

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞIRNAK'TA SEÇMEN DAVRANIŞI (1973-2019)

HAZIRLAYAN

CELAL GÜNEŞ

DANIŞMAN

DOÇ. DR. SUVAT PARİN

VAN/2019

KABUL VE ONAY SAYFASI (EK-4)

Celal GÜNEŞ tarafından hazırlanan "ŞIRNAK'TA SEÇMEN DAVRANIŞI (1973-2019)" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi SOSYOLOJİ Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

<p>Danışman: Doç. Dr. Suvat PARİN Sosyoloji, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum</p>	
<p>Başkan: Doç. Dr. Suvat PARİN Sosyoloji, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum</p>	
<p>Üye: Doç. Dr. M. Zeki DUMAN Sosyoloji, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum</p>	
<p>Üye : Dr. Öğr. Üyesi Meryem MEMİŞ DOĞAN Sosyoloji, Bitlis Eren Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum</p>	
<p>Tez Savunma Tarihi:</p>	<p>07/11/2019</p>
<p>Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum.</p>	
<p> Doç. Dr. Bekir KOÇLAR Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü</p>	

ETİK BEYAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü **Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;**

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

07/11/2019

(İmza)

Celal GÜNEŞ

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Celal GÜNEŞ

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Kasım, 2019

ŞIRNAK'TA SEÇMEN DAVRANIŞI (1973 - 2019)

Bu çalışma, 1973-2019 yılları arasında Şırnak il genelinde seçmen davranışlarını konu edinmektedir. Bu bağlamda 1973'ten 1990 yılına kadar ilçe statüsünde olan Şırnak genelindeki (milletvekilliği, referandum) seçimleri incelendikten sonra, 1990 ve 2019 yılları arasında ise il statüsünde olan Şırnak'ın genel (milletvekilliği, referandum ve cumhurbaşkanlığı) seçimleri ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir.

Siyasal aktörlerin yaş, cinsiyet, doğum yerleri, eğitim durumları ve aday oldukları siyasi partiler, il genelinde siyasi parti tercihleri, seçimlere katılım oranları, oy kaymaları, partilerin konumlandığı siyasi yelpazeler, seçmen tercihlerini yönlendiren toplumsal ve politik ortam gibi konular kritize edilip seçmen davranışı correspondence analiz yöntemi ile anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca 2014 ve 2019 yerel seçimleri Şırnak merkez ve tüm ilçelerin seçim sonuçları üzerinden, seçmen davranışlarında yaşanan değişim ve dönüşümler, seçmen tercihlerini yönlendiren yerel ve ulusal politik ortam ile özgün dinamikler bütüncül bir perspektifle anlamlandırılmaya çalışılmıştır.

Özetle Şırnak seçmeni 1973'ten 2000'li yıllara kadar gerçekleşen genel seçimlerde sosyolojik yaklaşım modelinin ön gördüğü şekilde seçmen davranışında bulunurken, 2000'den 2019 yılına kadar ise sosyo-psikolojik yaklaşım modeline göre siyasal pratiklerde bulunmuştur. Son olarak 2019 yerel seçimlerinde Şırnak seçmen davranışları rasyonel yaklaşım modeli ile açıklanabilmektedir.

Anahtar Kelimeler :Aşiret, Etnik Kimlik, Genel Seçimler, Seçmen Davranışı, Şırnak

Sayfa Sayısı :135

Tez Danışmanı :Doç. Dr. Suvat PARİN

ABSTRACT

Master Thesis

Celal GÜNEŞ

VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

November, 2019

VOTER BEHAVIOURS IN ŞIRNAK (1973 – 2019)

In this study it is focused on voter behaviour occurring throughout the overall Şırnak province between 1973-1990. In this context, after investigating the general elections (deputy, referendum) in Şırnak, which was in the township status from 1973 to 1990, the general elections (deputy, referendum and presidential) between 1990 and 2019 in Şırnak, granted the provincial status, were analyzed in detail.

The matters, such as political actors' age, gender, birthplace, educational status and political parties to which they are nominated, political party preferences throughout the province, election participation rates, shifts of voting, political range in which the parties are positioned, social and political environment that directs voter preferences, are criticized and tried to make sense on voter behavior through correspondence analyses. In addition, 2014 and 2019 local elections are tried to be understood in terms of the changes and transformations in voter behaviors, local and national political environment that directs voter preferences and unique dynamics, from a holistic perspective through the election results of Şırnak center and all districts.

In short, Şırnak voters acted in the way predicted by sociological approach model in the general elections held between 1973 and 2000s, while they were involved in political practices according to the socio-psychological approach model from 2000 to 2019. Finally, in the 2019 local elections, the voter behaviors in Şırnak can be explained through a rational approach model.

Keywords : Tribe, Ethnic Identity, General Elections, Voter Behavior, Şırnak

Quantity of Page : 135

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Suvat PARİN

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	iii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	v
ÖNSÖZ	vii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE.....	4
1.1. Kavramsal Çerçeve	4
1.1.1. Seçim.....	4
1.1.2. Seçmen.....	6
1.1.3. Siyasal Kültür.....	7
1.1.4. Siyasal Davranış.....	9
1.1.5. Siyasal Katılım.....	10
1.1.6. Oy Verme Davranışı	13
1.1.7. Seçmen Davranışı	14
1.2. Kuramsal Çerçeve.....	16
1.2.1. Seçmen Davranışı Teorileri	17
1.2.1.1. Sosyolojik Yaklaşım	17
1.2.1.2. Sosyo-Psikolojik Yaklaşım.....	18
1.2.1.3. Rasyonel Yaklaşım	19
1.2.2. Türkiye’de Seçmen Davranışı Literatürü.....	21
1.2.3. Kimlik, Siyaset ve Seçmen Davranışı.....	23
2. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	27
2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	27
2.2. Araştırmanın Yöntemi.....	29
2.3. Araştırmanın Problemleri.....	29
2.4. Araştırmanın Evreni.....	29
2.5. Veri Toplama Teknikleri ve Analiz	30
2.6. Araştırmada Karşılaşılan Zorluklar.....	31
2.7. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	31
3. BÖLÜM: ŞIRNAK’TA SEÇİMLER (1973 – 2019)	33
3.1. Şırnak’ın Sosyo – Ekonomik Yapısı.....	33

3.2.	Şırnak'ın Sosyolojik Yapısı	43
3.3.	Şırnak'ta Seçmen Davranışı.....	48
3.3.1.	Şırnak Seçmen Davranışı (1973-1990): İlçe Statüsü	48
3.3.1.1.	Genel Seçimler.....	48
3.3.1.1.1.	1973 Genel Seçimleri.....	49
3.3.1.1.2.	1977 Genel Seçimleri.....	49
3.3.1.1.3.	1983 Genel Seçimleri.....	50
3.3.1.1.4.	1987 Genel Seçimleri.....	51
3.3.1.2.	1982, 1987 ve 1988 Referandum Seçimleri.....	52
3.3.2.	Şırnak Seçmen Davranışı (1990-2019): İl Statüsü.....	54
3.3.2.1.	Genel Seçimler.....	54
3.3.2.1.1.	1991 Genel Seçimi	55
3.3.2.1.2.	1995 Genel Seçimi	58
3.3.2.1.3.	1999 Genel Seçimi	62
3.3.2.1.4.	2002 Genel Seçimi	67
3.3.2.1.5.	2007 Genel Seçimi	71
3.3.2.1.6.	2011 Genel Seçimi	74
3.3.2.1.7.	2015 (Haziran) Genel Seçimi.....	77
3.3.2.1.8.	2015 (Kasım) Genel Seçimi.....	80
3.3.2.1.9.	2018 Genel Seçimi	83
3.3.2.2.	2007, 2010 ve 2017 Referandum Seçimleri	87
3.3.2.3.	Cumhurbaşkanlığı Seçimleri.....	89
3.3.2.3.1.	2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimi	89
3.3.2.3.2.	2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimi	91
	SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	103
	KAYNAKÇA.....	108
	TABLolar DİZİNİ	116
	HARİTALAR DİZİNİ	118
	EKLER.....	119
	ÖZGEÇMİŞ	123
	LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

KISALTMALAR DİZİNİ

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AK Parti	Adalet ve Kalkınma Partisi
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ANAP	Anavatan Partisi
ATP	Aydınlık Türkiye Partisi
BBP	Büyük Birlik Partisi
BP	Barış Partisi
BTP	Bağımsız Türkiye Partisi
Bğmz	Bağımsız
CA	Correspondence Analizi
CGP	Cumhuriyetçi Güven Partisi
DBP	Demokrasi ve Barış Partisi
DEHAP	Demokratik Halk Partisi
DEPAR	Değişen Türkiye Partisi
DP	Demokrat Parti
DSP	Demokratik Sol Parti
DTP	Demokrat Türkiye Partisi
DYP	Doğru Yol Partisi
EMEP	Emek Partisi
FP	Fazilet Partisi
GP	Genç Parti
HADEP	Halkın Demokrasi Partisi
HEPAR	Hak ve Eşitlik Partisi
Has Parti	Halkın Sesi Partisi
HP	Halkçı Parti

HYP	Halkın Yükseliş Partisi
IDP	Islahatçı Demokrasi Partisi
İ.S.	İslamiyet'ten Sonra
İP	İşçi Partisi
İYİ Parti	İyi Parti
KİA	Kitle İletişim Araçları
LDP	Liberal Demokrat Parti
MÇP	Milliyetçi Çalışma Partisi
MDP	Milliyetçi Demokrasi Partisi
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
MMP	Milliyetçi ve Muhafazakâr Parti
MP	Millet Partisi
MWh	Bin wath (enerji terimi)
ÖDP	Özgürlük ve Dayanışma Partisi
RP	Refah Partisi
SHP	Sosyaldemokrat Halkçı Parti
SİP	Sosyalist İktidar Partisi
SP	Sosyalist Parti
TKP	Türkiye Komünist Partisi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
YDH	Yeni Demokrasi Hareketi
YBKC	Yön Belirtir Ki Kare
YDP	Yeniden Doğuş Partisi
YP	Yurt Partisi
YTP	Yeni Türkiye Partisi

ÖNSÖZ

Toplumsal olanı anlama ve anlamlandırma çabası olarak Sosyoloji, bir taraftan bizlere farklı perspektif kazandıran kavramsal ve kuramsal çizgiler sunarken, bir taraftan da keşfedilmemiş, kritize edilmemiş, anlamlandırılmamış toplumsal alanları araştırmaya ve incelemeye davet eder. Şırnak'ın siyasal serüveni bu minvalde el değmemiş, kritize edilmemiş, akademik çerçevede anlamlandırılmamış bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. İlçe statüsünden bir il statüsüne geçen Şırnak'ın, siyasal alanda zaman içinde sergilediği siyasal tercih pratiklerini sosyolojik perspektifle betimlemeye, anlamaya ve anlamlandırmaya çalışmak, yerelde cereyan eden özgün dinamikleri gerek bölge gerekse ülke geneli içerisinde harmanlayarak gün yüzüne çıkarmak akademinin ve sosyal bilimlerin sorumluluğunda olmalıdır. Şırnak seçmen davranışları üzerine yaptığımız bu çalışma, böyle bir fikriyatın ve çabanın ürünüdür.

Seçimler üzerinden gerek 1973'ten 1990'a kadar olan süreçte ilçe olarak Şırnak, gerekse 1990'dan günümüz 2019'a kadar il olarak Şırnak'ın siyasal süreç serüveninin izleri sürülerek seçmen davranışlarında zaman içinde yaşanan değişimlerin, kırılmaların, seçimlere olan ilgi düzeyleri ve Şırnak siyasal aktörlerinin beslendikleri toplumsal argümanların karşılaştırmalı bir şekilde gün yüzüne çıkarılması bu çalışmanın ana temasını oluşturmaktadır. Bu minvalde geçmişi anlamlandırarak geleceğe ışık tutmak bakımından önemli ipuçları ortaya konulmuştur.

Şırnak, siyasal alanda bazen ülkedeki politik ayrışmalara paralel, bazen yerel dinamiklerin belirleyici olduğu bazen de her iki boyutun da farklı ton ve desenlerde belirleyici olduğu bir portre oluşturmuştur. 1990'lardan 2000'li yılların ortalarına kadar seçmen tercihlerinin yönünü belirlemede aşiret faktörü ve kimlik temelli siyaset etkili iken, 2000'li yılların ortalarından bu güne ise aşiret faktörünün arkaikleştiği ve seçmen tercihleri üzerinde olan etkisinin azaldığı, buna karşın kimlik temelli siyasetin merkeze alındığı ve seçmen tercihlerinde oldukça etkili olduğu bir serüveni sürdürmektedir. Bu noktada, Şırnak'ın siyasal tarihine ve bu gününe dair faydalı bilgiler üretilerek, kullanıma hazır hale getirilmiş olup, sosyal bilimcilerin,

ulusal ve yerel siyasal aktörlerin, kamu kurum kuruluşlarının ve konuya ilgi duyan her kesimin başvurabileceği bir başucu kaynağına dönüştürülmeye çalışılmıştır.

Şırnak seçmen davranışları ve Şırnak siyasal alanında ilk defa siyasal aktörlerin profilleri, seçime katılım oranları, partilerin konumlandığı siyasi yelpazeler ve partilerin aldıkları oy oranları gerek ulusal gündemle gerekse yerel dinamiklerle, Şırnak ili, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye geneli bir kıyasla araştırılmıştır. Bu kapsamda Şırnak il genelini kapsayan ilk çalışma olması yönünden kendinden sonraki çalışmalara ilham kaynağı olacak ve öncülük edecek bir misyon ümit etmekte olup, yeni araştırmacılara ışık olması beklediğimiz faydalarındandır.

Konu edinilen coğrafyada bir ilk olan bu denli kapsamlı bir çalışmayı tek başıma yapamazdım. Çok önemli destekler aldım. Emeği geçen herkese teşekkür ediyorum. Özellikle isimlerini anmadan geçemeyeceğim; başta danışmanım Doç. Dr. Suvat Parin olmak üzere lisans dönemi boyunca entelektüel birikimlerinden ziyadesiyle yararlandığım değerli öğretim üyelerinden Prof. Dr. Türkan Erdoğan'a, Prof. Dr. Hasan Tüzen'e, Prof. Dr. Mehmet Meder'e, Prof. Dr. Güney Çeğin'e ve Doç. Dr. Rıza Sam'a; desteklerini yakinen hissettiğim değerli mülki idare amirleri Nebi Çanga ve Cemil Öztürk'e; hemderdim İlhami Çanga'ya; eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi hiçbir desteği esirgemeyen saygıdeğer aileme; son olarak süreç boyunca varlığından güç aldığım kıymetli eşim ve de sabrın en güzel hali kızım Liya'ya özellikle teşekkür ediyorum.

Celal GÜNEŞ

Van - 2019

GİRİŞ

Seçmen davranışları hem Türkiye hem de dünyadaki demokratik yönetimlerde önemli bir konudur. Seçmen davranışlarını yöneten/yönlendiren etkenler ile ilgili tartışma ve araştırmalar gerek Türkiye’de gerekse demokratik yönetimlerde sıklıkla yapılmaktadır. Ülke düzeyinde yapılan bu tür çalışmalara yerel düzeyde yapılacak analizlerle katkıda bulunmak önem arz etmektedir. Hem yerel dinamikleri anlamak hem de yerelde cereyan eden seçmen davranışlarının ülke geneli içindeki anlamını öğrenmek, Türkiye siyasal hayatını açıklamak ve anlamlandırmak için yapılacak çabalara önemli bir katkı sağlayacaktır.

Bu minvalde Şırnak’ta 1973’ten 1990’a kadar (İlçe statüsünde iken) olan referandum ve milletvekilliği genel seçimleri ile 1990 (Şırnak’ın il statüsüne geçtiği tarih)’dan 2019’a kadar yapılmış genel (milletvekilliği, referandum ve cumhurbaşkanlığı) seçimlerinin yanı sıra 2014 ve 2019 yerel seçimlerinde Şırnaklı seçmenlerin parti tercihlerinin zaman içindeki seyrini ve Şırnak il genelindeki seçmen davranışlarının mekândaki kümelenmesini Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye geneli bir perspektifle ortaya koymak bu çalışmanın temel amacını teşkil etmektedir. Bu çalışma yerel düzeyde analiz ve değerlendirmelerin yanı sıra ulusal düzeyde politika ve perspektifler bakımından da dikkatleri toplayacak argümanlar sunma potansiyelini barındırdığı için önemlidir.

Siyaset sosyolojisi alanında seçmen davranışını açıklamaya yönelik birden fazla teorik çerçeve bulunmaktadır. Sosyolojik, psiko-sosyal ve rasyonel-ekonomik kuram bilinen üç teoridir. Bu kuramlar gerek sosyal bilimlerde gerekse siyaset sosyolojisinde geniş kabul görmekte, ancak bu kuramlara başvururken her sosyal olgunun özgün doğası göz önünde bulundurulmalı, her olguya uygun açıklamalar beklenmemelidir. Çünkü siyaset sosyolojisinde, seçmen davranışı ile ilgili olarak birbiri ile çelişen ya da birbirini tamamlayan oldukça farklı açıklamalar ve yorumlar mevcut olabilmektedir. Örneğin, seçmen davranışının rasyonelliği bu anlamda keskin ayrışmalara neden olmaktadır. Seçmenin akılcı tercihler yaptığına vurgu yapanlar olduğu gibi, oy verme eyleminin duygusal temellerine ağırlık veren düşünceler de vardır. Kimi zaman ise seçmen davranışı mevcut iktidarı dengelemeye yönelik bir

çaba olarak da ele değerlendirilmektedir. Siyaset Sosyolojisi ya da disiplinler arası bir bağlamda ele alınan seçmen davranışı, merkez-çevre, sağ-sol, laik-antilaik, kentli-köylü, Türk- Kürt gibi ayrımlara ek olarak, seçmenin eğitim düzeyi, cinsiyet, sınıf, yaş, güncel gündem gibi faktörler seçmen davranışını açıklamak için kullanılan anahtar kavramlar olarak literatürde yer almaktadır.

Bu konuyu çalışmamızın ana nedeni; bu güne kadar Şırnak ili üzerine siyaset seçmen davranışını merkeze alan geniş kapsamlı bir çalışmanın yapılmamış olmasıdır. Şırnak seçmeni genel seçimlerde iki blok halinde seçmen davranışı sergilemektedir. 1990 öncesi daha çok siyasi partiler ve yerel aktörler üzerinden bir siyaset pratiği sergilenirken, 1990 sonrasında ise etnik kimlik temelli bir siyaset pratiğine doğru evrilmiştir. Başka bir ifadeyle 1990 öncesinde partiler ve kişiler önemliyken, 1990 sonrası bu durum yerini etnik kimliğin, ideolojinin geçer akçe olduğu bir olguya bırakmıştır. Eskiden sağ, sol, liberal, sosyal demokrat vb. partiler Şırnak'ta hatırı sayılır oy alabiliyorken günümüzde sadece Adalet ve Kalkınma Partisi ile Halkların Demokratik Partisi oyların %90'dan fazlasını bölüşen partiler olması, Şırnak seçmen davranışında köklü bir değişimin olduğunu ve sosyal bilimlerin mercek altına almasının şart olduğu gerçeğini gözler önüne sermektedir.

Bu çalışmanın ana konusu, Şırnak il genelinde seçmen davranışını betimlemektir. Bu çerçevede, Şırnak seçimlerinin kısa bir tarihçesinden sonra, 1973'ten 1990 yılına kadar olan süreçte Şırnak'ın ilçe statüsünde katıldığı referandum ve milletvekili seçimleri, 1990 yılından 2019 yılına kadar Şırnak'ın il statüsünde katıldığı referandum, milletvekili ve cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yanı sıra Şırnak geneli 2014 ve 2019 yerel seçim sonuçları kullanılarak, seçmenin parti tercihleri ve kimlik temelli gelişen yeni siyaseti tespit etmek ve bu olguların denk düştüğü yerleşim birimlerini betimlemek araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

Yüksek Seçim Kurulu ve Türkiye Büyük Millet Meclisi kayıtları, TÜİK verileri ile Belge.net ve Yerel.net web sitelerinden sağlanan ikincil veriler ile elde edilen bulgular, Correspondence Analiz Tekniği ile kritize edilip, hem Türkiye, hem Güneydoğu Anadolu Bölgesi hem de Şırnak ili ele alınarak değerlendirilmiştir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümü seçmen davranışının kuramsal ve kavramsal çerçevesi oluşturmaktadır. Seçmen davranışlarını açıklayan temel kuramlar ve çalışma ile ilgili kavramlar üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde çalışmanın metodolojisi (araştırmanın önemi, yöntemi, amacı, problemleri, veri toplama tekniği ve analizi, evreni ve örnekleme) yer almaktadır. Çalışmanın son bölümünde ise gerek Türkiye geneli gerekse Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile mukayese edilerek Şırnak'ta seçmen davranışına etki eden yerel dinamikler ve toplumsal gündemler daha ayrıntılı ve daha kapsamlı bir tarihçe ile anlatılmaya çalışılmıştır. Şırnak'ta 1973'ten 2019'a kadar yapılan genel seçimler ve 2014'ten 2019'a kadar yapılan yerel seçimlerinden elde edilen bulgular üzerinden ayrıntılı bir analiz ve değerlendirme yapılmıştır.

1. BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

İncelediğimiz sosyal olguyu anlamaya ve anlamlandırmaya çalışırken yararlanacağımız kavramlar sorunu çözümlene konusundaki temel araçlarımızdır. Bu nedenle, incelediğimiz konuya uygun kavramları seçmek oldukça önemlidir. Kavramlarla birlikte sorunu açıklamaya yarayacak teorik açıklama çerçevelerine de ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda, seçmen davranışı ile ilgili seçim, seçmen, siyasal katılım, siyasal kültür, oy verme davranışı ve seçmen davranışı gibi temel kavramlar açıklandıktan sonra önemli teorik çerçeveler sunan kuramlar da açıklanmıştır.

1.1. Kavramsal Çerçeve

1.1.1. Seçim

Seçimleri siyaset biliminin salt konusu olarak görmek eksik bir yaklaşımdır. Seçimler; kültürel, ekonomik, hukuksal, sosyolojik ve psikolojik bir sürecin ürünüdürler. Seçimler özünde politik karakterli olmasına rağmen etkileri ve etkilendiği unsurlar ekonomik niteliktedir. Çünkü seçimler siyasal karar alma sürecinde seçmenler, politikacılar, bürokratlar ve çıkar-baskı gruplarının bireysel çıkarlarının toplamıdır. Siyasal karar alma sürecinde tüm aktörlerin amacı çıkarlarının maksimum düzeyde belirlenmesini sağlamaktır (Kalaycı, 1999: 29 - 30). Demokratik yönetimlerde siyasal gücün kullanılması demokratik bir ahenk içinde katılım mekanizmasıyla gerçekleştirilir. Demokrasilerde siyasal gücün meşruiyeti halkın sergilediği iradeye ve bu iradenin seçimle resmi bir boyut kazanmasına bağlıdır. Bu bakımdan seçimler, yalnızca iktidara gelecek kişilerin veya kamusal alana ilişkin yasa koyucuların belirlendiği bir seçilme işlemi değil, halkın hükümlerini kullanması, yönetim sürecini belirlemesi ve demokratik işleyişi de sağlamasıdır. Ayrıca seçimler, halka siyasal süreci yönlendirme fırsatı sağladığı gibi doğrudan veya dolaylı olarak kimin yöneteceğini belirleme imkânı da sunar. Bu noktadan hareketle seçimlere halkın konuşma biçimi denilebilir. Seçimler, “halk tercihinin somut ifadesini bulmasını, yani meşru, halka dayanan bir yönetim oluşmasını mümkün kılan süreçlerdir. Modern koşullarda seçimler, temsili demokrasinin bir gereğidir. Seçimler, hükümetleri belirleme işlevinin yanında

yönetimlerin seçmenlere karşı sorumluluk taşıdıkları bilincini ve sorumluluğunu hatırlatan süreçlerdir” (Dağı-Polat, 1999: 27-28). Günümüz demokrasilerde halkın iradesinin sandığa yansması ve dolayısıyla yönetim kademesini belirlemenin yolu seçimlerden geçmektedir. Bu nedenle seçim işleminin, halkın egemenlik hakkını kullanmasının bir aracı olarak da görmek gerekir. Dolayısıyla seçim sistemi, demokratik yönetimin sağlıklı işleyebilmesi için hayati bir önem taşımaktadır (Türk-Tuncer, 1995:3-4). Bu minvalde seçim olayının, bireysel bir tercih olmanın ötesinde toplumsal bir iradenin zorunlu ve vazgeçilmez bir sonucu olduğu görülebilir. Çünkü siyasal katılım açısından doğrudan katılımın pek mümkün olmadığı günümüz dünyasında, ancak seçimle genel irade tezahür edebilir (Sezen, 1994: 51).

Siyaset teorisine göre, kolektif iradenin tezahür edebilmesinin koşulu, herkesin seçme ve seçilme özgürlüğüne ve hakkına sahip olması ve bunları kullanma noktasında hiçbir kısıtlamaya maruz kalmamasıdır. Seçme yetkisi bu yüzden bireysel bir hak olarak kabul edilir ve ancak demokratik bir toplum içinde anlam kazanabilir (Öztekin, 2003:152). Nitekim demokratik rejimlerde yönetimin belirlenmesini sağlayan en önemli süreç, bireylerin tercihlerini seçimlerle sandığa yansıtma sürecidir. Aksi durumda egemenliğin halkta olmasının hiçbir anlamı olmayacaktır. Demokratik hukuk devletlerinde vatandaşların ülkelerinin siyasal süreçleriyle ilgili karar vermeleri anayasal bir hak olarak kabul edilir. Kimin iktidara geleceği veya hangi partinin iktidar olacağına karar vermek, vatandaşların söz söyleme ve karar verme haklarının kullanılmasına ile belirlenir. Felsefeciler, seçim eylemiyle özgürlük edimi arasındaki organik ilişkinin varlığını vurgularlar. Onlara göre seçim eylemi, bir şeyler arasında tercihte bulunma, bir şeyi öne çıkartma, beğenme ve taltif etme veya reddetme özgürlüğüdür. Bunu seçimin olmadığı yerde özgürlük de yoktur şeklinde dile getirirler (Cotteret-Emeri, 1991’den akt. Görür, 2010: 12). Seçimler, halk iradesinin tecelli etmesi noktasında, belirleyici ve yönlendirici olmakla birlikte denetleyici ve normatif olmalarıyla da demokratik işleyişi sağlarlar. Öncelikle yönetime talip olanların seçilmeleri ne kadar doğal ve demokratik bir haksa, söz konusu yöneticilerin görevleri süresince ne kadar verimli çalıştıkları, halkın beklentilerinin ne kadarını karşıladıkları, temsilcilerin temsil yetkilerini nasıl kullandıklarını görmek için de yöneticileri seçime tabi tutmak da o kadar gerekli bir işlem olarak görmek gerek.

Birden fazla seçenek arasından birine onay vermek, birinde karar kılmak, birini öne çıkarmak veya tercihte bulunmak anlamında kullanılan seçim kavramını çalışmamızda ise herhangi bir yönetim görevini üstlenecek kişi ve gurupların, ilgili seçmenler tarafından birden fazla aday arasından yapılacak tercihlerle belirlenmesi, kısaca yönetilenlerin yönetenleri belirlediği/yetkilendirdiği işlem anlamında kullanılacaktır.

1.1.2. Seçmen

Seçim sürecinin en önemli aktörü seçmendir. Fakat seçim sürecini de sadece seçmenlerin eylemleriyle sınırlandırmamak gerekir. Çünkü karar verme süreci kendi içinde farklı dinamikler ve ilişkiler barındırmaktadır. Örneğin bu süreçte seçmenler kadar, siyasi partiler, baskı gurupları, sivil toplum kuruluşları, sendikalar, toplumsal akımlar, vb. oluşumların tamamı örgütlenmenin ve bu sürecin birer parçasıdır. Kabaca seçim olayının en önemli aktörü durumundaki seçmen, bir toplumda yasalar çerçevesinde yönetici kadroyu seçimle iş başına getirme hakkına sahip olan vatandaşı, sahip olunan ehliyet ise seçmenliği tarif eder. Dolayısıyla seçmeni bir ülke vatandaşı olmanın kendisine sağladığı hak ve görev olarak, o ülkede yönetici kadronun belirlenmesiyle ilgili seçimlere katılabilecek kişi olarak tanımlamak mümkündür (Gülmen, 1979: 18). Burada dikkat çekmemiz gereken en önemli nokta, seçmenin hem bir yetki ve hak hem de bir sorumluluk ve görev taşımasıdır. Seçimlere katılmak reşit olmuş her bireyin yasal bir hakkı olmakla birlikte bu hakkı kullanma sorumluluğu da vardır. Bu noktada seçmenin seçim marifetiyle iktidara onay vermek, daha önceki onayı yenilemek ya da geri almak şeklindeki sergilediği irade önemlidir (Yavaşgel, 2004: 37). Bu bağlamda seçmen olmanın aynı zamanda bazı şartları da söz konusudur. Bundan dolayı devletlerin anayasalarında seçmen ile ilgili kavramlar düzenlenmiştir. Anayasal haklardan yararlanmak için kişilerin vatandaş olması gereklidir. Çağdaş demokrasilerde ise seçme hakkı bazı ilkelerle garanti altına alınmıştır. Öztekin (2003:217)'e göre bu ilkelerin başında;

- Bir kişiye bir oy hakkı tanınması anlamındaki eşitlik ilkesi
- Her seçmene seçme ve seçilme hakkı tanınması demek olan genellik ilkesi,

- Seçme hakkının kişiye özgü olması yani bireysellik ilkesi,
- Seçme hakkını kullanırken tercihinin sadece seçmen tarafından bilinmesi olan gizlilik ilkesi,
- Seçimlerin baskı ve korkudan uzak yapılması anlamına gelen serbestlik ilkesi gelmektedir.

Bu haklar, demokrasi ile yönetilen birçok ülkede anayasa tarafından garanti altına alınmıştır. Eşitlik, temsilde adalet, bireysel tercih özgürlüğü, seçme ve seçilme hürriyeti ve özgürlük ilkesi söz konusu seçmenin devredilmez doğal hakları olarak kabul edilmiştir. Verilen bilgilerden hareketle bu çalışmada seçmen kavramını; seçim eyleminde bulunacak fail/birey anlamında kullanacağız.

1.1.3. Siyasal Kültür

Siyasal kültürün neyi ifade ettiği ve/ya nasıl meydana geldiği konusunda farklı perspektifler bulunmaktadır. Fakat siyasal kültür kavramının tarifinde temel alınan ölçüt, bireyin siyasal sürece dâhil olmasına vesile olan ve siyasal sistemin işlemesine katkı sunan bir özellik göstermesidir. Bu minvalde, bir ulusun siyasal geleneklerini veya kamu kurumlarına ruh veren özelliklerini, siyasal kültür olarak tasvir etmek mümkündür. Bahse konu olan özelliklerin resmi ideoloji ile eş değer olmasına gerek yoktur. Bu özelliklerin resmi boyutu olmakla birlikte resmi olmayan hâkim ideoloji ve peşin hükümler de siyasal kültür içerisinde değerlendirilmektedir (Sarıbay, 1994: 73).

Siyasal kültür kavramına bugünkü anlamını vererek ilk kullanan Gabriel Almond olmuştur. Kavram bu kullanımından sonra hızla benimsenmiş ve yine ilk örneği ilk kullanıcıya ait olmak üzere karşılaştırmalı siyasal kültür araştırmaları gerçekleştirilmeye başlanmıştır (Korkmaz, 2005: 60). Kabaca siyasal kültür, “belirli bir düşünce, hissetme ve davranma örüntüsü; amir, inançlar, fikirler, normlar ve değerler dizisi” olarak tanımlanabilir (Sarıbay, 1998: 48). Diğer bir deyişle siyasal kültür, “Bir ulusun içinde veya devletin vatandaşları arasında hâkim siyasi duyguların, inançların ve siyasete ilişkin değerlerin bir araya geldiği bir tür salkım veya hevenktir... Siyasi kültür, bireylerin siyaset alanındaki algılamalarını elekten geçirmesi, bu yolla davranışları yönlendirmesi ve bireyin siyasi hayata katılma üslubunun oluşmasıdır” (Oktay, 2003: 214–215). Türköne (2007: 223)’ye göre

siyasal kültür, bireylerin ve grupların siyasi duruş ve tavırlarını ve genel olarak tüm siyasi pratikleri bir biçimde şekillendiren, insanların siyasi olana ilişkin olarak sahip oldukları değerler, ritüeller, semboller ve inançlar bütünüdür. Yine Korkmaz (2005: 62)'a göre siyasal kültür, belirli bir düşünce, hissetme ve davranış örüntüsü olarak, inançlar, fikirler, normlar ve değerler dizisini ifade etmekte ve siyasal sistemin girdilerini ve başarısını da etkilemektedir.

Siyasal kültür, siyasal sistemin yerleştiği davranışlar, tavırlar ile bunlara dayanak teşkil eden ve yaygın bir şekilde paylaşılan inançlar, değerler ve açıklayıcı semboller bütünüdür. Siyasal kültür aynı zamanda tarihsel birikimin algılanışına, bireyin kimlik ve bağlılıklarının oluşumuna biçim veren ulus veya grupların uzun tarihsel süreçler sonucu elde ettikleri siyasal bilgi ve deneyimlerdir. (Demir ve Acar, 1999: 203). Bireylerin siyasal sisteme yönelik inançları, tutumları, değerleri ve davranış kurallarının bütünü oluşturulan siyasal kültür, siyasal süreç açısından iki temel işlevi yerine getirmektedir: Öncelikle, siyasal kültür, bazı inanç ve davranış kurallarının standartlaşması yoluyla, siyasal sürecin işleyişini kolaylaştırmaktadır. Siyasal kültür, bir toplumun maddi koşulları, toplumsal kültürün diğer boyutları, siyasal sistemi yönetenlerin tercihleri ve toplumsal olaylar ve tecrübeler tarafından etkilenmektedir. İkinci olarak siyasal kültür, mevcut siyasal sistemin benimsenmesini, yönetmekte hakkını elinde bulundurmasını, dolayısıyla devamlılığını sağlamaktadır (Turan, 1986: 33).

Siyasal kültür, siyasal olaylar ve bu olaylar karşısında etkilenen bireylerin davranışları arasında da bir köprü görevi üstlenmektedir. Ancak bu davranışlar, bireylerin siyasal olayları nasıl yorumladıkları ile yakından ilişkilidir. Yücekök (1987: 17-18)'e göre bu ilişkileri şu şekilde ifade etmek mümkündür:

- Siyasal sistem hakkında sahip olunan bilgilerden oluşan tanıma yönü: Birey içinde yaşadığı toplumun siyasal sisteminde, siyasal rolleri oynayanları yeterince bilmektedir. Yani bireyin, ülkesindeki siyasal sistem hakkında yeterince bilgisi bulunmaktadır.
- Siyasal lider ve kurumlara yönelen kişisel bağımlılığa dayanan duygu yönü: Birey, siyasal sistemi, olayları ve kişileri duygusal planda algılamaktadır. Bir siyasetçiden nefret edebilir veya ona duygusal olarak bağlanabilir. Herhangi bir siyasal olay hakkında heyecan veya hoşnutluk duyabilir.

- Siyasal olaylar üzerinde varılan değer yargılarını içeren yargı yönü: Bireyin siyasal olaylar hakkında belirli değer yargıları söz konusudur. Birey, daha önceden edindiği değerler hiyerarşisine uygun olarak yeni siyasal olguları değerlendirmektedir.

Çalışmamızda siyasal kültür kavramını, öncelikle bir ulusun siyasal düzenine ve bu düzeni meydana getiren farklı kültürel sermayelerini işaret ederek siyasal (kurum, yapı, değer, norm) düzen-sermaye anlamında kullanacağız.

1.1.4. Siyasal Davranış

Her ne kadar siyasal davranış farklı şekillerde meydana gelebilse de sosyal bilimciler arasında siyasal davranışın tanımı konusunda bir fikir birliğinin olmadığı söylenebilir. Hangi tür davranışlar siyasal olarak nitelenebilir? Veya siyasal olmayan bir eylem nasıl ayırt edilebilir? Gibi sorular sosyal bilimciler arasında görüş ayrılığına neden olmuştur. Kimileri, insanın her eylemini hatta düşünce biçimini bile siyasal olarak nitelendirirken kimileri de şiddet amacı gütmeyen veya şiddeti içermeyen her türlü davranış, amel ve düşüncenin siyasal olarak tanımlanacağını öne sürmektedir.

Öztekin'inin işaret ettiği siyasal davranış; insanların ve insanların bir araya gelerek oluşturdukları toplumların, toplumsal olaylar karşısında gösterdikleri tepkiler ve bu tür olaylarla ilgili olarak aldıkları eylemsel tavırlardır (Öztekin, 2011: 244). Bir başka tanıma göre ise, siyasal davranış; bireyin sahip olduğu ön yönelimlerin bir birleşimi halinde ortaya çıkan bir eylemdir (Baykal, 1970: 70). Bu tanımlardan hareketle siyasal davranış; insanların olaylar karşısında verdiği tepkiler ve buna bağlı olarak sergiledikleri eylemler şeklinde tanımlanabilir. Çam (2002: 168)'a göre ise, siyasal davranış farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Bunlar sistemi destekleyici nitelikte (hukuka saygı duymak, vergi vermek veya askerlik yapmak vb.) olabileceği gibi, sisteme karşı tepki şeklinde de (siyasal nitelikli protestolara katılmak, isyanda bulunmak veya kamu kurumlarına zarar vermek, toplumsal düzeni bozmaya dönük, ayrımcılığı körükleyen faaliyetler içinde olmak vb.) gerçekleşebilir.

Siyasal davranış için yapılan bu tanımlardan hareket ederek siyasal davranış kavramındaki davranış kelimesini ise sadece direkt olarak gözlenebilen bir eylemi değil aynı zamanda bu eylemin bireyin sahip olduğu siyasal kimliğini, beklentilerini

ve aidiyet hissettiği siyasal inanç ve değerlerini yansıttığı da söylenilebilir. Bu yüzden bireyin davranışa yönelmesinde inanç, düşünce ve kanaatlerinin etkisiyle oluşan tutumlarının itici bir kuvvet olarak davranışlara kaynaklık ettiği düşünülmektedir (Avşar, 2002: 7). Siyasal davranış biçimleri toplumdan topluma farklılık gösterdiği gibi farklı etkenler tarafından da belirlenebilir. Gülmen (1979: 12) siyasal davranış biçimlerini en yoğunundan başlamak üzere:

- Siyasal örgütlerde çalışma,
- Siyasal örgütlere üye olma,
- Siyasal örgütleri destekleme,
- Siyasal tartışmalara katılım,
- Haber kaynaklarını izleme ve siyasetle ilgilenme sonucu siyasal görüş sahibi olma,
- Oy verme şeklinde sıralamaktadır.

Siyasal örgütlerde çalışmak, bu örgütlere üye olmak, onları faal bir şekilde desteklemek yoğun bir çabayı gerektirecek faaliyetlerdir. Siyasal örgütleri faal olarak nitelenemeyecek şekilde desteklemek, siyasal bir görüşe sahip olmak ve oy kullanmak yoğun bir çaba gerektirmeyecek faaliyetler olarak sınıflandırılabilir (Kiriş, 2005: 5).

Yukarıdaki bilgiler ışığında çalışmamızda Siyasal Davranış kavramını, eylemsel tavır, politik duruş, yasal ve yasal olmayan eylemler anlamında kullanacağız.

1.1.5. Siyasal Katılım

Çeşitli alanlardan tedvin edilmiş siyasal katılım kavramı, siyasal tercihin yaşamın her anında kendini ortaya koyması anlamında, siyasal etkileşimi anlatmak amacıyla kullanılmaktadır (Anık, 2000: 161). Sosyal bilimciler arasında hukuka aykırı eylemlerin, istenilen sonucu sağlayamayan "başarısız" etkileme girişimlerinin ve irade dışı katılma eylemlerinin siyasal katılma sayılıp sayılmayacağı konusunda da görüş birliği bulunmamaktadır (Özbudun, 1975: 2). Hukuka uygun olarak yapılan eylemleri katılma olarak değerlendirilirken; hukuk dışı eylemleri de katılım olarak değerlendiren sosyal bilimciler de mevcuttur. Siyasal katılımın üzerinde hemfikir kalınan bir tanımın olmamasının nedenlerinden biri de, katılmanın daha çok

uygulamaya yönelik olmasıdır. Ulusal, yerel ya da çalışma hayatı gibi farklı alan ve düzeylerde çeşitli katılma uygulamalarının varlığı her düzey ve alanın kendi amacına uygun tanımlar yapmasına neden olmaktadır (Uysal, 1984: 2).

Siyasal katılım, “siyasal sistem içinde yurttaşların doğrudan ya da dolaylı biçimde yöneticilerin seçimini ve kararlarını etkilemeyi amaçlayan eylemlerin bütünüdür” (Çam, 1990: 153). Bir başka tanıma göre, siyasal katılım, bireylerin üyesi buldukları siyasal sistemdeki otoritelerin aldıkları ve alacakları kararları etkilemek üzere yaptıkları eylemlerdir (Kalaycıoğlu, 1984: 199-200). Siyasal katılma olgusunu her şeyden evvel bir siyasal davranış biçiminde yorumlayan Baykal ise, politik yaşamın git gide kompleks bir form haline gelmesine bağlı olarak, etkili bir siyasal katılmanın gereklerinin genişlediğini belirtmektedir. “Siyasal katılmanın en ileri şekli, olayların içine karışarak yapılanıdır. Siyasal partilere ya da siyasal derneklere üye olarak girmek, siyasal görevlerde bulunmak, ya da buralara aday olmak, yürüyüş, gösteri ve mitinglerde aktif bir şekilde yer almak gibi faaliyetler bu kategori içinde sayılabilir” (Baykal, 1970: 29-35). Demokratik rejimlerde siyasal katılım oranı, siyasal kültürün düzeyi ile paraleldir. Siyasal davranışta olduğu gibi siyaset ile ilgili durumlarda da aktif olmak, tavır geliştirmek, irade pratiği sergilemek gibi eylemler, siyasal katılım olarak nitelendirilir. Özbudun’a göre siyasal katılma, vatandaşların, merkezi veya yöresel devlet organlarının personelini yahut kararlarını etkilemek üzere kendince ya da başkalarının tasarlanmış, hukuki veya hukuk dışı, başarılı veya başarısız eylemlere girişimleridir. (Özbudun, 1975: 4).

“Siyasal katılım olgusuna demokratik rejimlerde rastlanır. Gerek yerel gerekse genel siyasal faaliyetlerde bireylerin farklı şekillerde hükümet ya da siyasal iktidar üzerinde baskı oluşturarak ve doğrudan siyasal sürece katılarak etki yaratmaya çalışmalarına siyasal katılım denilebilir. Çağdaş demokrasilerinin temel dayanağı yurttaş ve yurttaşlık bilincidir. Çağdaş demokrasilerin performansını belirleyen yurttaşların siyasete katılımı ve aktif olmaları; bir başka deyişle yurttaşlık bilincine sahip olmalarıdır. Bu türden bir anlayış, yurttaşlığın temelini siyasal kontrolün sağlanması olarak katılımın kendisinde görmektedir. Katılım deyince ilk akla gelen seçimdir. Fakat şu bilinmelidir ki çağdaş demokrasilerde katılım salt seçime indirgenemez yani, seçim katılımının hukuksal boyutu olarak sadece

demokratik bir araçtır” (Gülden, 2006: 15). Buna bağlı olarak siyasal temasların bulunduğu her toplumda farklı düzeylerde siyasal katılım ve bunun alışılmış şekli olarak oy verme öne plana çıkar. Oy verme, aktif ve pasif katılma biçimleri arasında bir noktadadır. Aktif siyasal katılmada kişi en sade şekliyle başkalarını ikna etmeye çalışır ve buradaki amaç süreci etkilemektir. Pasif siyasal katılmada ise kişi kendi etkinliğini kullanmaya çalışmadan siyasetle ilgilenir, okur, takip eder ve tartışır. Katılma kararı alırken kişinin her şeyden önce demokratik siyasal eyleme ve o toplum içinde bunun uygulanmakta olduğuna inanması gerekir.

Bir toplumun demokratik olup olmadığının göstergelerinden biri de siyasal katılım gösterenlerin siyasal kararlar üzerinde etkili olduğu oran ile paraleldir. Burada önemli olan seçmenin samimi olarak katılma duygusuna sahip olup olmadığı, hukuken sahip olduğu araçları istediği zaman kullanarak karar alma sürecinde farklılık yaratıp yaratmama hakkının garanti altında olduğuna inanmasıdır. Kişi etkili olduğuna inanırsa hükümeti etkilemeye çalışacaktır. Seçmen önemli kararları etkileme konusunda ümitsizliğe düşmüş ise seçime katılmama oranı yüksek olacaktır (Özer ve Meder, 2008: 31). Buradan hareketle, siyasal katılım değişik şekillerde gerçekleşebilmektedir. Yurttaşların siyasal düzen karşısındaki takındıkları tutumları ve sergiledikleri davranışları çeşitlilik göstermektedir. Bazı yurttaşlar sistemi olduğu gibi kabul eder ve davranışlarını sistemin gereklerine göre şekillendirirler. Bazı yurttaşlar da mevcut sistemi onarmak ve/ya değiştirmek için çaba sarf ederler. Benzer bir ifadeyle, bir kısım yurttaş siyasal sistemle yakından ilgilenir ve ona etkin-aktif olarak katılım gösterirler, bir kısım yurttaşın ise siyasal sisteme karşı ilgileri az olup pasif kalmayı tercih ederler. Siyasal toplumda bireylerin yerel ve ulusal düzeyde siyasal yöneticileri seçme ve yöneticilerin kendi istek ve çıkarları doğrultusunda karar almalarını sağlamak amacıyla gösterdikleri her türlü davranış ve eylemleri ifade etmektedir (Balcı, vd. 2013: 38).

Bu bilgiler ışığında siyasal katılma kavramını, otoritelerin aldıkları ya da alacakları kararları etkileyemeye yönelik doğrudan veya dolaylı olarak her türlü siyasi aktivite anlamında kullanacağız.

1.1.6. Oy Verme Davranışı

Oy verme davranışı seçmenin karar verme ve tercih yapmasının en pratik yoludur ve bütün demokratik toplumlarda uygulanır. Siyasal sürece dahil olmanın en önemli yoludur. Ancak, siyasal sürece yön verme ve bu süreçte aktif biçimde yer almanın farklı yolları da vardır. Çağdaş demokrasilerde ve seçim sistemlerinde siyasal yapının oluşmasında oy verme hiç şüphesiz bu yolların başında gelmektedir. Oy verme davranışı, seçmen kitlesinin toplumsal sorunlar karşısında duyarlılık geliştirmesi ve kendi yöneticilerinin belirlenmesinde aktif olmasının bir yolu olarak görülür. Hükümeti oluşturma ve yöneticileri seçme işlemi bütünüyle oy vermek suretiyle gerçekleşir. Oy verme davranışını daha geniş bir yelpazede yani sadece seçme seçilme sürecinin bir aracı olarak da görmemek gerekir. Bu açıdan oy vermenin çeşitli işlevleri söz konudur (Kalaycıoğlu, 1984:251–253). Bu işlevleri sıralayacak olursak:

- Seçim sırasında sandığa atılan oylar, belirli bir dönem için seçimin yapılmakta olduğu toplumu yönetecek olan yöneticilerin ve onların uygulayacakları bir dizi hükümet siyasasının belirleyicisi olacaktır.
- Oy, seçmenlerle adaylar veya seçimle işbaşına gelmiş olan yöneticiler arasında bir etki müdahalesi ve aracıdır. Seçmenin oyu adeta yöneticilerin başının üzerindeki bir Demokles kılıcı işlevi görmektedir.
- Oy, bireyin siyasal rejime olan bağlılığını ifade edebilmeyi oluşturan veya sürdüren bir eylem niteliğine sahip olabilir. Bu anlamda oy kullanma bireyin siyasal rejime olan bağlılığını ve sadakatini onaylayan bir eylemdir.
- Oy vermek seçmenin siyasal rejime karşı soğukluk duymasına da neden olabilir, tek bir seçimin bu etkiyi yaratması pek olası olmamakla birlikte, bir dizi seçim sonucu bireyin siyasal sistemin düzenlemelerine gönüllü olarak uymayı reddetmesine neden olabilir
- Oy vermek, oyunu kullanmak birey için duygusal öneme haiz bir davranış olabilir. Bu halde bireyin davranışının siyasalla içeriği de olmayabilir. Oy verme ‘dinsel bir ayine katılma’ türünden bir kapsama da sahip olabilir.

- Bazı bireyler için oy vermek, işlev içermeyen bir davranış oluşturabilir. Bu durumda oy verme faaliyeti ne siyasal ne de duygusal bir olay olmak durumundadır. Birey siyasal yaşama tam bir kayıtsızlık içinde olabilir. Uyarılmış olarak onu kullanmakta olan bireylerin bu biçimde davranacaklarını beklemek mümkündür.

Çalışmamızda oy verme davranışı kavramını seçmenin siyasal bir tercihte bulunması anlamında kullanacağız.

1.1.7. Seçmen Davranışı

Seçmen davranışı, yurttaşların öncesi ve sonrası da dâhil olmak üzere seçimlerle ilgili sergiledikleri, çeşitli unsurların etkisiyle şekillenen, seçime katılıp katılmama, katılma durumunda tercih yapma, seçim sonrasında bu tercihini sürdürme ya da değiştirme gibi şekillerde somutlaşan siyasal davranış seklidir (Kiriş, 2005: 14). Seçmen davranışı kavramının konusu, toplum üyelerinin yöneticileri seçme ve doğrudan doğruya veya dolaylı olarak kamu politikasının belirlenmesini etkileme amacıyla katıldıkları ortak faaliyetleri kapsar. “Seçmen” bir ülke vatandaşı olmanın kendisine sağladığı bir hak ve görev olarak o ülkede yönetici kadronun belirlenmesiyle ilgili seçimlere katılabilecek kişidir. Kişinin bu amaçla katıldığı eylem, ancak seçmen davranışı kapsamına girebilir (Özer ve Meder, 2008: 30).

Tarihsel süreçte siyasal yönetimi elde etme ve bunu yasal zemine oturtma yöntemleri biçimsel anlamda bazı değişikliklerle günümüze kadar devam etmektedir. Geleneksel toplumların çoğunda monarklara dayanan siyasal iktidarlar, sosyo-kültürel düzeyi çok düşük bireyleri etkileyen büyü ya da fiziki zorlamayı sağlayan güce başvurarak düzenlediği taç giyme töreniyle halkın gözü önünde krallık durumunu tanrısalılaştırmış, böylece kabulünü sağlamıştır. Günümüz demokratik rejimlerinde ise seçimler, yönetilenlerle yöneticiler arasındaki ilişkiyi düzenlerken, siyasal iktidarın yasallaşmasına yardımcı olmaktadır (Çam, 2002: 481). Seçmen, davranışının yönünü belirlerken, her ülkenin kendine has sosyo-ekonomik yapısının ve tarihinin belirlediği alternatifler arasında bir tercih yapar. Her toplumda sayısı ve eğilimleri açısından farklı nitelikte siyasal partilere rastlamak mümkündür. Seçmen, yaptığı siyasal parti seçimiyle genel olarak sistemi belirleyici veya sisteme karşı çıkıcı bir davranış göstermektedir (Özer ve Meder, 2008: 31).

Toplumsal organizasyonların yegâne meşruiyet dayanağı halktır. Demokrasilerde halka rağmen atılan her adım, söylenen her söz, uygulanan her politika siyasiler açısından oy kaybına, kurumlar açısından ise meşruiyet krizine sebep olmaktadır (Genel, 2010: 163). Bu sebeple devlet ve siyaset mitinde belirleyici faktör halk iken özel de ise bireydir. Seçmen davranışı iki aşamada karar almayı gerektirir. Kişinin önce yönetici kadronun seçiminde oy kullanıp kullanmayacağına karar vermesi, sonra da bu oyunu ne yönde kullanacağını belirlemesi gerekir. İlk karar oy verip vermeme, ikinci karar ise belirli bir partiye oy verme şeklinde uygulamaya yansımaktadır (Gülmen, 1979: 19).

Seçmenlerin seçim zamanlarında aldıkları veya bir konuda verdikleri siyasal kararlar, oluşum itibariyle oldukça karmaşık faktörlerin etkisi altında bir süreçten geçerek ortaya çıkmaktadırlar. Diğer bir ifadeyle seçmenler tarafından verilen kararlar, genellikle bireyin kişiliği ile çevresinin bir etkileşimi sonucunda ortaya çıkan ve zaman içerisinde belli bir tutarlılık çizgisinde devam eden siyasal bir eğilim şeklinde belirir (Avşar, 2002: 23). Burada karşımıza önemli bir soru olarak, seçmenlerin hangi nedenlerden dolayı siyasal tercihlerde bulunduğu? Başka bir ifadeyle, genel ve eşit oy hakkının yaygınlaşmasından sonra, yurttaşların sandık başına gittiklerinde seçmenlerin oylarını almak için yarışan siyasi partilerin hangisine ve hangi kriterlere göre oy verdikleri konusu kendiliğinden önem kazanmaktadır (Akgün, 2007: 24). Bu minvalde siyasal katılımı etkileyen unsurlar, siyasal katılmanın en önemli parametrelerinden biri olan seçimleri de etkilemektedir.

Demokratik yapılarda seçimlerin ne derece büyük öneme haiz olduğu dikkate alındığında, oy verme davranışının önemi daha iyi anlaşılacaktır (Özkan, 2004: 108). Bu noktadan hareketle, oylarıyla siyasi iktidarı belirleyecek olan seçmenleri sandık başına götüren ya da oy vermekten vazgeçiren hangi etkenlerdir? (Özkan, 2004: 108). Oy vermeyi etkileyen faktörler nelerdir? (Akgün, 2007: 24). Bu soruların cevabı siyaset sosyolojisi alanında çalışan sosyal bilimcilerin dikkat çektiği önemli gündemlerinden birisidir. Siyaset sosyolojisi çalışmalarında birbiriyle girift şu gibi sorulara cevap aranmaktadır (Akgün, 2007: 24-25):

- Acaba vatandaşlar sandık başında anlamlı bir seçim yapabilirler mi?

- Vatandaşlar seçimlerde tartışılan konular hakkında yeterince bilgi sahip midir?
- Seçmenler politikacılarla ne derece alakadardır?
- İnsanlar tercihte bulunurken belli bir partiye yakınlık ya da kendi ideolojik eğilimleri ekseninde mi oy verirler?
- Ekonomideki değişiklikler gibi (işsizlik, enflasyon vb.) toplumun maddi refahını etkileyen nesnel olaylar da seçmenin tercihini etkiler mi?
- Seçmenler birçok kuramcı tarafından da iddia edildiği gibi pragmatist düşünerek rasyonel tercih mi yaparlar; yoksa seçmenler yine bazılarının iddia ettiği gibi, partilerin ve kitle iletişim araçlarının yönlendirmesine açık, aldatılmaya hazır bireyler olarak mı görülmelidirler?

Yukarıdaki sorulara verilen yanıtlara bakıldığında, özellikle batı ülkelerinde bu alanda birçok araştırma kapsamında önemli kuramlar ileri sürülmüş olmasına rağmen Türkiye’de bu konularla ilgili çalışmalar yok denecek kadar azdır. Akgün’ün de (2007: 25) işaret ettiği üzere, Türkiye’deki sosyal bilimcilerin odaklandıkları alan daha çok, askeri darbeler, demokrasiye geçiş sorunları, meşruluk krizi vb. konular olagelmıştır. Tarihsel perspektif içerisinde bu alanda yapılan çalışmalar üç başlıkta anımlanmaktadır (Özkan, 2004: 110; Kalender, 2005: 39; Akgün, 2007: 27):

- 1- Sosyolojik Yaklaşım (Columbia Ekolü),
- 2- Sosyo-Psikolojik Yaklaşım (Partiyle Özdeşleşme Modeli / Michigan Ekolü),
- 3- Rasyonel Yaklaşım (Ekonomik Oy Verme Modeli / Pragmatist Tercih Modeli).

1.2. Kuramsal Çerçeve

Seçmen davranışının ölçümü ve bu davranışı belirleyen faktörler üç önemli kuramla açıklanmaya çalışılmıştır. Bu kuramlar, insanın sosyolojik aidiyetleri, sosyalleşme süreçleri veya günlük çıkarları ile ilişkisine odaklanmaya bağlı olarak, değişik açıklamalar sunmaktadırlar. Sosyolojik yaklaşım aidiyet, Sosyo- Psikolojik yaklaşım sosyalleşme süreçleri, Ekonomik-Rasyonel yaklaşım ise çıkarlar konusunu ön plana çekmektedir.

1.2.1. Seçmen Davranışı Teorileri

1.2.1.1. Sosyolojik Yaklaşım

Oy verme davranışlarını Sosyolojik yaklaşım perspektifinden anlamaya ve/ya anlamlandırmaya çalışanlar, Rasyonel ve Sosyo-Psikolojik yaklaşımın işaret ettiği bireyselciliği (ferdilik) reddederek daha çok grup temelliliğini vurgulamaktadırlar. Kalender (2000: 51), kişilerin tutum ve değer sistemlerinin oy verme davranışına pek etki etmediği ve sosyolojik yaklaşımda, etkili ve önemli olan faktörleri; aidiyet, mensup olunan grup, din, kültür, Sosyo-ekonomik statü, yaşanılan coğrafya vb. olarak sıralamaktadır. Böylece sosyolojik yaklaşımın temel konusunun seçmenler değil, gruplar ve partiler olduğu söylenebilir. Başka bir ifadeyle Sosyolojik yaklaşımda öne çıkan bir yapı vardır ve statüler, toplumsal değerler, toplumsal yaptırımlar, genel sistemin istekleri, kültürel buyruklar bireylerin davranışlarını etkilemektedir. Sosyolojik yaklaşım, seçmen davranışlarının temelde toplumdaki sosyal bölünmüşlük tarafından belirlendiğini iddia eder. Seçimlerde kullanılan oy bireylerin ait olduğu sosyal kimliklerin siyasal tercihlere yansımından ibarettir (Akgün, 2007: 27). Yine Temizel (2012: 45), Sosyo-ekonomik statü (eğitim, gelir durumu, din ve sınıf) ve yerleşim yeri (kent ve kır) durumu seçmenin nasıl bir oy davranışı sergileyebileceğini belirleyen nedenler arasında sayılabilir. Nitekim Peter Pulzer “Sınıf, İngiliz parti politikasının temelini oluşturur.” (Hewood, 2011: s.313’ten akt. Gündoğmuş, 2014: 43). Diyerek bu gerçekliği ifade etmektedir. Bu bilgilerin hepsi seçmenin siyasal eğilimlerinin göstergeleri arasında yer almakta ve kolektif hareket tarzlarının yönlerini de yansıtmaktadır.

Milne ve McKinze’nin İngiltere’de, Lazarsfeld’in ABD’de yaptığı araştırmalar, toplumdaki sınıf farklılıklarının partilerin oy tabanlarını oluşturduğunu ortaya koymuştur (Akgün, 2007: s27’den akt. Gündoğmuş, 2014: 43). Sağ kanat partilerin seçmen temelini orta sınıfa, sol kanat partilerin seçmen temelini işçi sınıfına yakın olduğu düşüncesi, bu yaklaşımın ortaya çıkmasına neden olmuştur (Hewood, 2011: s.313’ten akt. Gündoğmuş, 2014: 43).

Sosyolojik yaklaşımın seçmen davranışlarına yönelik genellemelerini sıralayacak olursak (Kalender, 2000: 55):

- Bireyin sosyal özellikleri parti tercihini belirlemektedir.
- Bireyin birlikte yaşadığı ya da çalıştığı diğer bireylerle aynı yönde oy kullanması muhtemeldir. Bu nedenle oy verme bir grup deneyimidir. Grup deneyiminde birey çapraz baskılara da maruz kalabilmektedir.
- Sosyo – ekonomik statü, dine bağlılık ve ikamet özellikleri oy verme üzerinde etkiye sahiptir.
- Ailenin oy vermede etkisi büyüktür. Eşler arasında büyük ölçüde benzeşme yaşanırken, çocuklar ve büyükler arasında da benzeşme görülmektedir.
- Seçimlere ilgi düzeyi karar vermeyi etkiler. Yüksek ilgi sahibi bireyler daha hızlı karar verebilmektedir.

1.2.1.2. Sosyo-Psikolojik Yaklaşım

Model, Campbell ve arkadaşları tarafından 1960 yılında yayınladıkları Amerikan Seçmeni (The American Voter) adlı kitaplarında ele alınmıştır. Bu araştırmacılar çalışmalarında, Amerikalıların siyasal kimliklerinin temelinde partizanlığın bulunduğunu ileri sürmüştür. Bu partizanlık doğal olarak partiye özdeşleşme pozisyonunu da ortaya çıkarmaktadır (Temizel, 2012: 49). Bu model partiye özdeşleşme modeli olarak da bilinir. Modelin özünde seçmenin bir siyasi partiye karşı sahip olduğu sevgi, bağlılık ve taraftarlık duygusu vardır. “Partiye özdeşleşmenin olabilmesi için, seçmenin belirli bir partiye herhangi bir hukuki bağının bulunması zorunlu değildir.” (Turan, 1986: 110). Psikolojik yaklaşım ahlaki tavsiye ve öğütlerden ziyade davranışlarla ilişkili kuralları önceleyen bir model olup Sosyolojik yaklaşımı reddetmektedir. “ bu modelde esas olan, seçmenin herhangi bir partiye karşı psikolojik bağlılık kurmasıdır” (Kalender, 2000: 57).

Seçmen davranışlarını açıklamada kullanılan psikolojik yaklaşım, alan araştırmalarının yaygınlık kazanması ve buna bağlı olarak bireysel düzeyde elde edilen verilerin artışıyla literatürde ağırlık kazandığı söylenebilir (Akgün, 2000: 77-78). Psikolojik oy verme davranışına göre, seçmenlerin çoğunda bir partiye yönelik yerleşiklik kazanan (geçmişe dayalı) psikolojik sevgi bağı vardır. Bu bağın oluşumu çocukluk yıllarına kadar uzanır. Parti kimliği şeklinde somut olarak ifade edilen bu bağlılığın adeta dinsel bir bağlılığı andırdığı ileri sürülmüştür (Çinko, 2006: 110).

Gülmen (1979: 41), yapılan birçok araştırmanın, seçmenin tercihini parti programları arasında değil, parti imajları arasında yaptığını ortaya koymuştur. Burada partinin objektif nitelikleri değil, seçmenin onu algılayışı, o partiye ilişkin önyargısı belirleyici faktör olmaktadır. Psikolojik yaklaşıma göre, kişi yasal olarak oy kullanma yaşına ulaşana dek siyasal işlere yakınlık duymakta, yönelmekte ve buna bağlı olarak kendi sosyal çevresini oluşturmaktadır. “Campbell ve arkadaşlarının yaptıkları araştırmalar, seçmenlerin parti tercihinde çocukluk dönemlerinin etkili olduğunu, anne ve babasının etkisi altında kaldığını göstermektedir.” (Kalender, 2005: 45).

Akgün (2007:28)’e göre bu modelin gruplardan daha ziyade bireyler üzerinde odaklandığı, bireylerin çok küçük yaşlar itibariyle aile ve çevrelerinin de etkisinde kalarak, siyasal sosyalleşme sürecinde kazandıkları siyasal tutum, öğretisi ve ideolojik saiklerle ileriki yaşlarda onların siyasal tercihlerinde önemli etkilere sahip olduğunu vurgulamaktadır. Özkan (2004: 113)’a göre, seçmenin partizan ve tarafdarlık bağlamındaki tercihleri, bir psikolojik güçler sahasını kapsayan unsurların yönü ve gücüyle ilintilidir. Sosyo-Psikolojik yaklaşımın (parti ile özdeşleşme kuramının) dayandığı temel dinamikler aşağıdaki gibidir (Özkan, 2004: 113-114):

- Çoğu seçmen, mevcut oy verme niyetinden farklı olabilen bir partiye, önceden var olan bir bağlılık hissetmektedir. Önceden mevcut olan bu bağlılık, ailedeki sosyalleşme yoluyla oluşmaktadır.
- Çoğu seçmen, hayatı boyunca aynı partiye sadık kalarak oy vermektedir.
- Ebeveyn bağlılığının yokluğu veya çok zayıflığı, ailesinin veya kendisinin ilk bağlılığının referans gruplarından farklı olması gibi sebeplerle bazı sapmalar ortaya çıkarmaktadır.
- Bir partiye daha çok bağlı olan bir seçmenin, seçimlerde bağımsız olarak oyunu partiye kullanması kuvvetle muhtemeldir.

1.2.1.3. Rasyonel Yaklaşım

Siyasal davranışlara yönelik son dönemlerde öne çıkan yaklaşımlardan birisi de, rasyonel yani ekonomik oy verme tabanlı seçim yaklaşımıdır. Pragmatist diye de adlandırılabilir bu kurama göre seçmenler, kendi amaç ve çıkarlarını

gerçekleştirmek bakımından en uygun olan partiyi tercih etmektedir (Akgün, 2007: 29). Bu kuramda kişinin hatır için herhangi bir partiye oy kullanılmasının söz konusu olmaması seçmenin politik amaçlarının üzerinde odaklanarak sosyal çevreyi fazlaca dikkate almaması ve seçmenin kullanacağı oy ile ilgili daha çok politik bilgilere sahip olmak istemesi şeklinde de açıklanmaktadır (Özkan, 2004:115).

Siyasi tercihte bulunan bireylerin belli amaçlarının olduğu ve destek verdiği partinin amaçlarına giden yolda yetersiz kaldığı durumlarda rahatlıkla partisini değiştirip bir başka partiyi tercih edebileceğini ileri sürmektedir (Akgün, 2007: 30).

Bilim ve teknolojinin gelişmesi, dünya nüfusunun büyük bölümünün şehirlerde yaşamaya başlaması, bilgiye ulaşma ve yayma bakımından gelişen değişimler, üretim ve tüketim biçimlerindeki değişimler gibi birçok nedene bağlı olarak seçmenin giderek bireyselleştikleri söylenebilir. Oy verme davranışı bakımından bireyselleşen seçmenin bütünüyle olmasa da sosyolojik ve psikolojik faktörlerin etkisinden kurtulduğu ve tercihlerini daha çok ekonomik ve hizmet odaklı olarak yaptığı söylenebilir. Bu bakımdan seçmenler karar vermede, bir adayın projelerinden ve seçim vaatlerinden de büyük oranda etkilenmektedirler. Adayın ve rakiplerinin plan ve projeleri seçmenin karar verme ihtimali bakımından etkin bir referans kaynağı olarak görülebilmektedir (Nergiz ve Akyıldız, 2012: 182).

Bu yaklaşıma göre, seçmenler oy davranışında bulunurken partilerin uyguladıkları politikalara ve genel olarak performansını temel alırlar. Bu süreçte kendi ekonomik durumunu ölçen seçmenler için önemli olan, iktidarın nasıl bir ekonomik politika izlediğinden ziyade amiyane tabirle bu ekonomik politikaların kendi ceplerine veya bütçelerine ne şekilde yansıdığıdır. Ekonomik göstergeli yaklaşım, genel bir kabul görmekle birlikte fayda ve amaç tanımını sadece ekonomik göstergelere indirgenmesi nedeniyle eleştirilmiştir (Akgün, 2007: 20). Bu modelin temel varsayımları şöyle sıralanabilir (Kalender, 2000: 63- 64):

- Rasyonel davranan seçmen iktidar ve muhalefet sürecinde yapılan veya yapılması muhtemel icraatları değerlendirme ve kıyaslama ile farkı ortaya çıkarabilecek ve buna göre kararını verebilecektir.
- Çok partili sistemde rasyonel hareket eden seçmen, oy verdiği partinin siyasal gücünü baz alacaktır. Tuttuğu partinin kazanma olasılığı varsa bu partiyi seçecek, bu partinin kazanma olasılığı yoksa karşıt olduğu

partinin karşısında olup kazanma ihtimali olan partiye yönelecek ya da uzun vadeli bir kurgu tasarlıyorsa kazanma olasılığı olmayan kendi partisine oy kullanarak gelecek seçimler için alternatif oluşturma eğiliminde olacaktır.

- Seçmen çekimser kalması durumunda, şayet iktidar partisi başarılı ise onu destekleyecek, başarısız ise muhalefetin güçlü partisini veya kendisine en yakın olanı destekleyecektir.

1.2.2. Türkiye’de Seçmen Davranışı Literatürü

Kadim bir yerleşim tarihine sahip, çok sayıda medeniyete mihmandarlık yapmış, tarihsel geçmişi zengin bir coğrafyaya sahip Şırnak bölgesi sosyolojik, politik, kültürel, tarihi ve ekonomik açıdan çok sayıda bilimsel çalışmalara konu olabilecek bir potansiyeli barındırmaktadır. Bu çalışma özellikle Şırnak’ın 1973 - 2019 yılları arasında vuku bulan ve özellikle son 30 yılında cereyan eden politik gelişmeleri seçmen davranışı üzerinden irdelemeyi amaçlamaktadır. Bu yönüyle Şırnak seçmen davranışını odağına alan bilimsel çalışmalara bakıldığında konunun¹ kapsamlı bir şekilde çalışılmadığı görülmektedir. YÖK, Ulusal Tez Merkezi ve akademik çalışmalarda “Türkiye’de Seçmen Davranışı”, “Şırnak’ta Seçmen Davranışı”, “Güneydoğu’da Seçmen Davranışı”, ve “Seçmen Davranışı” anahtar kelimeleriyle yaptığımız taramada genel seçimler üzerine yapılmış akademik çalışmaları kronolojik olarak şu şekilde sıralamak mümkündür:

Aydın (1999), çalışmasında çok partili dönemin (1946-1995) bütün seçim sonuçlarını kullanarak uçuculuğun cereyanını, zaman içindeki ve değişik bölgelerdeki hareketini, ulusal bölgesel ve yerel güçlerin uçuculuğuna etkisinin seyrini ve bu etkilerin kuvvetini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Uçucu seçmen davranışı, Türkiye’nin değişik bölgelerinde değişik şiddetler ve karakter özellikleri göstermektedir. Marmara, Ege, Akdeniz ve Karadeniz bölgeleri birbirleriyle benzer ve mütevazı uçuculuk hareketi göstermekte ve birbirleriyle benzer hareketlerinden dolayı birinin diğerinin hareketlerinden öngörülebilir olması anlamında bir denge

¹ GÜNDOĞMUŞ’un çalışmasında Şırnak merkez ilçe ile sınırlı olup sadece il merkezinde yaşayan vatandaşlar ile yüz yüze anket çalışması yöntemiyle köy boşaltmalarının ve ankete katılanların sosyo-ekonomik göstergeleri ile Şırnak seçmen tercihinin etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırma Şırnak il geneli seçmen profilini kapsamadığından Şırnak’ta seçmen davranışlarının irdelenmesi noktasında zayıf kalmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. GÜNDOĞMUŞ (2014).

noktasına doğru ilerlemektedir. Güneydoğu Anadolu ve Orta Anadolu bölgeleri ise daha yüksek uçuculuk göstermekte ve birinin uçuculuk hareketinden bir diğerinki tayin edilememektedir.

Damlapınar (1999), kitle iletişim araçlarının siyasi iktidarın belirlenmesini içeren seçim dönemlerinde seçmenle kurduğu siyasi iletişim sürecinde nasıl bir yol izlediğini ortaya koymayı amaçlayan çalışma, Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah, Türkiye Gazetesi ve Zaman Gazetelerinin 1999 genel seçimlerinde kullandığı söylemleri analiz etmiştir. Basın organlarının siyasi iletişim sürecinde tarafsız kalmadıkları sonucuna ulaşmıştır.

Cibo (2002), çalışmasında Zonguldak seçim çevresinde siyasal partilerin genel seçimlerde aldıkları oylardaki oynamalar, oyların merkez sağ ve merkez sol partiler arasındaki dağılımı incelemiştir.

Tuna (2009), 2007 genel seçimlerine ilişkin seçmen davranışlarının dinamiklerini araştırmıştır. Örneklem olarak İstanbul Gazi Osman Paşa ilçesinin seçildiği çalışmada veri elde etme tekniği olarak anket yöntemini tercih etmiş olup, yapılan araştırmada toplum içerisinde derin ayrılıkların olduğu ve seçmen tercihinde sosyo-ekonomik faktörlerin yanı sıra etnik kimlik ve dinin etkili olduğu sonucuna varmıştır.

Gümüş (2009), yaptığı çalışmada seçmen davranışlarını etkileyen etmenler, değişen siyasi yelpazeler, parti tabanları ile ilgi faktörleri analiz etmiştir.

Görür (2010), yaptığı çalışmada mahalle bazında parti tercihi, seçime katılım ve oy kaymaları konularında karşılaştırmalar yaparak seçmenin parti tercihi yöneten sosyo-ekonomik ve kültürel motifleri incelemiştir.

Yalçınkaya (2013), çalışmasında gömülü teori yöntemi uygulayarak genel seçimleri analiz etmiştir. Araştırmada elde ettiği bulgular ışığında Türkiye’de ki siyasi partiler için politik pazarlama modeli önermiştir.

Akyüz (2014), 2011 genel seçimleri öncesi ve sonrasında 1200 seçmenden oluşan bir örneklem büyüklüğü ile anket yönteminden yararlanarak, çalışmasını İstanbul’da gerçekleştirmiştir. Çalışma sonucunda oy verme niyetine doğrudan-

dolaylı etki eden unsurların seçim öncesi ve sonrasında farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır.

Üçer (2015), Muğla kenti Menteşe mahallelerinde yaşayan seçmenleri 'katılımcıların seçmen davranışları üzerinde etkili olan unsurları ve seçmen nüfusunun siyasal katılım düzeyleri le siyasal yönelimleri' yönünden incelemiştir. Araştırma aynı zamanda katılımcıların tercihleriyle etkili olan siyasal parti ve adayların özellikleri arasından hangisinin daha önemli olduğunu göstermektedir.

Özçakmak (2015), yaptığı çalışmada 1991- 2011 yılları arasında yapılan 6 genel seçime katılan siyasi partiler ve aldıkları oy oranları Doğu Karadeniz Bölgesi olarak ele alınmış 1991-2011 yılları arasında seçmen davranışlarında nasıl bir seyir izlediğine dair bulgulara yer verilmiştir.

Peşkircioğlu (2017), 1965 yılından itibaren akademik çalışmaların literatür taraması ve incelenmesi yapılarak Türk seçmen davranışının hangi faktörlerden etkilendiğini açıklamak için yapılan çalışma da, seçmenin davranışına liderlik imajı, güvenlik hissiyatı, özgür olma isteği, istikrarı tahmin edebilme isteği ve gelecek kaygısı gibi duygusal durumların etki ettiği sonucuna varmıştır.

Yukarıdaki bilgiler ışığında Türkiye'de odağına seçmen davranışları konusunu alan akademik çalışmaları kısaca değerlendirecek olursak; kitle iletişim araçları, gazete söylemleri, parti ve lider imajı, göç, din, etnik kimlik, sosyo-ekonomik faktörler yani doğrudan veya dolaylı olarak etki eden unsurlar ve seçmen davranışları arasındaki ilişki, mahalle bazlı parti tercihleri, oyların merkez sağ ve merkez sol partiler arasındaki dağılımı gibi konuların işlendiğini ve çalışmaların çoğunda anket yönteminin kullanıldığı belirgindir.

1.2.3. Kimlik, Siyaset ve Seçmen Davranışı

Kelime olarak benzerlik, aynılık ve süreklilik anlamlarına gelen kimlik, bireylerin ferdiliklerini ifade ederken tasvir ettikleri ve aynı zamanda dâhil olduklarını iddia ettikleri grubun adı olarak da anlaşılan kimlik, aslında "siz kimsiniz, kimlersiniz" sorusuna verilen cevapların toplamıdır. Bu bağlamda kimlik, "insanın kendini, kendi gözünde ve başkalarının aynasında nasıl gördüğünü ifade etmekte; bireyin kendisini toplumsal bir çevrede tanımlanmasını ve

konumlandırmasını içermektedir" (Vatandaş, 2004: 16). Kimlik en genel şekliyle bireysel kimlik ve kolektif kimlik olmak üzere iki kategori altında incelenmektedir. Kişisel ya da "bireysel kimlik hayatın farklı evreleri boyunca aynı kişi olarak kalmanın koşulu ya da gerçekliği; kişiliğin devamlılığıdır" (Gleason, 1983: 911).

Bireysel kimlik, "bir kişinin içinde bulunduğu sosyal uzam içinde kişiyi başkalarından ayıran, kişinin özel bir gurur duyduğu, özel bir gurur duymasa da onlarsız nasıl davranacağını ya da ne yapacağını bilemeyecek kadar ileri düzeyde onu yönlendiren ve kişinin istese de değiştiremeyeceğini hissettiği nitelikler, inançlar, arzular ve eylem ilkelerinin toplamıdır" (Fearon, 1999: 11). Ancak "kişisel kimlik kolektif kimliğin bir yansımasıdır" (Habermas, 1996: 485). Dolayısıyla bireysel kimliği kolektif kimlikten bağımsız düşünmek olanaksızdır. "Kolektif kimlik ise bir takım semboller, anılar, sanat eserleri, töreler, alışkanlıklar, değerler, inançlar ve bilgilerle yüklü bir gelenekten, geçmişin mirasından, kısacası kolektif bellekten hareketle inşa edilmektedir" (Bilgin, 1994: 53).

Kimlik üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında literatürde ağırlıklı olarak üç yaklaşımdan söz edilmektedir. "Sosyal bilimler literatüründe özcü, inşacı ve araçsal olmak üzere kimliğe ilişkin üç temel yaklaşım bulunmaktadır. Seküler ve muhafazakar kimlikler söz konusu olduğunda kimliklerin değişmez özlerine vurgu yapan özcü yaklaşımlardan ziyade kimliğin sosyal süreçlerde şekillendiğini öne süren inşacı ve iktidarın, devletin, kurumların etkisini vurgulayan araçsal yaklaşımların daha açıklayıcı olduğu bir gerçektir. Seküler ve muhafazakar kimlikler etnik, dini, biyolojik özelliklerden daha fazlası anlamına gelmektedir" (Doğan, 2018: 53).

Siyasi partiler üzerine çalışan siyaset bilimciler tarafından farklı parti tipolojileri geliştirilmiştir. M. Duverger tarafından ortaya konulan "kadro" ve "kitle" partileri, Sigmund Neumann'ın ortaya koyduğu "temsil partileri ve bütünleşme partileri" ile Otto Kircheimer'in ortaya attığı "hepsini yakala partileri" siyaset biliminde kullanılan parti tipolojileridir (Türküne, 2003: 260-262). Duverger'in kadro ve kitle partileri ayrımında kadro partileri, parlamento içerisinde ortaya çıkan, üye sayısının niceliğinden çok niteliğine önem verilen, faaliyetlerini çoğunlukla seçim dönemlerinde gerçekleştiren partilerdir. Burada nitelikten kasıt, parti

üyelerinin zengin ve nüfuzlu kişilerden seçilmesidir. Partinin finansmanı da çoğunlukla bu zengin kişilerin bağış ve yardımlarından sağlanmaktadır (Türköne, 2003: 260). Kitle partileri ise parlamento dışından ortaya çıkmış geniş üye tabanlarına sahip partilerdir. Finansmanı üyelerinden topladıkları aidatlarla sağlayan kitle partilerinde, üyeler sadece mali yönden değil siyasi olarak da önem taşımaktadır. Kitle partilerinin ideolojik çizgileri daha belirlidir ve üyelerini de bu ideolojiler doğrultusunda eğitip yetiştirme faaliyetleri düzenlerler. Örgütlenme bakımından kitle partileri merkezîyetçi, disiplinli ve katı bir hiyerarşik örgütlenmeye sahiptir (Karakurt, 2016: 45).

1950'lerle beraber Kıta Avrupa'sında önem kazanmaya başlayan kimlik kavramı siyasal alana da sirayet etmiş, siyasal tartışmalar kimlik ekseninde şekillenmeye başlamıştır. Kimlik tartışmalarının yükselişe geçmesi, "siyasal kimliğin kişiler arası düzeydeki ifadesi olarak, benliğin, belirli bir sosyal gruba ait olduğu hakkındaki bilgi veya bilincine dayanmaktadır. Bu bilinç veya bilgiler, söz konusu gruba aidiyete ilişkin bir takım duygular ve değer atıflarıyla birlikte bulunmaktadır" (Bilgin, 2007: 13). Bireylerin siyasal kimliklerini ifade edebilmek için öncelikle bir kimliğe sahip olmaları gerekmektedir." Örneğin bir seçim sürecinde insanlar oy verip vermeyeceklerini düşünmelerinin yanı sıra kimlere oy verebileceklerini de düşünmektedirler" (Koçak, 1996: 13).

Siyasal kimlik ifade biçimi olarak oy verme davranışı "genel olarak siyasal olaylarla ilgili çeşitli alternatifler arasında bir tercih yapmak yani karar vermek ve bu tercihe uygun bir eylemde bulunmak şeklinde tanımlanabilmektedir" (Tekin, 2009: 3).

Yurttaşlar vergi ödeme, yurttaşlık yükümlülüklerini yerine getirerek yasalara uyma gibi sistemi destekleyici biçimde siyasal davranış gerçekleştirebildikleri gibi yasalara uymama, protestolar düzenleme gibi siyasal kimliklerini sistem karşıtlığı şeklinde gösterme yolunu da seçebilmektedirler. Kişiyi en az bağımlı kılındandı, en bağımlı kılana doğru sıralanabilecek siyasal davranış, genel olarak siyasal örgütlerde çalışma, bu örgütlere üye olma ve onları destekleme, siyasal görüş sahibi olma, oy verme, siyasi faaliyetlere katılma, siyasal simgeleri kullanma, parti ya da aday için mali destekte bulunma ya da başkalarını bu yönde ikna etmeye çalışma şeklinde

kendini göstermektedir (Çam, 1999: 168). Günümüz dünyasında yurttaşlar kimi zaman sahip oldukları siyasal kimliği temsil eden siyasi partiye oy vermemekte, kimi zaman net bir biçimde siyasal kimliğe sahip olmasalar da oy verme davranışını gerçekleştirmekte, kimi zaman ise medyadan edindikleri sınırlı enformasyon ile bir siyasal kimlik edinebilmektedirler. Bu koşullar altında siyasal kimlik ile siyasal katılım kavramları arasındaki ilişki önem kazanmaktadır.

2. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada Şırnak'ın siyasi yapısı ve bu siyasi yapının Türkiye'nin genel siyasi yapısı içindeki yerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Araştırma ağırlıklı olarak betimleyici bir sosyolojik araştırma özelliği taşıyor olsa da, araştırmada zaman zaman karşılaştırmalı sosyolojik analizlere de yer verilmiştir. Daha açık bir ifadeyle çalışmada, Şırnak'ta siyasi yapının oluşumu, siyasi yelpazenin şekillenmesi, siyasi iktidarın siyasi partiler arasındaki dağılımını ve siyasi yapının değişim düzenlilikleri araştırılmıştır.

Şırnak il geneli seçmen davranışı üzerine yaptığımız bu çalışmanın önemini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- YÖK Ulusal Tez Merkezi ve akademik çalışmalarda yaptığımız taramada Şırnak il özelinde Şırnak seçimleri üzerine yapılmış detaylı bir çalışma olmadığından bu çalışma literatüre katkı noktasında önemlidir.
- Bir ilçe formatından bir il statüsüne geçen Şırnak'ın seçmen davranışını incelemek çalışmaya özgün bir nitelik katmaktadır.
- Türkiye'deki diğer seçmen davranışlarından farklı olarak 1990 öncesi ve 1990 sonrası bölge genelinde bir farklılaşmanın olduğunu biliyoruz. Bunun Şırnak üzerinden de incelenmesi önemlidir.
- Seçmen davranışı hem Türkiye'de hem de dünyada demokratik yönetimlerde önemli bir konudur. Seçmen davranışlarının anlamlandırılması sosyal bilimlerde veya üniversitelerde başlı başına bir önem taşıırken, aynı zamanda yerelde ve ulusalda bir takım politikaların belirlenmesinde de yardımcı olması açısından da önem arz etmektedir. Bu açıdan Türkiye'de sosyal bilimlere baktığımızda çok partili hayata geçtikten sonra seçmen davranışı sürekli irdelenen ve incelenen bir konu olmuşken lisansüstü çalışmalarda ise 1991 yılından itibaren yer bulduğunu söyleyebiliriz. Genellikle seçimlerden önce ve seçimlerden bir iki hafta sonrasına kadar üzerinde yoğunlaşılır, ondan sonra da bir tarafa bırakılan bir konudur. Fakat yukarıda önemini belirttiğimiz nedenlerden dolayı aslında sürekli tartışılması gereken,

konusulması gereken, akademide yer bulması gereken bir konudur. Bu açıdan seçmen davranışları konusu önem arz etmektedir.

- Türkiye’de seçmen davranışları konusu irdelenirken genelde odağına büyükşehirler alınır. İstanbul’da seçmen davranışı, Ankara’da seçmen davranışı vb. Fakat Şırnak gibi Hakkari gibi daha ücra köşede kalmış taşra kentlerini irdeleyen çalışmaların olmaması aslında sosyal bilimlerin de eksikliği olarak değerlendirilebilir. Buraların kendine özgü bir dinamiği vardır. Bazen parti ve ideoloji önemliken bazen aday profili ve aşiret mensubiyeti önemlidir. Bu çerçevede bir özgünlüğü olduğu için bu çalışma önem arz etmektedir.
- Araştırma, Şırnak ilinin genel seçim sonuçları üzerinden seçmen davranışını betimlemeye yönelik ilk çalışma olması bakımından önem taşımaktadır.
- Yerel dinamikleri anlayarak ve aynı zamanda ülke çapındaki olguların yerel düzeydeki yansımalarına bakarak yapılacak yerel düzeydeki analizler, Türkiye siyasal yaşamını açıklamak için yapılan bu çabalara önemli bir katkı olacaktır.

Bu bağlamda Şırnak il genelinde 1973 -2019² arası dönemde, seçmenin parti tercihlerinin zaman içindeki seyrini ve il geneli seçmen davranışının mekândaki kümelenmesini ortaya koymak bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Şırnak il özelinde genel seçimlerdeki seçmen davranışlarını anlamak ve bunun Türkiye ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi popülasyonu içindeki yerini belirlemek çalışmamızın bir diğer amacıdır.

Bu minvalde Şırnak’ın il olmadan önce ve il olduktan sonra meydana gelen değişim/dönüşümde ki ince çizgiyi birleştirerek seçmen davranışının nasıl bir evrilme gösterdiğini ortaya koymak ve bunun Türkiye seçmen pratiği içinde ne anlama geldiğini anlamak amacıyla bu çalışma hazırlanmıştır.

² Şırnak, 1914’te ilçe statüsüne kavuşmasına rağmen 1914’ten 1973’e kadar olan süreçte seçim verilerine ulaşamadığından çalışma 1973’ten 2019’a kadar olan seçimlerle sınırlandırılmıştır.

2.2. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmamızda nicel araştırma yöntemi deseni kullanılmıştır. Konu ile ilgili veriler Yüksek Seçim Kurulu'ndan alınmıştır. Başka bir ifadeyle çalışmamızın datasını ikincil veriler oluşturmaktadır. Elde edilen veriler correspondence analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Çalışma betimleyici bir çalışma özelliği göstermektedir. Fakat seçmen davranışının istatistiklerini daha iyi yorumlayabilmek için de Şırnak'ın yerel dinamikleri, ülke ve bölge gündeminde yer edinmiş önemli toplumsal olaylar ile birlikte irdelenmiştir.

2.3. Araştırmanın Problemleri

1973'ten 1990'a kadar geçen süreçte Şırnak merkez ilçede yapılan referandum, milletvekilliği seçimleri ile 1990'dan 2019'a kadar Şırnak il genelinde yapılmış milletvekilliği, referandum ve cumhurbaşkanlığı seçimleri ve son olarak 2014 ile 2019 Şırnak il genelinde yapılmış yerel (mahalli) seçimlerini analiz ettiğimiz çalışmamızın temel problemlerini şu şekilde ifade edebiliriz:

- 1973-1990 (İl olmadan önce) arası dönemde Şırnak merkezde yapılan genel seçimlerde seçmen davranışı nasıl bir profil göstermektedir?
- 1990-2019 (İl olduktan sonra) arası dönemde Şırnak il genelinde yapılan genel seçimlerde seçmen davranışı nasıl bir profil göstermektedir?
- 2014-2019 arası dönemde Şırnak il genelinde yapılan mahalli (yerel) seçimlerde seçmen davranışı nasıl bir profil göstermektedir?
- Şırnak il genelinde siyasal katılım nasıl bir farklılık göstermektedir?
- Şırnak il genelinde seçmen davranışı eğilim açısından hangi bloklara dağılım göstermektedir?
- Şırnak il genelinde seçmen davranışının ciddi oranda değiştiği periyotlar var mıdır? Bu durum mikro ve makro ölçekte nasıl izah edilebilir?

2.4. Araştırmanın Evreni

Kentsel mekânlarda siyasi yapının oluşumu, işleyiş ve değişim dinamiklerinin incelendiği bu çalışmada, çalışma evreni olarak Şırnak il geneli seçildi. Ağırlıklı olarak betimleyici türden bir araştırma olarak tasarlanan bu çalışmada, örnekleme zaman boyutunda yapıldı. Başka bir ifadeyle, Şırnak'ın il statüsüne kavuşmadan önceki 1973 ile 1990 yılları arasındaki dönem ile Şırnak'ın il statüsüne geçtikten

sonraki yani 1990 ile günümüz 2019 yılları arasında gerçekleşen genel seçimlerin (Milletvekiliği seçimleri, Cumhurbaşkanlığı seçimleri ve Referandum seçimleri) ile 2014 ve 2019 yerel seçimlerinin sonuçları araştırma kapsamına dâhil edilmiştir.

2.5. Veri Toplama Teknikleri ve Analiz

Araştırmacı, araştırma sorularına cevap bulmak veya hipotezlerini sınamak için bir takım verilere ihtiyaç duyar. Araştırmacı dışında başka kişi veya kurumlarca farklı amaçlarla önceden derlenmiş veriler (yazılı, sözlü, görsel vb.) ikincil verilerdir. Ancak araştırmacının ikincil verileri kullanma özgürlüğü bu verilerin araştırma sorularına cevap verme veya hipotezleri test etme güçleri ile sınırlıdır. Eğer araştırma sorularına cevap bulabileceği veya hipotezlerini sınayabileceği veriler başka kişi veya kurumlar tarafından derlenmişse veya araştırmacı tarafından derlenmeye uygunsa bu durumda ikincil verilerin kullanılması anlamlı olacaktır. Zira araştırmacı değişik kısıtlar (örneğin zaman, maliyet, bilgi kirliliği vb.) altındadır. Dahası, süreli araştırmalar için beklemek bazen mümkün olmayabilir. Bu tür durumlarda araştırmacı ikincil verileri kullanır. İkincil verilerin ‘yeterince cevap alamama’ riskini ortadan kaldırmaları ve araştırmacının kuramsal altyapıya daha fazla eğilmesine imkan tanımaları sebebiyle de tercih edilirler. Bir araştırmacı aynı konuda sözgelimi 80 yıllık bir dönem için veri toplayamaz. Buna ömrü dahi yetmeyebilir. Ancak ikincil verilerle sözgelimi 100 hatta 150 ve daha fazlası yıllık dönemler için bile analizler yapması mümkündür. Ayrıca ikincil veriler süreli çalışmalar için karşılaştırma ve sağlama yapma imkânı da sunmaktadır. Yukarıda verilen bilgiler ışığında bu çalışma için ikincil verilerin kullanılmasının bir zorunluluk olduğunu söyleyebiliriz.

Temel veri toplama tekniği olarak arşiv taraması ve ikincil veri analizi tekniğinin kullanıldığı bu araştırmada, TÜİK, Belge.net, TBMM ve YSK'nın veri tabanlarından faydalanıldı. Bu veri kaynaklarında yer alan seçim sonuçları 1973'ten 1990 yılına kadar Şırnak ilçesi, bağlı olduğu Siirt ili ve Türkiye geneli bir kıyaslama ile 1990'dan günümüz 2019'a kadar ise Türkiye, Güneydoğu Anadolu Bölgesi genelinde ve Şırnak ili özelinde incelenerek ana veri seti oluşturuldu. Çalışmamızda kullandığımız veri seti TÜİK, Belge.net, TBMM ve YSK'nın veri tabanından çekilmiştir. Bu veri seti üzerinden yön-belirtir ki-kare göstergeleriyle sayısal

tekrarlanan sınıflamalar yapılmış ve tablolar tasnif edilmiştir. Kümelere uygulanan mütakabiliyet analizi ile iki boyutlu (bi-plot) mütakabiliyet haritaları ve haritanın sayısal temsili üzerinden farklılıkları ve dağılımları temsil eden oransal veri tabloları elde edilmiştir. Çalışmanın sonuçları mütakabiliyet (correspondence) haritası ve farklılaşmaları betimlemek için elde edilen oransal tablolar üzerinden takdim edilmiştir.

Çalışmamızda elde ettiğimiz gözlenen değer tabloları, herhangi bir siyasal partinin ve/ya siyasal aktörün girdiği seçimlerde aldığı oy sayılarını, yön belirtir ki-kare (YBKC) değer tabloları da herhangi bir siyasal partinin ve/ya siyasal aktörün girdiği seçimlerde gözlenen ve beklenen değerlerin arasındaki fark anlamına gelmektedir. Çalışmamızda elde ettiğimiz mütakabiliyet (correspondence) haritaları ise sosyo-mekânsal analizi ve mukayese ettiğimiz seçim bölgelerinin sosyal uzaylarını keşfetme, haritalama ve anlamlandırma noktasında işlev görmektedir.

2.6. Araştırmada Karşılaşılan Zorluklar

1914'ten 1990'a kadar ilçe olarak seçimlere katılan, 1990'dan günümüz 2019'a kadar ise il statüsünde seçimlerin yapıldığı Şırnak'ın yaklaşık 59 yıllık (1914-1873) seçim verilerine ulaşılabilmesi bu çalışmanın en büyük eksikliği olarak değerlendirilebilir.

Gerek yerel kurumların ve STK'ların seçimlere dair veri setleri oluşturulmaması ki oluşturmuşlarsa da verilerin kamuya açık olmaması, gerekse YSK, TÜİK, Belge.net gibi kurum ve kuruluşların verilenin tasnif edilmemiş, sınıflandırılmamış ve tabiri caizse ham veri şeklinde olması kısaca verilerin dağınıklığı gibi durumların yanı sıra, bu güne kadar ne siyasi partilerin ne STK'ların ne meslek odalarının/örgütlerinin, ne yerel kurumların ne de üniversitelerin Şırnak seçim tarihine ışık tutacak, referans gösterilecek, kapsamlı çalışmalar/araştırmalar yapmamış olması bu çalışmanın araştırılması sırasında karşılaşılan zorluklar olarak sıralanabilir.

2.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma sadece Şırnak özelindeki genel (Milletvekili, Cumhurbaşkanlığı ve Referandum) seçimlerini merkeze alan bir çerçeveye sahiptir. 23 Temmuz 1914

tarihinde ilçe statüsüne geçen Şırnak'ın 1973 yılına kadar yapılan seçimlerin verilerine ulaşamadığından, 1973 yılından günümüz 2019 yılına kadar yapılan seçimlerden derlenen veriler bu çalışmanın sınırlarını belirlemektedir.

Yerel ve mahalli idare seçimleri çalışmaya dâhil değildir. (Seçmen profilinde kayda değer dönüşümlerin ve Şırnak'ın siyasi çizgisinde kırılmaların yaşandığı 2014 ve 2019 Şırnak yerel seçimleri istisna tutulup çalışmaya dâhil edilmiştir.) .

3. BÖLÜM: ŞIRNAK'TA SEÇİMLER (1973 – 2019)

3.1. Şırnak'ın Sosyo – Ekonomik Yapısı

Şırnak; Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin en doğu ucunda yer almaktadır. Şırnak'ın doğusunda Hakkâri, batısında Mardin, kuzeyinde ise Siirt illeri ile güneyinde ise Suriye ve Irak Devletleri olup üç ülkenin bulunduğu kavşakta yer alan oldukça önemli stratejik bir konuma sahiptir. Güney ve batı kesimleri geniş ova ve düzlüklere sahipken, ilin kuzey kesimleri sarp ve engebeli bir yapıya sahiptir.

Tablo 1: Şırnak İli Nüfus Verileri

YIL	BÖLGE ADI	İLÇE SAYISI	BELDE SAYISI	
2018	Şırnak	7	12	
İLÇE	İLÇE NÜFUSU	ERKEK NÜFUSU	KADIN NÜFUSU	NÜFUS YÜZDESİ
Cizre	143.124	73.187	69.937	27,30
Silopi	134.754	70.699	64.055	25,71
Merkez	93.431	51.548	41.883	17,82
İdil	76.523	38.335	38.188	14,60
Uludere	46.04	26.721	19.319	8,78
Beytüşşebap	17.227	9.776	7.451	3,29
Güçlükonak	13,091	7.319	5.772	2,50
TOPLAM	524.190	277.585	246.605	100

Kaynak: (www.sirnak.gov.tr)

Tablo 1'den de anlaşılacağı üzere Şırnak ilinde, merkez ilçe ile beraber toplamda 7 ilçe ve 12 belde statüsünde yerleşim birimi bulunmaktadır. Şırnak ilinin dikkat çeken bir özelliği, Şırnak Merkez, Beytüşşebap ve Uludere ilçeleri Doğu Anadolu Bölgesinde kalırken, Silopi, Cizre, İdil ve Güçlükonak ilçeleri ise Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer almaktadır. İlin Doğu Anadolu Bölgesinde kalan kesiminde kışlar sert ve yazlar ılık geçerken, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde kalan ilçelerde ise kışlar ılık geçip yazlar ise aşırı sıcak geçmektedir (Baz, Şarman 2015: 23).

Şırnak ilinin 2018 toplam nüfusu 524.190'dır. İl geneli nüfus %52,96 oranı ile 277.585 erkekten ve %47,04 oranı ile 246.605 kadından oluşmaktadır. Şırnak'ın nüfus bakımından en büyük ilçesi 143.124 nüfus ile Cizre iken, nüfus bakımından en küçük ilçesi ise 13.091 nüfus ile Güçlükonak'tır.

Tablo 2: Şırnak İli Genç ve Çocuk Nüfusunun Toplam Nüfus İçindeki Oranı

Genç Nüfusun (15-24 Yaş Grubu) Toplam Nüfus İçindeki Oranı (%) Şırnak-2018	23,5
Genç Nüfusun (15-24 Yaş Grubu) Toplam Nüfus İçindeki Oranı (%) Türkiye-2018	15,8
Çocuk Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranı (%) - Şırnak	43,9
Çocuk Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranı (%) - Türkiye	28

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2018.

Tablo 2'ye göre, Şırnak'ta nüfusun %23,5'i genç nüfus (15-24 yaş grubu) iken Türkiye ortalamasının da ise bu oran %15,8'dir. Çocuk nüfusuna baktığımızda Şırnak'ta nüfusun %43,9'u çocuk nüfus iken Türkiye çocuk nüfusu ortalaması ise %28'dir.

Tablo 3: Yıllara Göre Şırnak'ta Kaba-Doğum, Kaba Ölüm ve Kaba Evlenme Hızı

Yıl	Kaba Doğum Hızı (Binde)	Kaba Ölüm Hızı (Binde)	Kaba Evlenme Hızı (Binde)
2014	31,3	2,9	7,2
2015	30,1	3	7,14
2016	26,1	3,4	6,61
2017	28,1	2,7	7,29
2018	27,2	2,6	6,75

Kaynak: (TÜİK, 2018)

Tablo 3'te de görüldüğü gibi, 2014'ten 2018'e doğru Şırnak'ta ki kaba doğum hızına bakınca 31,3 (binde)'ten 27,2 (binde)'ye doğru bir azalmanın olduğunu söyleyebiliriz. Kaba ölüm hızı ise 2016 yılı hariç az bir farkla genel olarak aynı hızda olmuştur. 2016 yılındaki kaba ölüm hızının diğer yıllara oranla artış göstermesinde Şırnak'ta cereyan eden çukur olaylarının etkisinin olduğunu düşünmekteyiz. Kaba evlenme hızı ise 2017 yılında artış gösterse de 2014'ten günümüze doğru azalma eğilimi mevcuttur. 2014'ten 2018'e doğru evlenme hızı ile doğum hızı paralel bir şekilde düşüş pratiği sergilemektedir.

Tablo 4: 2018 Yılında Cinsiyete Göre Evlenme Yaşı

	Yaş
Ortalama Evlenme Yaşı / Damat - 2018	27
Ortalama Evlenme Yaşı / Gelin - 2018	23,8

Kaynak: (TÜİK, 2018)

Tablo 4'e bakıldığında, Şırnak'ta kadınların erkeklere oranla daha erken yaşta evlendiklerini söyleyebiliriz. TÜİK verilerine göre 2018 yılında Şırnak'ta ki evlenme yaşı erkeklerde ortalama 27 iken kadınlarda ise 23,8'dir.

Tablo 5: 2017 Yılı Şırnak Eğitim Verileri

2017 Yılı Şırnak İli Eğitim Göstergeleri	Sayı	%
Okuma Yazma Bilmeyen / Erkek (6 yaş +)	5034	2,28
Okuma Yazma Bilmeyen / Kadın (6 yaş +)	27946	14,12
Okuma Yazma Bilmeyen / Toplam (6 yaş +)	32980	7,87
İlköğretim Mezunu / Toplam (15 yaş +)	62200	*
İlköğretim Mezunu / Erkek (15 yaş +)	39403	*
İlköğretim Mezunu / Kadın (15 yaş +)	22797	*
Lise Veya Dengi Mezunu / Toplam (15 yaş +)	50365	16,41
Lise Veya Dengi Mezunu / Erkek (15 yaş +)	36278	22,18
Lise Veya Dengi Mezunu / Kadın (15 yaş +)	14087	9,83
Yüksekokul Veya Fakülte Mezunu / Toplam (15 yaş +)	30575	9,96
Yüksekokul Veya Fakülte Mezunu / Erkek (15 yaş +)	21101	12,9
Yüksekokul Veya Fakülte Mezunu / Kadın (15 yaş +)	9474	6,61
Yüksek Lisans Mezunu / Toplam (15 yaş +)	1482	*
Yüksek Lisans Mezunu / Erkek (15 yaş +)	1132	*
Yüksek Lisans Mezunu / Kadın (15 yaş +)	350	*
Doktora Mezunu / Toplam (15 yaş +)	202	*
Doktora Mezunu / Erkek (15 yaş +)	156	*
Doktora Mezunu / Kadın (15 yaş +)	46	* ³

Kaynak: (TÜİK, 2017)

Tablo 5'te de görüldüğü üzere 2017 yılı TÜİK verilerine göre Şırnak'ta; Okuma yazma bilmeyen erkek (6 yaş +) sayısı 5034 (%2,28) iken okuma yazma bilmeyen kadın sayısı ise 27946 (%14,12)'dir. Okuma yazma bilmeyen 6 yaş üstü nüfus ise toplam nüfusun %7,87'si yani 32980 kişidir. 15 yaş üstü ilköğretim mezunu toplamda 62.200 kişi olup bu sayının 39.403'ü erkek, 22797'si ise kadındır. 15 yaş üstü yüksek lisans mezunu toplamda 1482 kişi olup bu sayının 1132'si erkek,

³ * işaretli olanların yüzdelerine ulaşamamıştır.

350'si kadındır. 15 yaş üstü doktora mezunu toplam 202 kişi olup bu sayının 156'sı erkek, 46'sı kadındır.

Bu verilerden hareketle Şırnak'ta, erkeklerin kadınlara oranla daha fazla eğitim hayatına dahil olduğunu ve kadınların eğitim noktasında dezavantajlı bir profile sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 6: 2019 Yılı Cinsiyete Göre Şırnaklı Akademisyen Sayıları

2019 Yılı	Şırnak	Türkiye	Şırnak'ın Türkiye İçindeki Oranı (%)
Toplam öğretim elemanı / Toplam	266	158098	0.16
Toplam öğretim elemanı / Erkek	209	87863	0.23
Toplam öğretim elemanı / Kadın	57	70235	0.08
Profesör / Toplam	7	24640	0.02
Profesör / Erkek	7	16944	0.04
Profesör / Kadın	0	7696	0
Doçent / Toplam	4	14456	0.02
Doçent / Erkek	4	8845	0.04
Doçent / Kadın	0	5611	0

Kaynak: (TÜİK, 2019)

Şırnak akademisyen sayılarına baktığımızda Tablo 6'dan da anlaşılacağı üzere; 57'si kadın 209'u erkek olup toplamda 266 öğretim elemanı, 7 erkek profesör ve 7 erkek doçentin olduğunu görmekteyiz. Akademide kadın sayısı erkek sayısının çok gerisinde kaldığını söyleyebiliriz. TÜİK verilerine göre Şırnak'ta ne doçent ne de profesör kadrosunda bir kadının bile olmaması dikkat çekicidir.

Tablo 7: 2017 Yılı Şırnak'ta Kütüphane, Tiyatro ve Sinema Salonu Sayıları

YIL	2017
BÖLGE ADI	Şırnak
Kütüphane sayısı	6
Tiyatro salonu sayısı	Hiç Yok
Sinema salonu sayısı	Hiç Yok

Kaynak: (TÜİK, 2017)

Tablo 7'deki 2017 TÜİK verilerine göre Şırnak ilinde sadece 6 kütüphane vardır. Tiyatro ve sinema salonunun ise hiç olmaması dikkat çeken bir diğer husustur.

Tablo 8: 2018 Yılı Şırnak'ta Ölümle Sonuçlanan Hastalık Türleri ve Ölüm Sayıları

Ölüm Nedeni	Ölen Kişi Sayısı
Dolaşım Sistemi Hastalıkları	406
İyi Ve Kötü Huylu Tümörler (Malign Ve Benign Neoplazmlar)	158
Solunum Sistemi Hastalıkları	141
Endokrin (İç Salgı Bezi, Beslenme Ve Metabolizmayla İlgili Hastalıklar)	35
Sinir Sistemi Ve Duyu Organları Hastalıkları	38
Dışsal Yaralanma Nedenleri Ve Zehirlenmeler	94

Kaynak: (TÜİK, 2018)

Tablo 8'deki TÜİK 2018 verilerine göre Şırnak'ta hastalıklardan kaynaklı ölümlere baktığımızda; dolaşım sistemlerine bağlı hastalıklardan kaynaklı ölen kişi sayısı 406 ölüm sayısı ile ilk sırada iken ikinci sırada ise 158 ölüm ile tümörlerden kaynaklı hastalıklar gelirken 141 ölüm sayısı ile solunum sistemi hastalıkları takip etmektedir.

Tablo 9: Şırnak'ta Konaklayan Yabancı Turist Sayısı (2018)

Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde Geliş Ve Geceleme Sayıları: Tesise Geliş Sayısı / Yabancı	2111
---	------

Kaynak: (TÜİK, 2018)

Tablo 9'da yer alan TÜİK verilerine göre 2018 yılında Şırnak'ta konaklayan yabancı turist sayısı 2111 kişidir. Bu durum Şırnak'ın turizm potansiyelinin yeterince değerlendirilmediğinin açık göstergesidir.

Tablo 10: 2017 yılı Şırnak İlinde Suç Türüne Göre Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlü Sayıları

Suç Türü	Yıl 2017
Öldürme	33
Yaralama	34
Cinsel Suçlar	8
Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma	2
Hakaret	1
Hırsızlık	59
Yağma (Gasp)	13
Dolandırıcılık	4
Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde İmal Ve Ticareti	17
Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Kullanma, Satın Alma	3
Sahtecilik	32
Rüşvet	5
Kaçakçılık	202
Trafik Suçları	5
Ateşli Silahlar Ve Bıçaklar İle İlgili Suçlar	24
İcra İflas Kanunu'na Muhalefet	1
Askeri Ceza Kanunu'na Muhalefet	3
Tehdit	6
Mala Zarar Verme	2
Görevi Yaptırmamak İçin Direnme	9
Ailenin Korunması Tedbirine Aykırılık	1
Diğer Suçlar	215

Kaynak: (TÜİK, 2017)

Tablo 10'da ayrıntılı olarak verilen TÜİK verilerine göre; 2017 yılında Şırnak'ta suç türüne ceza infaz kurumuna giren hükümlülerin sayısını incelediğimizde; ilk sırada diğer suçlar (215), 2'nci sırada kaçakçılık (202), 3'üncü sırada hırsızlık (59), 4'üncü sırada yaralama (34), 5'inci sırada öldürme (33), 6'ncı sırada sahtecilik (32) ve 7'nci sırada ise uyuşturucu (17) gelmektedir. TÜİK'in diğer diye tabir ettiği suç türünün tam olarak hangi suçları kapsadığı bilinmemekle beraber terör suçları ile ilgili herhangi bir veriye ulaşılmamıştır.

Tablo 11: 2017 Yılı Eğitim Durumlarına Göre Cezaevine Giren Hükümlülerin Sayıları

Şırnak	2017
Okuma Yazma Bilmeyen	16
Okuryazar Olup Bir Okul Bitirmeyen	67
İlkokul	363
Ortaokul Ve Dengi Meslek Okulu	72
Lise Ve Dengi Meslek Okulu	127
Fakülte Ve Yüksekokul	30

Kaynak: (TÜİK, 2017)

Tablo 11'deki TÜİK verilerine göre; 2017 yılında Şırnak'ta ceza evine giren hükümlülerin eğitim durumlarına baktığımızda; en çok ilkokul mezunu (363) olduğunu görmekteyiz, 2'nci sırada 127 kişi ile lise mezunu, 3'üncü sırada 72 ortaokul mezunu, 4'üncü sırada 67 kişi ile okuryazar olup bir okul bitirmeyen, 5'inci sırada 30 kişi ile fakülte ve yüksekokul mezunu gelirken en son sırada 16 kişi ile okuma yazma bilmeyen kişiler gelmektedir. Bu verilerden hareketle eğitim hayatını yarıda bırakanlar, hiç başlamayanlar ile tamamlayanlardan daha fazla suça karışmıştır denilebilir.

Tablo 12: Yıllara Göre Şırnak'ta Cezaevine Giren Hükümlü Sayıları

YIL	Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlü Sayısı
2014	395
2015	316
2016	485
2017	679

Kaynak: TÜİK, 2018)

Tablo 12'deki TÜİK verilerine göre; Şırnak'ta 2014 yılından 2017 yılına doğru cezaevine giren kişi sayısında ciddi bir artışın olduğunu söyleyebiliriz. 2014 yılında 395 iken 2017 yılında cezaevine giren kişi sayısı 679'a yükselmiştir.

Tablo 13: 2018 Yılı Şırnak Tarım ve Hayvancılık Verileri

2018	SAYI
Ekim Makinesi	329
Toplam İşlenen Tarım Alanı (Hektar)	102052
İşlenen Tarım Alanı / Ekilen (Hektar)	93214
Gübre Dağıtma Makinesi	328
Biçerdöver Makinesi	43
İnek: 2 Yaş Ve Üzeri (Baş)	27883
Boğa Ve Öküz: 2 Yaş Ve Üzeri (Baş)	5106
Tosun: 1-2 Yaş (Baş)	4723
Manda (Baş)	306
Koyun (Baş)	645458
Keçi (Baş)	493171
At, Katır Ve Eşek (Baş)	7372
Kümes Hayvanı (Baş)	135332

Kaynak: (TÜİK, 2018)

Tablo 13'teki TÜİK verilerine göre; Şırnak'ta 2018 yılında; bulunan ekim makinesinin sayısı 329, gübre dağıtma makine sayısı 328 ve biçerdöver sayısı 43'tür. Toplam işlenen tarım alanı 102052 hektar, ekilen tarım alanı 93214 hektardır.

Yine TÜİK verilerine göre 2018 yılında Şırnak'ta en çok olan hayvan 645458 baş ile koyun olurken, 2'nci sırada 493171 baş keçi, 3'üncü sırada 135332 baş kümes hayvanı ve 4'üncü sırada ise 27883 baş inek bulunmaktadır.

Tablo 14: 2017 Yılı Şırnak İlinde Kullanım Yerlerine Göre Elektrik Tüketim Verileri

2017	MWh
Resmi daire (MWh)	102327
Sanayi işletmesi (MWh)	17924
Ticarethane (MWh)	100837
Mesken (MWh)	159521
Tarımsal sulama (MWh)	14079
Sokak aydınlatma (MWh)	14417

Kaynak: (TÜİK, 2017)

Tablo 14'teki TÜİK verilerine göre; 2017 yılında Şırnak'ta kullanım yerine göre elektrik tüketimi en çok meskenlerde (159521 KWh), 2'nci sırada resmi daireler (102327 KWh), 3'üncü sırada ticarethaneler (100837 KWh), 4'üncü sırada sanayi işletmelerinde (17924 KWh), 5'inci sırada sokak aydınlatmaları (14417 KWh), 6'ncı sırada ise tarımsal sulamada olmaktadır.

Tablo 15: 2017 Yılı Şırnak'ta Sanayi ve İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayıları

GİRİŞİM ALANLARI	YIL	SAYI
Tarım, Ormancılık Ve Balıkçılık	2017	14
Madencilik Ve Taş Ocakçılığı	2017	43
İmalat	2017	526
Eklektik, Gaz, Buhar Ve İklimlendirme Üretimi Ve Dağıtım	2017	3
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi Ve İyileştirme Faaliyetleri	2017	7
İnşaat	2017	358
Motorlu Kara Taşıtlarının Ve Motosikletlerin Onarımı	2017	3837
Ulaştırma Ve Depolama	2017	1740
Konaklama Ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	2017	382
Bilgi Ve İletişim	2017	121
Finans Ve Sigorta Faaliyetleri	2017	19
Gayrimenkul Faaliyetleri	2017	10
Mesleki, Bilimsel Ve Teknik Faaliyetler	2017	349
İdari Ve Destek Hizmet Faaliyetleri	2017	89
Eğitim	2017	49
İnsan Sağlığı Ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	2017	82
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme Ve Spor	2017	131
Diğer Hizmet Faaliyetleri	2017	622

Kaynak: (TÜİK, 2017)

Tablo 15'deki TÜİK verilerine göre; Şırnak'ta 2017 yılında sektörlere göre iş girişimlerini incelediğimizde; ilk sırada motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı (3837) yer almaktadır. 2'nci sırada ulaştırma ve depolama (1740), 3'üncü sırada imalat (526), 4'üncü sırada konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri, 6'ncı sırada ise inşaat (358) yer almaktadır.

Tablo 16: Şırnak İli Aile Yapısı Verileri

YIL	Şırnak İli Genel	SAYI
2018	Toplam Hane Sayısı	76565
2018	Çekirdek Aileden Oluşan Hane Sayısı	42500
2018	Geniş Aileden Oluşan Hane Sayısı	22782
2018	Çekirdek Aile Bulunmayan Hane Sayısı	2629
2018	Tek Kişilik Hane Sayısı	8654
Yıllara Göre Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü		
YIL	Şırnak İli (Bir Hanedeki Ortalama Kişi Sayısı)	Türkiye (Bir Hanedeki Ortalama Kişi Sayısı)
2014	7,34	3,6
2015	7,04	3,5
2016	6,67	3,5
2017	6,43	3,4
2018	6,4	3,4

Kaynak: (TÜİK, 2018)

Tablo 16'daki 2018 TÜİK verilerine göre; Şırnak'ta ortalama hane halkı büyüklüğü 6,4'tür. Bu oran 3,4 olan Türkiye ortalama hane halkı büyüklüğünün yaklaşık iki katıdır. Bu oran Şırnak aile yapısı hakkında önemli ipuçları vermektedir. Şırnak aile yapısı, Türkiye ortalamasına kıyasla genel eğilim olan çekirdek aile yapısının aksine geleneksel aile formuna sahip olsa da buna karşın çekirdek aileden oluşan hane sayısı (42500) geniş aileden oluşan hane sayısını (22782) neredeyse ikiye katlamıştır. Bu durum Şırnak aile yapısının çekirdek aileye doğru ilerlediğini gösterir. 2014 yılı Şırnak'ta bir hanedeki ortalama kişi sayısı 7,34 iken 2018 yılında 6,4'e azalmıştır.

Tablo 17: Yıllara Göre Şırnak'ta Doğum, Evlenme ve Boşanma Sayıları

Yıl	Doğum Sayısı	Evlenme Sayısı	Boşanma Sayısı
2014	15102	3472	148
2015	14743	3495	112
2016	12707	3217	77
2017	13855	3599	118
2018	13962	3470	148

Kaynak: (TÜİK, 2018)

Tablo 17'deki TÜİK verilerine göre; Şırnak'ta doğum sayıları günümüze doğru azalma eğilimi göstermektedir. 2014 yılında 15102 olan doğum sayısı, 2018 yılında 13962 doğum sayısına gerilemiştir. 2014'ten 2018'e doğru evlenme sayısında ise ciddi bir değişimin olmadığı söylenebilir. Aynı durum 2016 yılı hariç boşanma

sayıları için de geçerlidir. 2014 yılında 148 boşanma sayısı 2016 yılında 77'ye inse de 2018 yılı TÜİK verilerine göre tekrardan 148 boşanma sayısına yükselmiştir. Doğum oranlarının yüksek olduğu Şırnak ilinde sağlık hizmetleri ihtiyaca yeterli düzeyde cevap vermemektedir. Yerel TV kanallarının hiç bulunmadığı ilde var olan yerel gazeteler ise hem nicelik olarak çok az hem de nitelik yönünden etkin bir güce sahip değillerdir.

Tablo 18: Yıllara Göre Şırnak'ta Göç Verileri

Yıl	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Göç Farkı
2008	13,223	15,877	-2,654
2009	8,356	13,025	-4,669
2010	11,733	13,554	-1,821
2011	13,403	13,957	-554
2012	11,075	14,617	-3,542
2013	13,031	13,753	-722
2014	12,749	16,142	-3,393

Kaynak: (TÜİK, 2018)

Tablo 18'deki TÜİK verilerinden yola çıkarak yıllara göre Şırnak'ın aldığı göç sayısı, verdiği göç sayısından her zaman daha az olmuştur. Bu durum Şırnak'ın göç veren bir il olduğunu gösterir.

3.2. Şırnak'ın Sosyolojik Yapısı

Kadim bir geçmişe sahip olan Şırnak ilinin tarihi Evliya Çelebinin "Seyahatname" isimli kitabına göre Nuh tufanı öncesine kadar dayanmaktadır. Ayrıca Nuh'un Gemisi'nin Şırnak il sınırları içerisinde yer alan Cudi Dağı'nda karaya oturduğu rivayet edilmektedir. Yine rivayete göre Cizre, tufandan sonra yeniden inşa edilirken, Cizre'nin kavurucu sıcağından korunmak için Şırnak yazlık olarak inşa edilmiştir (Baz, 2013: 4).

Tarihte Guti, Babil, Med, Asur, Pers, Sasani, Emevi, Abbasi, Roma ve Bizans İmparatorlukları, Selçuklular ve Osmanlılar gibi devletlerin egemenliğine girmiş olan Şırnak'ta geçmişte Keldaniler, Süryaniler, Yezidiler ve Ermeniler de yaşamaktaydı. Şırnak'ta İ.S. 3'üncü ve 4'üncü yüzyıllarla beraber Arami Hristiyanlığı yani Süryanilik gelişir ve bu dönemde yerel Arami halkın neredeyse tamamı Hristiyanlaşmıştır (Lafli, 2012'den akt. Baz, 2013:4). Fakat özellikle 1980 askeri

darbesinden sonra Keldani, Süryani ve Yezidilerin tamamına yakını Şırnak'ı terk ederek Avrupa ülkelerine yerleşmiştir (Okçu, 2010'dan akt. Baz, 2013). Günümüzde ise Şırnak'ın İdil ilçesine bağlı Haberli, Sarıköy ve Öğündük köylerinde az da olsa yaşayan Süryani aileler vardır. Tarihte birçok önemli devletin başkentini de coğrafyasında barındıran Şırnak'ta, Birinci Babil Devletinin başkenti Babil (Kebeli Köyü) Cizre sınırları içindedir. Guti İmparatorluğunun başkenti olan Bajarkard ise Silopi sınırlarındadır (Turizm Mevcut Durum Raporu, 2010).

Bölgeye 1627 yılına kadar Cizre Beyliği hükmetmiştir. 1627 yılında Osmanlılar Cizre ve çevresini Diyarbakır'a bağlı bir kaza olarak yönetmişlerdir. 1835 yılında Cizre- Botan ve Hacı Beyran Müteselimiği Bedirhan Bey'e verilmiştir. Osmanlı döneminde gerek savaş yıllarında gerekse diğer konularda bölgede yaşayan aşiretler genellikle devletin yanında almışlardır, hatta 1924'te Çukurca ve Beytüşşebap'ta meydana gelen Nasturi isyanının bastırılmasında, Şırnak'ta ki aşiretler etkin rol oynamıştır (ŞIRGEV: 205-208). Yine 12 Ocak 1920'de Cizre halkı, İstanbul'un İngilizler tarafından işgal edildiği duyumu üzerine hemen harekete geçip protesto mitingleri düzenleyip, İstanbul'un İngilizler tarafından işgal edilmesinin İslam milleti ve Türklerin imhasına yönelik hareket olacağını ve asla kabul etmeyeceklerini belirttiler (Şimşir, 347-355'den akt. ŞIRGEV: 223).

Şırnak merkez; Guti, Babil, Med, Asur, Pers, Sasani, Emevi, Abbasi, Selçuklu ve Osmanlılar dönemlerinde Cizre'ye bağlı bir yerleşim birimiydi. 23 Temmuz 1914 yılında ilçe statüsü kazanıp Siirt iline bağlanmıştır. Bu konumu 1990 yılına kadar sürmüştür. 16.05.1990 tarihinde il statüsüne kavuşmuştur. Hakkâri ilinden Beytüşşebap ve Uludere, Mardin ilinden Silopi, Cizre ve İdil, Siirt ilinden de Güçlükonak ilçesi Şırnak iline bağlanmıştır (www.yerel.net).

Tablo 1 ve Tablo 2'de belirtildiği gibi; Şırnak'ta nüfusun %23,5'i genç nüfus (15-24 yaş grubu) iken Türkiye ortalamasının da ise bu oran %15,8'dir. Çocuk nüfusuna baktığımızda Şırnak'ta nüfusun %43,9'u çocuk nüfus iken Türkiye çocuk nüfusu ortalaması ise %28'dir. İl geneli nüfus %52,96 oranı ile 277,585 erkekten ve %47,04 oranı ile 246,605 kadından oluşmaktadır. Şırnak ilinin 2018 toplam nüfusu 524,190'dır.

Etnik açıdan Şırnak'ın sosyolojik dokusunda aşiretçilik çok önemli bir unsurdur. Toplumsal hayatın belirleyici faktörü aşiret sistemi ile şekillenen gelenek ve göreneklerdir. Şırnak il sınırları içerisinde ikamet eden birçok aşiret mevcuttur. Bu aşiretlerin küçük bir kısmında halen aşiretçilik formu az da olsa günlük hayatta işlevselliğini korusa da genel anlamda küreselleşmenin de etkisiyle aşiretçilik gerçeğinin etkisi zayıflamış, bireyselliğin ön plana çıktığı daha küçük aile yapılarına dönüşmüştür. Şırnak il sınırları içerisinde yaşamakta olan bazı aşiretlerin kümelendiği yerleşim yerleri ve tahmini nüfusları şöyledir:

- **Şîrnexi Aşireti:** 7 sülaleden (Dûdanî, Cafîrî, Bîlîgi, Xalumerî, Bêwrarî, Belarûyî ve Bindurî) oluşan Şîrnexi Aşiretinin toplam nüfusları yaklaşık 58.000 civarında olup, 8000'e yakını Silopi ilçe sınırlarında yaşarken geri kalanı ise Şırnak merkez sınırları içerisinde yaşamaktadır.
- **Goyan Aşireti:** Nüfusları yaklaşık 30.000 civarında olan Goyan Aşireti çoğunlukla Uludere ilçe sınırları içerisinde ikamet ederken az sayıda Şırnak Merkez ve Silopi ilçesine de yerleşenler olmuştur.
- **Xêrigî Aşireti:** Cizre ve Silopi ilçe sınırları içerisinde yaşayan Xêrigî Aşiretinin nüfusu yaklaşık 5000 civarındadır.
- **Tayyan Aşireti:** Cizre ve Silopi ilçe sınırları içerisinde yaşayan Tayyan Aşiretinin nüfusu yaklaşık 50.000 civarındadır.
- **Silopî Aşiret:** İsimlerini toprak sahibi oldukları yerleşim birimlerinden alan 24 topluluğun (Şemigî, Zedigî, Bâbigî, Fêrigî, Bilîgî, Silibî, Xinisî, Girçulî, Bêşêrî, Bêspinî, Dêresorî, Dêredevşî, Êyvanî, Girêbî, Kûnserî, Sorbitmî, Kûlî, Tilqêbînî, Vêhsidî, Bêmirînî, Kûkîtî, Gûnhedîtî, Ribêyî ve Kûtnisî) Mâla Êmo öncülüğünde bir araya gelerek oluşturdukları aşirettir. Silopî Aşireti ismini aldığı Silopi ilçe sınırları içerisinde yaşamakta olup, nüfusları yaklaşık 70.000 civarındadır.
- **Sipêrtî Aşireti:** 13 sülaleden (Mâla Bâzu, Mâla Mâmdel, Mâla Bêrheskân, Mâla Hesîm, Mâla Zêrê, Mâla Nêsir, Mâla Birîndêr, Mâla Gûrî, Mâla Kâzê, Mâla Xelîfe, Mâla Cângu, Mâla Bêhlûl ve Mâla Êliyê Misto) oluşan Sipêrtî Aşireti Silopi ilçe sınırlarında ikamet etmekte olup nüfusları yaklaşık 17.000 civarındadır.

- **Zêvki Aşireti:** Silopi ilçe sınırlarında yaşayan Zêvki Aşiretinin nüfusu yaklaşık 5000 civarındadır.
- **Bajarî:** Cizre'de yaşamakta olan Bajarîler'in nüfusları yaklaşık 40.000 civarındadır.
- **Bâtûyan Aşireti:** Çoğunlukla Şırnak Kumçatı Beldesinde yaşamakta olan Bâtûyan Aşiretinin bir kısmı da Cizre ilçe sınırlarında yaşamakta olup, nüfusları yaklaşık 15.000 civarındadır.
- **Kîçan Aşireti:** Cizre ve İdil ilçe sınırlarında yaşayan Kîçan Aşiretinin nüfusu yaklaşık 15.000 civarındadır.
- **Dûdêran Aşireti:** Cizre ve İdil ilçe sınırlarında yaşayan Dûdêran Aşiretinin nüfusu yaklaşık 10.000 civarındadır.
- **Haruna Aşireti:** Güçlükonak ve İdil ilçe sınırlarında yaşayan Haruna Aşiretinin nüfusu yaklaşık 11.000 civarındadır.
- **Şîkâkâ Aşireti:** Güçlükonak ilçe sınırlarında yaşayan Şîkâkâ Aşiretinin nüfusu yaklaşık 3000 civarındadır.
- **Wêlatî Aşireti:** Güçlükonak ilçe sınırlarında yaşayan Wêlatî Aşiretinin nüfusu yaklaşık 1000 civarındadır.
- **Hêci Êliya Aşireti:** Güçlükonak ve Cizre ilçe sınırlarında yaşayan Hêci Êliya Aşiretinin nüfusu yaklaşık 1500 civarındadır.
- **Botî Aşireti:** Cizre ve İdil ilçe sınırlarında yaşamakta olan Botî Aşiretinin nüfusu yaklaşık 10.000 civarındadır.
- **Grawi Aşireti:** Beytüşşebap ilçe sınırlarında yaşayan Grawi Aşiretinin nüfusu yaklaşık 3000 civarındadır.
- **Jîrkî Aşireti:** Beytüşşebap ilçe sınırlarında yaşayan Jîrkî Aşiretinin nüfusu yaklaşık 10.000 civarındadır.
- **Gevdan Aşireti:** Beytüşşebap ilçe sınırlarında yaşayan Gevdan Aşiretinin nüfusu yaklaşık 2000 civarındadır.
- **Mamxûran Aşireti:** Beytüşşebap ilçe sınırlarında yaşayan Mamxûran Aşiretinin nüfusu yaklaşık 2500 civarındadır.
- **Êlkî Aşireti:** Beytüşşebap ilçe sınırlarında yaşayan Êlkî Aşiretinin nüfusu yaklaşık 4000 civarındadır.

- **Sindî Aşireti:** Uludere ilçe sınırlarında yaşayan Sindî Aşiretinin nüfusu yaklaşık 3000 civarındadır.
- **Qêşuran Aşireti:** Beytüşşebap ve Uludere ilçe sınırlarında yaşayan Qêşuran Aşiretinin nüfusu yaklaşık 4000 civarındadır.
- **Hesîna Aşireti:** İdil ilçe sınırlarında yaşayan Hesîna Aşiretinin nüfusu yaklaşık 8500 civarındadır.
- **Salîha Aşireti:** İdil ilçe sınırlarında yaşayan Salîha Aşiretinin nüfusu yaklaşık 5000 civarındadır.
- **Domanâ Aşireti:** İdil ilçe sınırlarında yaşayan Domanâ Aşiretinin nüfusu yaklaşık 10000 civarındadır.
- **Dorîka Aşireti:** İdil ilçe sınırlarında yaşayan Dorîka Aşiretinin nüfusu yaklaşık 7000 civarındadır.
- **Meman Aşireti:** İdil ilçe sınırlarında yaşayan Meman Aşiretinin nüfusu yaklaşık 3500 civarındadır.
- **Sorâ Aşireti:** İdil ilçe sınırlarında yaşayan Sorâ Aşiretinin nüfusu yaklaşık 7000 civarındadır.⁴

Tablo 19: 2018 Yılı Şırnak İlinde Yerleşim Yerine Göre Nüfus Dağılımı

2018	Toplam Sayı	Oran (%)
İl Ve İlçe Merkezleri Nüfusu- Şırnak	328906	62,75
Belde ve Köylerin Nüfusu - Şırnak	181160	37,25

Kaynak: (TÜİK, 2018)

Tablo 19'daki 2018 TÜİK verilerine göre; Şırnak'ta; il ve ilçe merkezlerinde ikamet eden nüfus sayısı 328,906 iken belde ve köylerde ikamet eden nüfus sayısı 181,160'tır. Bu veriler nüfusun %62,75 'inin kent merkezlerinde %37,25'inin ise belde ve köylerde yaşadığını gösterir. Şırnak il ve ilçelerinde köy boşaltmalarının, tarım ve hayvancılıktan yeterli düzeyde kazanç sağlanamaması gibi faktörlerin de etkisiyle nüfus yoğunluğunun arttığı şehir merkezlerinde alt yapının yetersizliği, kaçak yapılaşmanın aşırı düzeyde olduğu, çarpık kentleşme ve plansız

⁴ Şırnak'ta yerleşik olan bu aşiretlerin nüfus sayıları resmi rakamları yansıtmayıp, Mayıs 2019'da Şırnak il sınırları içerisinde bulunan her yerleşim birimini kapsayacak şekilde ulaşılabildiğimiz kişiler ile yapılan görüşmeler sonucunda derlenmiştir.

mimarileşmenin yapıldığı, kent dokusunun muhafaza edilmediği görülmektedir (Yıldırım, 2010: 218).

Günümüzde kitle iletişim araçlarının (TV, telefon, tablet, bilgisayar vb.) yaygınlaşması ve neredeyse her evde en az bir tanesinin bulunması ile genç nüfus yeni ve farklı yaşam stilleriyle tanışmış, kent merkezlerine doğru bir yönelme pratiği kendini göstermiştir. Dedeleri tarım ve hayvancılıkla uğraşan genç nüfus hizmet sektörü ve ticarete yönelmiş, çoğunlukta olan tek katlı evlerin yerini apartmanlar almaya başlamıştır. Sobalı evler varlığını büyük ölçüde devam ettirse de kaloriferli evler de oldukça yaygınlaşmıştır. Geçmişte köy odalarında veya dost meclislerinde yapılan sohbetlerin yerini internet kafeler, okey ve bilardo salonları almıştır (Aldanmaz, 2010: 441). Küreselleşmenin de etkisiyle yaşanan bu tür gelişmeler sonucu, geçmişte aşiret büyükleri ve kanaat önderleri tarafından alınan kararların geçerli olduğu sosyal yapıyı bireyselleşmenin daha çok belirginleştiği bir yapıya dönüşmüştür.

3.3. Şırnak'ta Seçmen Davranışı

3.3.1. Şırnak Seçmen Davranışı (1973-1990): İlçe Statüsü

3.3.1.1. Genel Seçimler

Tablo 20: 1973'ten 1987'e Kadar Genel Seçimlere Katılım Oranları

1973'ten – 1987'e Kadar Genel Seçimlere Katılım Oranları			
Seçim Yılı	Türkiye (%)	Siirt (%)	Şırnak (%)
1973	66.82	70.27	61.18
1977	72.42	74.55	65.72
1983	92.3	89,36	86.78
1987	93.28	93.74	94.43

Kaynak: (TÜİK ve Yüksek Seçim Kurulu verilerinden derlenmiştir.)

Tablo 20'den de anlaşılacağı üzere Şırnak seçmeni 1973 ve 1977 genel seçimlerine gerek Türkiye gerek Siirt ortalamasının altında bir katılım sergilemiştir. Katılımın bu denli düşük olmasında milletvekili adaylarından herhangi birinin Şırnaklı olmamasının etkili olduğu kanaatindeyiz.

3.3.1.1.1. 1973 Genel Seçimleri

Tablo 21: 1973 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

Partilerin Oy Dağılımı - 14 Ekim 1973			
Partiler	Türkiye (%)	Siirt (%)	Şırnak (%)
CHP	33	14	27
AP	29	16	24
CGP	5	23	17
BĞMZ	2	24	17

Kaynak: (TÜİK ve YSK verilerinden derlenmiştir.)

Türkiye demokrasi tarihini sekteye uğratan 12 Mart Muhtırasının gölgesinde gerçekleşen 1973 seçimleri Türkiye'nin demokratikleşmesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Daha çok Adalet Partisi (Süleyman Demirel) ve Cumhuriyet Halk Partisi (Bülent Ecevit)'nin ikili mücadelesi gibi geçen seçimde oylar bölünmüş ve gelecek yıllarda sıkça tekrarlanacak koalisyon hükümeti kurma modeli neredeyse bir siyasi gelenek halini almıştır. Toplumsal bunalım ve şiddet, 1969 seçimlerinden sonra yaşanan kaos ortamı, askeri muhtıra ve sonrasında gelişmeler siyasi partilerin aldıkları oyları da etkilemiştir.

Şırnak seçmeni 1973 genel seçimlerinde; gerek CHP'ye gerekse AP'ye verdiği oy desteğiyle bağlı olduğu Siirt ilinin AP ve CHP'ye verdiği oy oranını yaklaşık ikiye katlamıştır. Şırnak seçmeni CHP'den ayrılan milletvekillerinin kurduğu CGP'ye %17 ve seçime bağımsız aday olarak giren Kozluk/Batmanlı Abdulkerim Zilan'a da %17 oranında oy tercihinde bulunmuştur.

Şırnak seçmen profili 1973 genel seçimlerinde Türkiye geneli ile hemen hemen aynı seyirde iken, bağlı olduğu Siirt ili ile zıt bir yaklaşım sergilemiştir.

3.3.1.1.2. 1977 Genel Seçimleri

Tablo 22: 1977 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

Partilerin Oy Dağılımı - 5 Haziran 1977			
Partiler	Türkiye (%)	Siirt (%)	Şırnak (%)
BĞMZ	2	43	30
AP	36	17	25
CHP	41	15	24
MSP	8	21	17

Kaynak: (TÜİK ve YSK verilerinden derlenmiştir.)

Taksim'deki işçi bayramı kutlamalarında 34 kişinin hayatını kaybedip 136 kişinin de yaralanması ile sonuçlanan ve hafızalara kanlı 1 Mayıs olarak yer edinen olayın yarattığı travma, sağ – sol olarak bilinen grupların arasındaki çatışmaların ve 1980 askeri darbe öncesi ortamın gölgesinde geçen 1977 genel seçimlerinde Şırnak seçmeni; tekrardan seçime bağımsız aday olarak giren Abdulkerim Zilan'a %30 oy desteği sağlayarak bir önceki seçimde verdiği oy desteğini yaklaşık ikiye katlayarak meclise girmesine katkı sunmuştur.

Türkiye genelinde seçmenin AP ve CHP'ye verdiği oy oranlarında değişim yaşanmışsa da Şırnak ve bağlı olduğu Siirt seçmeninin AP ve CHP'den yana sergilediği oy kullanma pratiği bu seçimde de hemen hemen aynı kalmıştır. Öte yandan MSP'ye verilen oy desteğine baktığımızda Şırnak seçmeni Siirt seçmeni kadar olmasa da Türkiye ortalamasının çok üstünde bir destek vermiştir.

3.3.1.1.3. 1983 Genel Seçimleri

Tablo 23: 1983 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

Partilerin Oy Dağılımı - 6 Kasım 1983			
Partiler	Türkiye (%)	Siirt (%)	Şırnak (%)
MDP	23	36	38
ANAP	45	34	32
HP	30	29	28

Kaynak: (TÜİK ve YSK verilerinden derlenmiştir.)

İsrail'in Kudüs'ü başkent ilan etmesi üzerine MSP'nin Kudüs'ü kurtarma mitingleri düzenlemesi, Meclisin Cumhurbaşkanını seçememesi, yaşanan siyasi cinayetler ve oluşturulan kaos ortamı gerekçe gösterilerek 1980'de Kenan Evren komutasında yapılan askeri darbe ile sivil iktidarın alaşağı edilmesinin ardından Türkiye özgürlükler ve temel hakların askıya alındığı bir ülke haline getirilen bir sürecin ardından 1983'te tekrar sandık başına giderek sivil yönetim tekrardan yönetime gelmiştir. İlk defa %10 seçim barajı getirilen bu seçimlerde, Orgeneral Turgut Sunal'ın kurduğu MDP'ye gerek Şırnak (%38) gerekse bağlı olduğu Siirt (%32) ilinde verilen oy oranlarına baktığımızda ciddi bir oranın olduğu göze çarpmaktadır. Buna karşın gerek Turgut Özal'ın liderliğinde olan ANAP'a gerek HP'den yana kullanılan oy oranları da Şırnak ile Siirt ilinin paralel yönde oy tercihinde bulunduğunu gösterir. Tabii Şırnak ve bağlı olduğu Siirt ilinin MDP'ye

verdiği oy oranının Türkiye ortalamasının üzerinde bir oranda olması, sıkıyönetim uygulamalarının en yoğun yaşandığı bölgede seçimlerin ne kadar demokratik bir atmosferde yapıldığı izaha muhtaçtır.

Daha önceki seçimlerde gerek CHP'ye gerekse CGP'ye verilen oy desteği 1983 seçimlerinde merkez solda konumlanan Halkçı Parti'ye artan bir oranla %28 oranında siyasal bir yönelimin olması, Şırnak seçmen profilinde kırırđanmaların olduğunu, Şırnak seçmen sosyolojisinin gelecek seçimlerde dönüşüm yaşayacağını ilk işareti olarak değerlendirilebilir.

Bu noktadan hareketle 1980 askeri darbe sonrası yapılan 1983 genel seçim sonuçları Şırnak'ın siyasal çizgisinde nasıl bir kırılmanın olacağı hakkında ipucu vermesi bakımından önemlidir.

3.3.1.1.4. 1987 Genel Seçimleri

Tablo 24: 1987 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

Partilerin Oy Dağılımı - 29 Kasım 1987			
Partiler	Türkiye (%)	Siirt (%)	Şırnak (%)
SHP	24	17	31
ANAP	37	27	25
RP	7	24	18
DSP	8	4	12
DYP	19	22	10

Kaynak: (TÜİK ve YSK verilerinden derlenmiştir.)

1987 seçimleri seçmen profilinde değişim ve dönüşümlerin yaşanmaya başladığı önemli bir seçimdir. Turgut Özal'ın liderliğindeki ANAP 1983 seçimlerine oranla gerek Türkiye geneli gerekse Siirt ve Şırnak'ta oylarında düşüş yaşamışsa da 1987 genel seçimlerinde tek başına iktidar olmayı başarmıştır. Bu seçimde HP ve SODEP birleşerek SHP olarak Erdal İnönü'nün liderliğinde seçimlere girmiş ve %24 oranında oy alarak ana muhalefet partisi olmayı başardı.

Siyasi yasakları kaldırılan Süleyman Demirel, Necmettin Erbakan, Alparslan Türkeş ve Bülent Ecevit'in de katıldığı bu seçimde sadece Süleyman Demirel'in DYP'sinin %19 oy alarak seçim barajını aşmıştır. Bu seçimin bir başka önemli detayı ise seçmen yaşınının 20'ye düşürülmesi ve Türkiye geneli %93,3 oranında rekor bir katılımın olmasıdır.

1987 seçimleri Şırnak açısından da çok önemli sonuçlar doğurmuştur. Siyasal Kürt hareketinin ve öte yandan İslami siyaseti ön plana çıkaran Milli Görüşün varlığını, bir önceki seçime göre ivme kazanarak hissettirmeye başladığı seçim olmuştur. Bu durum ise Şırnak seçmeninin SHP'ye %31, RP'ye ise %18 oranında verdiği oy desteği şeklinde kendini göstermiştir.

1983 seçimlerinde ANAP'ın Şırnak'tan aldığı oy desteği %32 oranında olmasına rağmen Şırnaklı bir siyasal aktör olan Kemal Birlik aday gösterildiği halde ANAP'ın oylarında %7'lik bir düşüş meydana gelmiş olup Şırnak'tan %25 oranında oy almıştır.

Şırnaklı bir aday gösterildiği halde ANAP'ın oylarındaki bu düşüşün perde arkasında, seçim barajı uygulaması nedeniyle mecliste temsil edilme imkânı elde edememiş iki siyasal blok olan Kürt siyasal hareketi ve İslami hareketin taban bulması ve ivme kazanarak yükselmesi yatmaktadır.

3.3.1.2. 1982, 1987 ve 1988 Referandum Seçimleri

Tablo 25: 1982, 1987 ve 1988 Referandum Seçimleri Katılım Oranları ve Oy Dağılımı

1982, 1987 ve 1988 Referandum Seçimleri									
SEÇİM YILI	ŞIRNAK (%)			SİİRT (%)			TÜRKİYE (%)		
	KATILIM ORANI	EVET	HAYIR	KATILIM ORANI	EVET	HAYIR	KATILIM ORANI	EVET	HAYIR
1982	88.2	74.2	25.8	-	85.1	14.90	91,2	91,40	8.6
1987	93.5	79.5	20.5	93.3	60.3	39.7	93.4	50.2	49.8
1988	86.8	31.2	68.8	89.8	29.1	70.9	88.9	35.1	64.9

Kaynak: (TÜİK ve YSK verilerinden derlenmiştir.)

Referandum kavramı ile ilk defa 1961'de tanışan Türkiye, 1982 anayasa referandumunda da tıpkı 1961 anayasa referandumu gibi askeri bir darbenin sonucu hazırlanan referandum seçimine katıldı. “1 milyon 683 bin kişi fişlendi, 210 bin davada 230 bin kişi yargılandı, 7 bin kişi için idam cezası istendi, 517 kişiye idam cezası verildi, 50'si asıldı, 30 bin kişi sakıncalı olarak görüldüğü için işten atıldı, 14 bin kişi yurttaşlıktan çıkarıldı, 400 gazeteci için toplam 4 bin yıl hapis cezası istendi, cezaevlerinde toplam 299 kişi yaşamını yitirdi, 14 kişi açlık grevinde öldü, 16 kişi kaçarken vuruldu, 95 kişi çatışmada hayatını kaybetti.” (www.yenişafak.com.)

1982 referandum seçimi yeni anayasanın seçime sunulmasının yanı sıra Cumhurbaşkanlığı seçimi ile de birleştirilerek yapılan demokrasiyle örtüşmeyen bir seçimdir. Yani halk oylaması sırasında anayasanın kabul edilmesi ile aslında Kenan Evren'de cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir. Açık oy gizli sayım saikiyle yapılan 1982 anayasa referandum seçimi, tüm baskılara, dayatmalara rağmen Şırnak seçmeni %25,8 oranında rekor bir hayır oyu kullanmıştır. Demokrasinin, insan haklarının tamamen askıya alındığı bir atmosferde Şırnak seçmenin bu denli yüksek oranda hayır oyu kullanmasını dayatılan politik baskılara ve sisteme tepki olarak okuyabiliriz.

1987 referandumu ise anayasa değişikliklerine ilişkin olup siyasetçilerin siyasi yasaklarının kaldırılması için yapılan halk oylamasıdır. Dönemin Başbakanı ve ANAP lideri Turgut Özal meydanlarda siyasi rakiplerinin yasaklarının neden devam etmesi gerektiğinin nedenlerini anlatırken, diğer dört lider⁵ de 'imkânlar elverdiği ölçüde' halka ulaşıp 'demokrasinin bir gereği olarak siyasi yasakların kaldırılması gerektiğini' anlatmaya çalıştılar. (www.yenişafak.com.)

1987 referandum seçimlerine katılım oranı Türkiye'nin gelmiş geçmiş en yoğun katılımlı seçimidir. Şırnak seçmeni %79,5 oranında rekor evet oyu ile bağlı olduğu il olan Siirt ve Türkiye genelinin çok üstünde bir pratik sergilemiştir. Buradan hareketle Şırnak seçmeninin demokrasinin önündeki engellere karşı mücadelede ve demokrasiye katkı sunmada etkin rol aldığını söyleyebiliriz.

1988 referandumu Türkiye siyasi tarihinde dördüncü referandum olup yerel seçimlerin öne alınması teklifiyle halkın onayına sunulan seçimi Türkiye geneli %35,1 evet oyuna karşılık %64,9 hayır oyu çıktı. Bu seçimde Şırnak seçmeni 1988 referandum seçiminde bağlı olduğu Siirt'ten biraz az olsa da Türkiye genelinin üstünde %68,8 oranında tercihini hayırdan yana kullanmıştır.

1988 Referandum seçimleri Şırnak'ın ilçe olarak katıldığı son genel seçimdir. Bu seçime kadar yapılan analizler Şırnak ilçe seçmenini kapsamına alan değerlendirmeler olmuştur. Bundan sonra yapılan seçimler Şırnak'ın il statüsünde

⁵ Alparslan Türkeş, Süleyman Demirel, Necmettin Erbakan ve Bülent Ecevit.

gireceği seçimler olup 1991 ve sonrasında yapılan seçimlerin analizleri Şırnak il genelini kapsamına alan değerlendirmeler olacaktır.

3.3.2. Şırnak Seçmen Davranışı (1990-2019): İl Statüsü

3.3.2.1. Genel Seçimler

Bu başlık altında çalışmanın araştırma desenine uygun olarak, Şırnak yerel siyasal alanının istatistiki analizi yapılmaya çalışılmıştır. Matematiksel uygulamalarda faydalanılan müttekabilyet (correspondence) analiz tekniği ve bu çalışmadaki veri setinin tasnifinde kullanılan hiyerarşik kümeleme analiz tekniği aracılığıyla Şırnak, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye geneli karşılaştırmalı ilişkisel haritası çıkarılmıştır. Bu minvalde Şırnak'ın il statüsüne geçtikten sonra yapılan ilk genel seçim olan 1991 milletvekili seçimlerinden itibaren 2019'a kadar olan süreçte yapılan bütün genel seçimler üzerinden Şırnak'ın siyasal anatomisi resmedilmeye çalışılmıştır.

Tablo 26: 1991 - 2019 Genel Seçimlerine Katılım Oranları

1990'dan – 2019'a Kadar Genel Seçimlere Katılım Oranları			
	Türkiye (%)	Güneydoğu (%)	Şırnak (%)
1991	83,9	80,3	80,8
1995	85,2	80,5	76
1999	87,1	84,1	83
2002	79	73,8	76,3
2007	84,2	78,6	83
2011	87,1	83,1	86,9
2015 (Haziran)	86,4	84,5	92,1
2015 (Kasım)	87,7	85,3	90,1
2018	86,2	84,7	87,1
Ortalama	85,2	81,6	83,9

Kaynak: (TÜİK ve YSK verilerinden derlenmiştir.)

1991 – 2019 yılları arasında gerçekleşen genel seçimler incelendiğinde oldukça dikkat çekici sonuçlar göze çarpar. Türkiye genelinde genel seçimlere katılım oranı ortalama % 85,2 iken Güneydoğu Anadolu Bölgesi %81,6 oranıyla Türkiye ortalamasının altında bir katılım davranışı sergilemiştir. Ancak Şırnak seçmeni, Tablo 26'da görüldüğü gibi Türkiye ortalamasının altında olsa da bölgeye nazaran %83,9'luk bir oranla genel seçimlere daha çok ilgi gösteren bir profil ortaya koymuştur.

3.3.2.1.1. 1991 Genel Seçimi

Bu başlık altında Şırnak'ta seçmen davranışlarının genel yapısı Türkiye ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile karşılaştırmalı şekilde kritize edilmiştir.

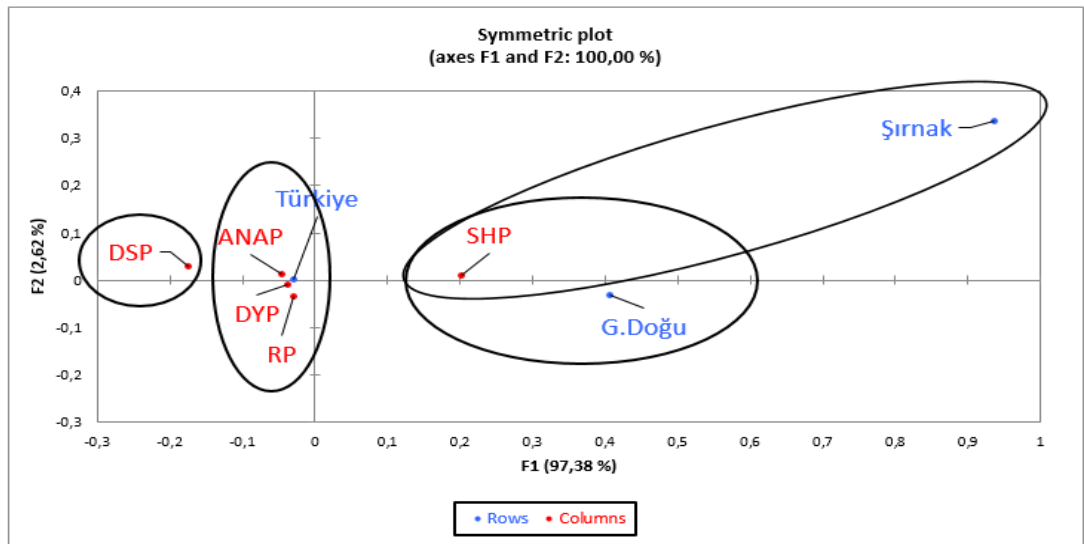
Tablo 27: 1991 Milletvekili Seçimlerinde Gözlenen Değerler

	Şırnak	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Türkiye
DYP	9.828	371.596	6.600.726
ANAP	13.222	305.029	5.862.623
SHP	41.297	585.347	5.066.571
RP	1.713	250.591	4.121.354
DSP	767	53.295	2.624.301

Tablo 28: 1991 Milletvekili Seçimlerinin YBKC (Yön Belirtir Ki Kare) Değerleri

	Şırnak	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Türkiye
DYP	-61	-78	23
ANAP	-22	-112	30
SHP	220	411	-116
RP	-90	-27	12
DSP	-74	-270	72

Harita 1: 1991 Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası

1991 Şırnak, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye geneli seçmen eğilimleri üzerinden mütakabiliyet haritasına bakıldığında farklılaşma birinci boyut üzerinden gözlemlenmektedir. ANAP, DYP ve RP'nin birbirine yakın

konumlandığını, SHP'nin ise Türkiye'nin tercihlerinden belirgin bir şekilde ayrıştığını Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Şırnak'ta konumlandığını görmek mümkündür. DSP'nin de Türkiye genelinde ANAP ve DYP ve RP'ye yakın konumlanırken Şırnak ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde varlık gösteremediği söylenebilir. Şırnak ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Türkiye'nin genel tercihlerinden farklı bir siyasal eğilim gösterdiğini söyleyebiliriz.

Tablo 29: 1991 Genel Seçimleri

Partilerin Oy Dağılımı - 1991						
Partiler	Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak	
	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı
DYP	27	6.600.726	23,6	371.596	14,6	9.828
ANAP	24	5.862.623	19,4	305.029	19,6	13.222
SHP	20,8	5.066.571	37,1	585.347	61,2	41.297
RP	16,9	4.121.354	15,9	250.591	2,5	1.713
DSP	10,7	2.624.301	3,4	53.295	1,1	767
Oyların Siyasi Yelpazeye Dağılımı (%) - 1991						
	Türkiye (%)		Güneydoğu Anadolu Bölgesi (%)		Şırnak (%)	
Sağ Parti Toplamı ⁶	67,9		58,9		36,7	
Sol Parti Toplamı ⁷	31,9		40,9		63,2	
Bağımsız	0,1		0,2		0	
19. Dönem Şırnak Milletvekilleri						
Adı Soyadı	Doğum Tarihi	Cinsiyeti	Doğum Yeri	Eğitim Durumu	Partisi	
Mahmut Alınak	1952	Erkek	Kars- Digor	Lisans	HEP-SHP	
Selim Sadak	1954	Erkek	Şırnak- İdil	Lisans	HEP-SHP	
Orhan Doğan	1955	Erkek	Mardin - Dargeçit	Lisans	HEP-SHP	
Seçime Katılım Oranı (%) - 1991						
Türkiye	Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak			
83,9	80,3		80,8			

Kaynak: (TÜİK, YSK ve Türkiye Büyük Millet Meclisi verilerinden derlenmiştir.)

1991 seçimleri 20 Ekim 1991 tarihinde yapılmıştır. Şırnak'ın il olduktan sonra girdiği ilk genel seçim olan 1991 seçiminde, Tablo 29'da görüldüğü gibi Şırnak seçmeni Türkiye ortalamasına yakın bir katılım göstermiştir. Şırnak seçmeni

⁶ **Sağ Partiler:** Doğru Yol Partisi, Anavatan Partisi, Refah Partisi.

⁷ **Sol Partiler:** Sosyal Demokrat Halkçı Parti, Demokratik Sol Parti, Sosyalist Parti.

bu seçimde %80,8 oranında bir katılımı, bölgenin %80,3 olan ortalama katılım oranını geçmiştir.

Türkiye siyasi tarihinde oldukça önemli sonuçlar doğuran 1991 seçim sonuçlarına göre, toplamda beş parti⁸ %10 ve üzeri oy alarak meclise girmeyi başarmıştır. Türkiye genelinde %27 oy alan DYP birinci parti olarak çıkmıştır. Fakat DYP bu başarıyı Güneydoğu ve Şırnak 'ta yakalayamamıştır.

Tablo 29'a bakıldığında; Şırnak seçmeni, %61,2 oranında oy ile tercihini SHP'den yana kullanmıştır. Şırnak seçmeninin SHP'ye verdiği bu destek, bölge genelinin SHP'ye olan desteğini (%37,1) ikiye Türkiye genelinin SHP'ye olan desteğini (%20,8) üçe katlamıştır. Şırnak seçmeninin SHP'ye olan bu desteğinin perde arkasında HEP'in SHP çatısı altında seçime girmesi yatar. Şırnak ve Güneydoğu bölge seçmeninin SHP-HEP ortaklığına verdiği bu destek Kürt siyasal hareketinin mecliste temsil edilmesi adına atılmış ilk adım olarak değerlendirilebilir.

Şırnak seçmeninin ANAP'a verdiği destek %19,6 olup bölge ortalamasıyla (%19,4) yaklaşık aynı iken; DYP'ye verilen destek %14,6 olup bölgenin DYP'ye verdiği desteğin (%23,6) yaklaşık yarısıdır.

Tablo 29'a bakıldığında göze çarpan bir diğer önemli husus; RP'nin ve DSP'nin Türkiye genelinden aldığı desteği Şırnak seçmeninden alamamıştır.

Oyların siyasi yelpazeye dağılımı temelinde siyasi yapı incelendiğinde ülke genelinde, bölgede ve Şırnak'ta ortaya çıkan tablo daha bütüncül ve ilişkisel olarak yorumlanabilir.

İl statüsünde girilen ilk genel seçimde; Şırnak seçmeni Şırnak'ın il olmasında katkısı olan sağ eğilimli partilere %37,6 oranında oy verirken, sol eğilimli partilere ise %62,3'lük bir oranla tercihini sol eğilimden yana kullanmıştır. Sol eğilimli partilerin Şırnak'ta aldığı oy oranı (%63,2) Türkiye geneli aldığı oy oranının (%31,9) yaklaşık iki katıdır. Şırnak seçmeni bölge ve Türkiye genelinin çok üstünde bir oranla tercihini sol yelpazeden yana kullanmıştır.

⁸ Doğru Yol Partisi, Anavatan Partisi, Sosyaldemokrat Halkçı Parti, Refah Partisi, Demokratik Sol Parti

Bu verilerden hareketle 1991 genel seçimlerinde Şırnak seçmeninin siyasi eğilimi bölge ve Türkiye paralelinde ilerlemediğini, aksine sol eğilimli partileri tercih ettiği görülmektedir. Bu seçim sonuçları üzerinden bakıldığında Kürt siyasal hareketinin ilk defa mecliste temsil hakkı elde etmesi gerek Şırnak gerek bölge nezdinde önemlidir.

1991 genel seçimlerinde seçmenlerin %62,3 civarında oyunu alan siyasal aktörlere baktığımızda, milletvekili olan üç siyasal aktörden sadece biri Şırnaklı olup diğer ikisi Kars ve Mardin nüfusuna kayıtlıdır. Şırnaklı olmadıkları halde bu oranda oy almalarını; Şırnak seçmeninin şahıs, hemşehri, aşiret yani sosyal kimlik⁹ temelli değil, tamamen kimlik siyaseti temelinde bir eğilim sergilediğini söyleyebiliriz.

3.3.2.1.2. 1995 Genel Seçimi

1995 genel seçimleri başlığı altında, Şırnak'ta siyasi parti tercihleri, seçimlere katılım oranları, kırılmalar, oy kaymaları, partilerin konumlandığı siyasi yelpazeler, seçmen tercihlerini yönlendiren toplumsal ve politik ortam gibi konular incelenmiştir.

Tablo 30: 1995 Milletvekili Seçimlerinde Gözlenen Değerler

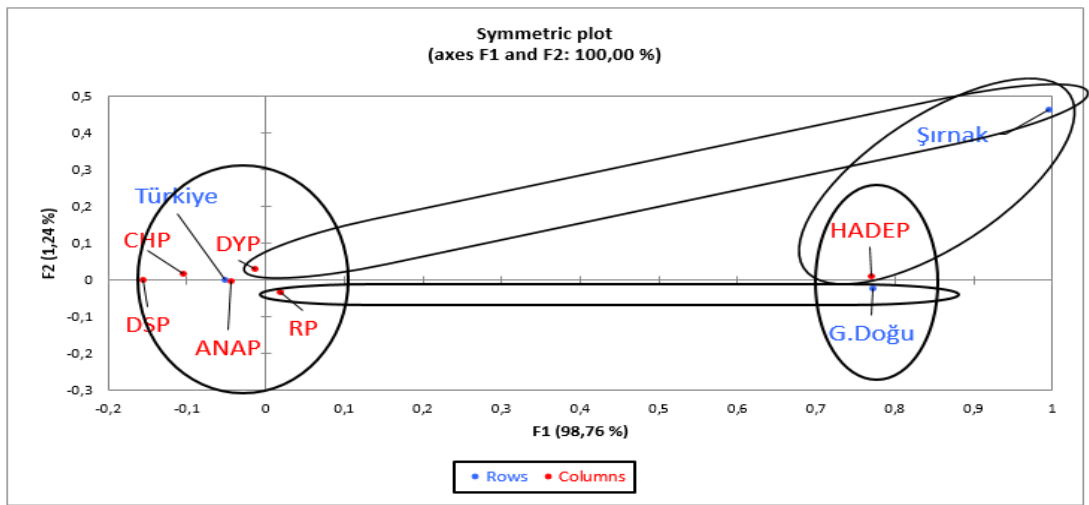
	Şırnak	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Türkiye
RP	5.509	420.500	6.012.450
DYP	19.399	312.750	5.396.009
ANAP	9.175	288.036	5.527.288
DSP	1.865	100.334	4.118.025
CHP	5.868	106.168	3.011.076
HADEP	17.130	365.395	1.171.623

⁹ Çalışmamızda sosyal kimlik kavramını, bireyin ait olduğu toplumsal çevrenin değerlerine, normlarına, akıl yürütmesine, sanatına, diline, dinine, gelenek ve göreneklerine ve diğer kurumlarına karşı geliştirdiği bir aidiyet bilincini ve grup üyeliğinin ifadesi anlamında kullanılmıştır.

Tablo 31: 1995 Milletvekili Seçimlerinin YBKC Değerleri

	Şırnak	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Türkiye
RP	-72	63	-12
DYP	61	-46	9
ANAP	-32	-97	26
DSP	-77	-299	79
CHP	-12	-183	47
HADEP	235	901	-238

Harita 2: 1995 Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası

Seçmenlerin siyasal tercihleri üzerinden 1995 Mütakabiliyet haritasını incelediğimizde, farklılaşmaların belirgin bir şekilde olduğunu söylemek mümkündür. RP, DYP ve ANAP'ın birbirine yakın konumlandığını, HADEP seçmeninin ise Türkiye geneli seçmenden belirgin bir şekilde farklılaştığını ve Şırnak ile Güneydoğu Anadolu Bölgesinde kümелendiğini söyleyebiliriz. Ayrıca DSP'nin Şırnak'ta varlık gösteremediğini söylemek mümkündür. 1995 mütakabiliyet haritasında göze çarpan başka bir ayrıntı ise Şırnak'ta DYP'nin, Güneydoğuda ise RP'nin HADEP'ten daha çok tercih edildiğidir.

Tablo 32: 1995 Genel Seçimleri

Partilerin Oy Dağılımı - 1995						
Partiler	Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak	
	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı
RP	21,4	6.012.450	23,7	420.500	8,3	5.509
DYP	19,2	5.396.009	17,6	312.750	29,3	19.399
ANAP	19,7	5.527.288	16,2	288.036	13,9	9.175
DSP	14,6	4.118.025	5,7	100.334	2,8	1.865
CHP	10,7	3.011.076	6	106.168	8,9	5.868
HADEP	4,2	1.171.623	20,6	365.395	25,9	17.130
Oyların Siyasi Yelpazeye Dağılımı (%) - 1995						
	Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak	
Sağ Parti Toplamı¹⁰	49,7		64,3		57,8	
Sol Parti Toplamı¹¹	30,2		33,5		42,3	
Bağımsız	0,5		2,3		0	
20. Dönem Şırnak Milletvekilleri						
Adı Soyadı	Doğum Tarihi	Cinsiyeti	Doğum Yeri	Eğitim Durumu	Partisi	
Bayar Ökten	1951	Erkek	Silopi	Lise	DYP	
Mehmet Tatar	1945	Erkek	Şırnak Merkez	Ortaokul	DYP	
Mehmet Salih Yıldırım	1943	Erkek	Şırnak Merkez	Akademisyen	ANAP	
Seçime Katılım Oranı (%) - 1995						
Türkiye	Güneydoğu Anadolu Bölgesi			Şırnak		
85,2	80,5			76		

Kaynak: (TÜİK, YSK ve TBMM verilerinden derlenmiştir.)

1995 parlamento genel seçimleri, 24 Aralık 1995 tarihinde yapılmıştır. Türkiye siyaset ve toplum yaşamında çok önemli bir yeri olan 1995 genel seçim sonuçlarına göre beş siyasi parti¹² %10'luk seçim barajını aşip mecliste temsil hakkı kazanmıştır. Bu beş siyasi partiye ilaveten, ANAP ile seçim ittifakı yaparak meclise giren Büyük Birlik Partisi milletvekillerinin kendi partilerine dönmesiyle parlamentodaki siyasi parti sayısı altıya yükselmiştir.

¹⁰ **Sağ Partiler:** Refah Partisi, Doğru Yol Partisi, Anavatan Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Millet Partisi, Yeniden Doğuş Partisi, Yeni Parti.

¹¹ **Sol Partiler:** Demokratik Sol Parti, Halkın Demokrasi Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, İşçi Partisi, Yeniden Demokrasi Hareketi

¹² Refah Partisi, Doğru Yol Partisi, Anavatan Partisi, Demokratik Sol Parti, Cumhuriyet Halk Partisi

Bir önceki genel seçimle (1991) kıyaslandığında 1995 seçimlerinde seçime katılım oranlarında gerek Türkiye’de gerekse bölgede kısmi de olsa bir artış gözlemlenirken, Şırnak seçmeninin seçime ilgisinde düşüş olduğu göze çarpmaktadır. Daha net bir ifadeyle 1995 seçimlerinde Tablo 32’de görüldüğü gibi Türkiye genelinde seçimlere katılım %85,2 iken Şırnak’ta ise bir önceki seçime göre %4,8 oranında bir düşüşle seçmen ilgisi %76’ya gerilemiştir.

Oyların siyasi partilere dağılımı açısından incelediğimizde bir önceki genel seçimle (1991) mukayese edildiğinde Türkiye geneli oy düşüşü yaşayan DYP’ye Şırnak seçmeni verdiği destekle (%29,3), gerek bölge (%17,6) gerekse ülke geneli (%19,2) DYP’ye verilen oy ortalamasını geride bırakır. Şırnak seçmeninin DYP’ye olan bu eğiliminde sosyal kimliği (aşiret mensubiyeti) olan iki ismin (Bayar Ökten ve Mehmet Tatar) DYP’den aday olmaları etkilidir.

1991 genel seçimlerinde SHP çatısı altında seçimlere giren HEP kapatıldığı için, 1995 genel seçimlerine HADEP adıyla siyasi alanda varlığını devam ettirmeye çalışan Kürt siyasal hareketine Şırnak seçmeni bölge ve ülke genelini geride bırakacak oranda oy desteği (%25,9) vermiş olsa da, 1991 genel seçimlerinde HEP-SHP ortaklığının Şırnak’ta aldığı oylar ile kıyaslandığında %35,3 oranında ciddi bir düşüşün olduğu gerçeğini değiştirmez.

Bu verilerden yola çıkarak 1995 genel seçimlerinde Şırnak seçmeninin oy verme davranışında kimlik siyasetinin öncelik olmadığını söyleyebiliriz. Oyların siyasi yelpazeye dağılımı açısından siyasi yapı incelendiğinde, 1991 seçimlerine oranla 1995 seçimlerinde sağ partilerin Türkiye genelinde aldığı oylarda %1,6 artış görünürken; bölge genelinde %6, Şırnak’ta ise %24,6 oranında bir artış göze çarpar. Türkiye geneline oranla Şırnak’ta sağ kanadın oylarında ki bu artışın nedeni, Şırnak seçmeninin sosyal kimliği (aşiret aidiyeti) olan adaylara eğilim göstermesidir.

Tablo 32’ye bakıp durumu tersten okuduğumuzda sol yelpazenin Türkiye’de %2’lik düşüşü, bölgede %8, Şırnak’ta ise %24,4 düşüş olarak gözlemlenmektedir. Daha açık bir ifadeyle Şırnak’ta soldan sağa seçmen kayması gibi görünen durumun perde arkasında aslında seçmenin kimlik siyaseti eğilimi yerine, sosyal kimlik temelinde eğilim sergilemesi yatmaktadır.

Bu seçimde aşiret faktörünün ve siyasi adayların seçime etkilerini seçim sonuçlarına yansımından görebiliriz. Şırnak seçmeni %29,3 oranında oy vererek DYP'den iki vekili¹³ meclise gönderebilmiştir. Bir önceki seçime göre bu seçimde siyasal kimlik siyaseti yerini aşiret ve birey temelli siyasetinin başarısına bırakmıştır.

Bir diğer önemli husus ise HADEP'in seçim barajına takılması sonucu ANAP'ın Şırnak'tan bir vekil¹⁴ çıkarmasıdır. Ülke genelinde gerekli oy desteğini alamadığı için %10'luk seçim barajını aşamayan HADEP, Şırnak'ta %25,9 oranında oy aldığı halde vekil çıkartamamış olup bu durumun sonucunda ülke seçim barajını Şırnak'ta 13,9 oranında oy alan ANAP bir vekil (M. Salih Yıldırım) çıkartmıştır.

3.3.2.1.3. 1999 Genel Seçimi

Bu başlık altında 1999 genel seçimlerinde Şırnak'ta, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ve Türkiye'de siyasi partilerin oy oranlarını, Şırnak'taki siyasal aktörler, siyasal katılım gibi konular yerel dinamiklerle birlikte yorumlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 33: 1999 Milletvekilliği Seçimlerinde Gözlenen Değerler

	Şırnak	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Türkiye
DSP	3.912	193.030	6.919.668
MHP	4.299	197.167	5.606.584
FP	9.598	365.135	4.805.384
ANAP	14.595	258.137	4.122.926
DYP	8.818	336.882	3.745.417
CHP	4.432	159.840	2.716.096
HADEP	20.752	456.855	1.482.194
BĞMZ	14.020	51.125	270.265

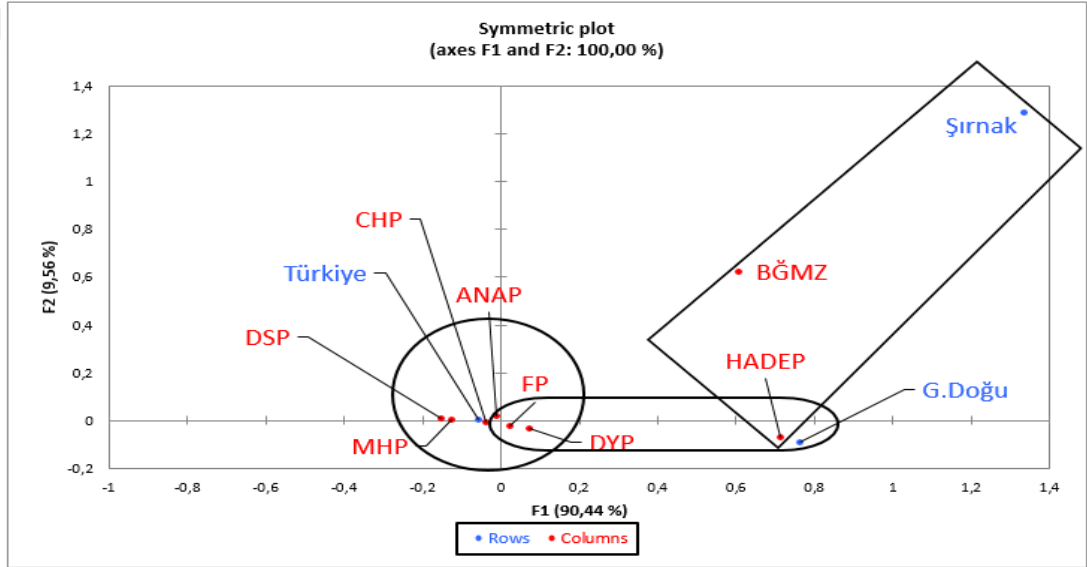
¹³ Bayar Ökten (Silopi Aşireti/Mala Êmo Reisi) ve Mehmet Tatar (Şırnexi Aşireti/Dûdanî Sülalesi Reisi).

¹⁴ Mehmet Salih Yıldırım.

Tablo 34: 1999 Milletvekili Seçimlerinin YBKC Değerleri

	Şırnak	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Türkiye
DSP	-13.971	-258.417	275.773
MHP	-10.284	-171.212	184.554
FP	-3.402	36.615	-30.325
ANAP	3.572	-20.591	19.680
DYP	-1.438	77.482	-73.478
CHP	-2.775	-22.722	27.651
HADEP	15.861	332.701	-346.786
BĞMZ	13.200	29.962	-42.427

Harita 3: 1999 Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası

Seçmenlerin siyasal tercihleri üzerinden 1999 seçiminin mütakabiliyet haritasını incelediğimizde seçmenlerin tercihlerinde farklı pratikler sergilediğini söylemek mümkündür. DSP, MHP, ANAP ve CHP birbirine yakın konumlanırken, Şırnak ve Güneydoğu seçmeninin ise belirgin bir şekilde Türkiye seçmeninden ayrıştığını ve gerek Şırnak gerekse Güneydoğu seçmenlerinin en çok tercih ettiği siyasi parti HADEP olmuştur. Ayrıca 1999 mütakabiliyet haritasına baktığımızda Türkiye seçmenlerinin en çok siyasal tercihte bulunduğu DSP ve MHP gerek Şırnak'ta gerekse Güneydoğuda neredeyse varlık gösterememiştir. Şırnak seçmenlerinin siyasal eğilim gösterdiği Bağımsız aday ve Güneydoğu seçmeninin ise FP ve DYP'ye siyasal tercihte bulunduğu da gözlemlenmektedir.

1999 genel seçimleri 18 Nisan 1999'da yapılmıştır. 1995 genel seçimleri ile kıyaslandığında 1999 seçimleri gerek Türkiye geneli gerek bölge geneli gerekse Şırnak için ilginç değişim ve dönüşümlerin sahne aldığı seçimdir. Dünyanın içinde bulunduğu konjonktürel duruma, Türkiye'nin kendine özgü şartları da eklenince, seçmen sosyolojisinde milliyetçi bir yükseliş meydana gelmiştir. Bu durum seçim sonuçlarını da yansıtmıştır. Türkiye genelinde MHP ve DSP bu seçimde oy patlaması gerçekleştirmiştir. 1999 genel seçimleri, Türkiye'nin toplumsal ve siyasi tarihinde çok önemli sonuçlar doğurmuştur. Belki de bu sonuçların en önemlilerinden biri ülkenin içinde bulunduğu koşulların ve dış güçlerin kışkırtmasının da etkisiyle, 1970'li yıllarda birbirlerine karşı saflarda siyasi savaşım içinde olan “düşman kardeşler” olan DSP ve MHP'yi barıştırmış olmasıdır. Seçimleri ilk sırada bitiren DSP ve MHP dördüncü sırada ki ANAP'ın da desteğini alarak 28 Mayıs 1999 tarihinde, Bülent Ecevit'in başkanlığında “DSP-MHP-ANAP” Üçlü Koalisyon Hükümeti'ni kurmuştur.

1999 genel seçimlerinde Türkiye geneli seçmen ilgisi, 1991 ve 1995 genel seçimlerine kıyasla artarak devam etmiştir. Türkiye geneli seçmen ilgisinde %1,9 artış olmuşken, bölge genelinde ise %3,6 oranında artış olmuştur. Şırnak seçmen ilgisinde ise %7 oranında önemli bir artış meydana gelmiştir.

Tablo 35: 1999 Genel Seçimleri

Partilerin Oy Dağılımı - 1999						
Partiler	Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak	
	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı
DSP	22,2	6.919.668	9	193.030	4,5	3.912
MHP	18	5.606.584	9,2	197.167	5	4.299
FP	15,4	4.805.384	17,1	365.135	11,1	9.598
ANAP	13,2	4.122.926	12,1	258.137	16,9	14.595
DYP	12	3.745.417	15,8	336.882	10,2	8.818
CHP	8,7	2.716.096	7,5	159.840	5,1	4.432
HADEP	4,8	1.482.194	21,4	456.855	24,1	20.752
BĞMZ	0,9	270.265	2,4	51.125	16,3	14.020
Oyların Siyasi Yelpazeye Dağılımı (%) – 1999						
	Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak	
Sağ Parti Toplamı¹⁵	60,3		56,7		47,9	
Sol Parti Toplamı¹⁶	37,5		39,2		35,1	
Bağımsız	0,9		2,4		16,3 ¹⁷	
21. Dönem Şırnak Milletvekilleri						
Adı Soyadı	Doğum Tarihi	Cinsiyeti	Doğum Yeri	Eğitim Durumu	Partisi	
Abdullah Veli Seyda	1958	Erkek	Cizre	Ortaokul	FP	
Mehmet Salih Yıldırım	1943	Erkek	Şırnak Merkez	Akademisyen	ANAP	
Seçime Katılım Oranı (%) - 1999						
Türkiye	Güneydoğu Anadolu Bölgesi			Şırnak		
87,1	84,1			83		

Kaynak: (TÜİK, YSK ve TBMM verilerinden derlenmiştir.)

Oyların siyasi partilere dağılımı açısından bakıldığında, Tablo 35'e göre; kapatılan RP'nin devamı olan FP'nin aldığı oylar, RP'nin 1995'teki oy oranına bakılarak değerlendirildiğinde; gerek Türkiye'de %0,6, gerekse bölgede %6,8

¹⁵ **Sağ Partiler:** Milliyetçi Hareket Partisi, Fazilet Partisi, Anavatan Partisi, Doğru Yol Partisi, Büyük Birlik Partisi, Demokrat Parti, Demokrat Türkiye Partisi, Millet Partisi, Liberal Demokrat Parti, Yeniden Doğuş Partisi.

¹⁶ **Sol Partiler:** Demokratik Sol Parti, Barış Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrasi ve Barış Partisi, Değişen Türkiye Partisi, Emek Partisi, Halkın Demokrasi Partisi, İşçi Partisi, Özgürlük ve Dayanışma Partisi, Sosyalist İktidar Partisi.

¹⁷ Mehmet Tatar.

düşüşün olduğu görülmektedir. Şırnak'ta ise bölge ve Türkiye genelinin aksine FP %2,8'lik bir artışla %11,1 oranında oy almıştır. Bu oy artışın nedeni adayın (Abdullah Veli Seyda) profili olup adayın kendisine verilen destek olsa da meclise girmesi ise HADEP'in %10'luk seçim barajını aşamaması ile ilgilidir.

ANAP'ında 1995 seçimlerine kıyasla 1999 seçimlerinde aldığı oylara bakıldığında, Türkiye genelinde %6,5 bölgede ise %4,1 oranında oylarında düşüş olurken Şırnak seçmeni, bölge ve Türkiye'nin aksine ANAP'a %3'lük artışla %16,9 oranında oy vermiştir. Bu durum ANAP'ın başarısından çok Şırnak seçmen sosyolojisiyle ilgilidir. Bu durumda aday faktörünün etkisi vardır.

Adayların sosyal kimliklerinin (aşiret mensubiyeti ve bireysel popülariteleri) Şırnak seçmeni üzerinde ne kadar etkili olduğunun bir diğer bariz örneği ise; DYP'nin Şırnak'ta 1995 genel seçimlerine kıyasla %19,1 oranında önemli bir düşüş yaşamasında, Mehmet Tatar'ın (önceki dönem DYP milletvekili) bu seçimde siyasi yarışa bağımsız girmesidir.

Gerek bölgede gerekse ülke genelinde oylarını arttıran HADEP bu başarısını Şırnak'ta yakalayamamış, hatta 1995 seçimlerine göre kıyaslandığında düşüşe geçmiştir. Bu durumun arkasında Şırnak seçmeninin 1999 genel seçimlerinde tercihini adayların siyasal kimliklerinden ziyade sosyal kimliklerini öncelermeleri yatmaktadır.

Oyların siyasi yelpazeye dağılımı açısından bakıldığında Şırnak'ta sosyal kimliğin, siyasal kimliği geride bıraktığı daha net bir ortaya çıkmaktadır. 1995 seçimleriyle kıyaslandığında Şırnak'ta sağ eğilimli partilerin %9,9, sol eğilimli partilerin ise %7,2 oranında düşüş yaşadığı göze çarpmaktadır. Hem sağın hem de solun Şırnak'ta oy kaybetmelerinin perde arkasında yatan neden İbrahim Fındık, Abdullah Demir, Bayar Ökten, Hasip Kaplan ve Mehmet Tatar aralarında sosyal kimlik sahibi, aşiret mensubiyeti olan isimlerin seçimlere bağımsız girmeleridir. Buradan yola çıkarak Şırnak'ta halen aşiretlerin ve sosyal kimliklerin seçmen tercihleri üzerinde etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Meclise girmeye hak kazanan siyasal aktörlere baktığımızda, milletvekilinden üçünün de Şırnak nüfusuna kayıtlı olması Şırnak seçmen temsiliyeti açısından

önemlidir. Birden fazla bağımsız adayın olması ve HADEP'in %10'luk seçim barajını aşamamış olması, kazanan vekilleri doğrudan etkilemiştir. FP %11,1 - ANAP %16,9 - DYP %10,2 oranında oylarla Şırnak'tan birer vekil çıkartırken, HADEP %24,1 oranında oy aldığı halde vekil çıkaramamıştır. Bu sonuçlar aslında seçim barajlarının temsilde adaleti sekteye uğrattığını gün yüzüne çıkarmaktadır.

3.3.2.1.4. 2002 Genel Seçimi

2002 genel seçimlerinde Şırnak özelinde gerek Güneydoğu Anadolu Bölgesi gerekse Türkiye geneli bir karşılaştırma ile seçimlerde meydana gelen yapısal dönüşümler, politik kırılmalar, değişen siyasi atmosfer, ulusal ve yerel dinamikler ile yorumlanmaya çalışılmıştır.

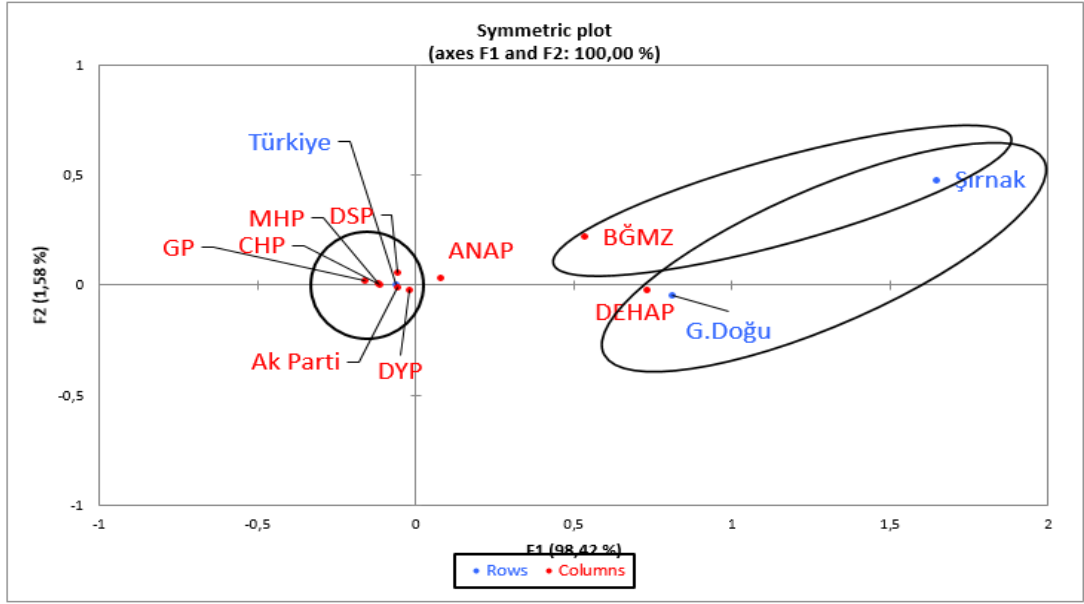
Tablo 36: 2002 Milletvekili Seçimlerinde Gözlenen Değerler

	Şırnak	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Türkiye
AK Parti	14.512	602.878	10.848.704
CHP	4.876	243.170	6.114.843
ANAP	11.787	138.067	1.610.207
DEHAP	47.567	592.538	1.933.680
DSP	1.948	18.478	383.609
DYP	5.356	199.310	3.004.949
GP	1.300	61.088	2.284.644
MHP	2.979	101.901	2.629.808
BĞMZ	10.022	60.301	302.801

Tablo 37: 2002 Milletvekili Seçimlerinin YBKC Değerleri

	Şırnak	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Türkiye
AK Parti	-22.137	-137.040	163.499
CHP	-15.425	-167.270	185.914
ANAP	6.207	24.694	-29.207
DEHAP	39.388	426.664	-464.004
DSP	686	-7.464	7.589
DYP	-4.855	-7.595	14.737
GP	-6.154	-90.155	98.265
MHP	-5.714	-74.356	82.181
BĞMZ	8.858	36.350	-44.428

Harita 4: 2002 Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası

Seçmenlerin siyasal tercihleri üzerinden 2002 genel seçiminin mütakabiliyet haritasına baktığımızda farklılaşmalar açık bir şekilde gözlemlenmektedir. Türkiye genelinde AK Parti, CHP, DYP ve MHP'nin birbirine yakın kümелendiği Güneydoğuda AK Parti ve DEHAP'ın, Şırnak'ta ise DEHAP'ın ve bağımsız adayın en çok tercih edildiği gözlemlenmektedir. MHP, CHP, DSP ve GP Türkiye genelinde birbirine yakın konumlanırken Şırnak'ta ise neredeyse varlık gösterememiştir.

Tablo 38: 2002 Genel Seçimleri

Partilerin Oy Dağılımı - 2002						
Partiler	Türkiye		Güneydoğu		Şırnak	
	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı
AK Parti	34,4	10.848.704	28,1	602.878	14	14.512
CHP	19,4	6.114.843	11,3	243.170	4,7	4.876
ANAP	5,1	1.610.207	6,4	138.067	11,4	11.787
DEHAP	6,1	1.933.680	27,6	592.538	45,9	47.567
DSP	1,2	383.609	0,9	18.478	1,9	1.948
DYP	9,5	3.004.949	9,3	199.310	5,2	5.356
GP	7,3	2.284.644	2,8	61.088	1,3	1.300
MHP	8,3	2.629.808	4,7	101.901	2,9	2.979
BĞMZ	1	302.801	2,8	60.301	9,7	10.022
Oyların Siyasi Yelpazeye Dağılımı (%) - 2002						
	Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak	
Sağ Parti Toplamı ¹⁸	70		58,3		36,9	
Sol Parti Toplamı ¹⁹	28,9		40,8		53,4	
Bağımsız	1		2,8		9,7 ²⁰	
22. Dönem Şırnak Milletvekilleri						
Adı Soyadı	Doğum Tarihi	Cinsiyeti	Doğum Yeri	Eğitim Durumu	Partisi	
Abdullah Veli Seyda	1958	Erkek	Cizre	Ortaokul	AK Parti	
İbrahim Hakkı Birlik	1952	Erkek	Şırnak Merkez	Lise	AK Parti	
Mehmet Tatar	1945	Erkek	Şırnak Merkez	Ortaokul	BĞMZ (DYP)	
Seçime Katılım Oranı (%) - 2002						
Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi			Şırnak	
79		73,8			76,3	

Kaynak: (TÜİK, YSK ve TBMM verilerinden derlenmiştir.)

1999 genel seçimleriyle kıyaslandığında, 2002 genel seçimlerine katılım oranlarında ülke genelinde %8,1 bölge genelinde %10,3 ve Şırnak'ta ise %6,7 oranında ciddi düşüşlerin olduğu göze çarpmaktadır.

¹⁸ **Sağ Partiler:** Adalet ve Kalkınma Partisi, Anavatan Partisi, Büyük Birlik Partisi, Bağımsız Türkiye Partisi, Doğru Yol Partisi, Genç Parti, Liberal Demokrat Parti, Millet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Saadet Partisi, Yurt Partisi.

¹⁹ **Sol Partiler:** Cumhuriyet Halk Partisi, Demokratik Halk Partisi, Demokratik Sol Parti, İşçi Partisi, Özgürlük ve Dayanışma Partisi, Türkiye Komünist Partisi, Yeni Türkiye Partisi.

²⁰ Seçimlere bağımsız giren Mehmet Tatar %9,7 oranında oy ile kazandıktan sonra Doğru Yol Partisi'ne geçmiştir. Sağ yelpazeye dâhil edilmiştir.

Ülke genelinde siyasal alanda ciddi değişimlerin olduğu 2002 genel seçimleri seçmen sosyolojisinin de dönüşüme başladığı seçim olarak kabul edilebilir. Tablo 38'e bakıldığında; Şırnak seçmenin siyasal kimlik temelli eğilim gösterdiğini söyleyebiliriz.

Şırnak seçmeni tarafından bir önceki seçim HADEP'e verilen oy desteğinin 2002 genel seçimlerinde %21,8 oranında rekor bir artışla DEHAP'A %45,9 oranında oy verilmiştir. Şırnak seçmeni bölge genelinin DEHAP'a verdiği ortalama oy oranının (%27,6) iki katı kadar oy verdiğini söyleyebiliriz. Şırnak seçmenin siyasal kimliğe eğilimi ciddi oranda artmış olsa da sosyal kimliklerin, aşiret mensubiyetinin ve aday profilinin de seçmen tercihi üzerinde olduğu halen gerçekliğini korumaktadır. Gerek AK Parti'nin %14, gerek bağımsız aday Mehmet Tatar'ın %9,7 gerekse ANAP'ın %11,4 oranında oy almış olması örnek gösterilebilir.

Oyların siyasi yelpazeye dağılımı temelinde bakıldığında sağ eğilimli partilerin oy oranında %11 düşüş olmuşken, sol eğilimli partilerin oy oranlarında %18,3 artış olduğu göze çarpmaktadır. Bağımsız adayın aldığı %9,7 oy oranı da sosyal kimlikleri önceleyen seçmen tabanının varlığını koruduğunu gösterir. Tablo 36 ile Tablo 39'u karşılaştırdığımızda hem sağdan sola hem de sosyal kimlikleri önceleyen bağımsız adaylara verilen destekten de sola doğru bir kaymanın olduğunu bunun da siyasal kimliklere olan seçmen ilgisini trendinin artarak devam ettiğini, hatta bundan sonraki seçimler için Şırnak seçmenin nasıl bir eğilim göstereceğinin işareti olarak değerlendirilebilir.

DEHAP ve ANAP'ın %10'luk seçim barajına takılması sonucu temsil yetkisi AK Parti ve bağımsız aday arasında paylaşılmıştır. AK Parti'nin Şırnak'tan %14 oranında oy alarak iki vekil çıkartırken, bağımsız aday Mehmet Tatar ise %9,7 oy alarak vekil olmuştur. Şırnak'tan %45,9 oy alan DEHAP ise ülke geneli %10 seçim barajını geçemediği için vekil çıkartamamıştır.

3.3.2.1.5. 2007 Genel Seçimi

Bu başlık altında Şırnak'ın içinde bulunduğu siyasal ortamın bölge ve Türkiye ile ayrışan ve/ya benzerlik gösteren durumları, yerel siyasal aktörlerin ve seçmen davranışlarının dönüşüm seyri ile ortaya çıkan politik sonuçlar kritize edilmiştir.

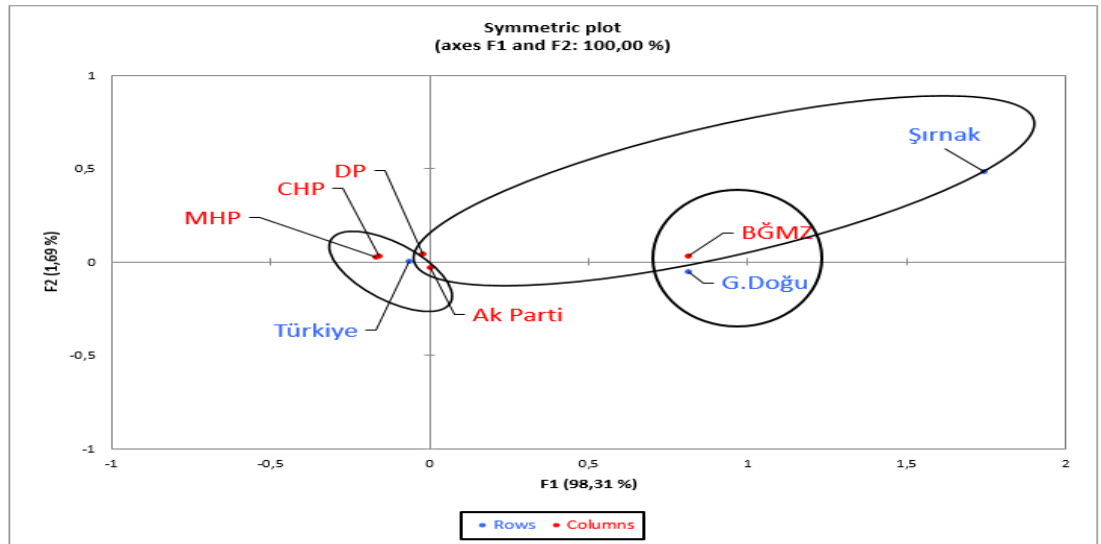
Tablo 39: 2007 Milletvekili Seçimlerinde Gözlenen Değerler

	Şırnak	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Türkiye
AK Parti	33.179	1.233.737	16.327.291
CHP	8.283	202.035	7.317.808
MHP	3.542	132.873	5.001.869
DP	10.613	113.512	1.898.873
BĞMZ	63.866	613.612	1.835.488

Tablo 40: 2007 Milletvekili Seçimlerinin YBKC Değerleri

	Şırnak	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Türkiye
AK Parti	-111	68	-11
CHP	-109	-418	118
MHP	-106	-354	101
DP	44	-55	12
BĞMZ	595	1.100	-329

Harita 5: 2007 Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası

Seçmen eğilimleri üzerinden 2007 mütakabiliyet haritasını incelediğimizde siyasi partilerin seçmenlerden aldıkları desteğin birbirinden farklılaştığını görmek

mümkündür. Şöyle ki Şırnak'ta seçmenlerin en çok siyasal tercihte bulunduğu siyasal yapılar başta bağımsız adaylar, AK Parti ve DP iken, Güneydoğu seçmeninin en çok siyasal eğilim gösterdiği siyasal yapı AK Parti ve bağımsız adaylar, Türkiye geneli seçmenlerin ise en çok siyasal tercihte bulunduğu siyasal yapılar AK Parti, CHP ve MHP'dir.

Tablo 41: 2007 Genel Seçimleri

Partilerin Oy Dağılımı - 2007						
Partiler	Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak	
	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı
AK Parti	46,6	16.327.291	51,8	1.233.737	26,9	33.179
CHP	20,9	7.317.808	8,5	202.035	6,7	8.283
MHP	14,3	5.001.869	5,6	132.873	2,9	3.542
DP	5,4	1.898.873	4,8	113.512	8,6	10.613
BĞMZ	5,2	1.835.488	25,8	613.612	51,8	63.866
Oyların Siyasi Yelpazeye Dağılımı (%) - 2007						
	Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak	
Sağ Parti Toplamı ²¹	68		64		41,2	
Sol Parti Toplamı ²²	21,7		9		7,1	
Bağımsız	5,7		25,8 ²³		51,8 ²⁴	
23. Dönem Şırnak Milletvekilleri						
Adı Soyadı	Doğum Tarihi	Cinsiyeti	Doğum Yeri	Eğitim Durumu	Partisi	
Sevahir Bayındır	1969	Kadın	Bingöl-Karlıova	Lisans	BĞMZ-BDP	
Hasip Kaplan	1954	Erkek	İdil	Lisans	BĞMZ-BDP	
Abdullah Veli Seyda	1958	Erkek	Cizre	Ortaokul	AK Parti	
Seçime Katılım Oranı (%) - 2007						
Türkiye	Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak			
84,2	78,6		83			

Kaynak: (TÜİK, YSK ve TBMM verilerinden derlenmiştir.)

²¹ **Sağ Partiler:** Adalet ve Kalkınma Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Demokrat Parti, Genç Parti, Saadet Partisi, Bağımsız Türkiye Partisi, Halkın Yükselişi Partisi, Aydınlık Türkiye Partisi, Liberal Demokrat Partisi.

²² **Sol Partiler:** Cumhuriyet Halk Partisi, İşçi Partisi, Türkiye Komünist Partisi, Özgürlük ve Dayanışma Partisi, Emek Partisi.

²³ Seçimlere bağımsız girip %25,8 oy alan Barış ve Demokrasi Partisi'dir. Sol yelpazeye dahil edilecektir.

²⁴ Seçimlere bağımsız girip %51,8 oy alan Barış ve Demokrasi Partisi'dir. Sol yelpazeye dahil edilmiştir.

2002 genel seçimleriyle kıyaslandığında 2007 genel seçimlerine katılım oranlarında artış gözlenmektedir. Türkiye geneli %5,2 artışla %84,2 oranında, bölge geneli %4,8 artışla %78,6 oranında, Şırnak'ta ise %6,7 artışla %83 oranında seçime ilgi duyulup katılım sağlanmıştır.

2002 seçimleri aslında hem Türkiye'de hem bölgede hem de Şırnak'ta seçmen sosyolojisi değişiminin habercisiydi. Seçmen eğiliminde ki bu değişim 2007 genel seçimlerinde daha net bir şekilde kendisini göstermektedir. Bir önceki genel seçimlere DEHAP adıyla giren ve %10'luk seçim barajını aşamayan ve kapatılan, siyasal kimliği önceleyen oluşum 2007 genel seçimlerine bağımsız (BDP) olarak girmiştir.

Şırnak seçmeni BDP'ye %51,8 oranında oy desteği ile bölge genelinin BDP'ye verdiği %25,8 oranında oy oranını ikiye katlamıştır. Bu sonuç Şırnak seçmenin siyasal kimliğe olan eğilimin artarak devam ettiğinin açık göstergesidir. Aynı durum AK Parti'ye verilen oy oranında ki artışta da kendini göstermektedir. Bir önceki genel seçime oranla Şırnak seçmeni AK Parti'ye verdiği oy desteğini yaklaşık iki katına %26,9 oy oranına çıkartmıştır. Şırnak seçmeninin AK Parti'ye verdiği bu destek bölge genelinin AK Parti'ye verdiği desteğin oransal manada yaklaşık yarısıdır.

2007 genel seçimlerinin Şırnak siyasal yapısında ve seçmen davranışında ciddi değişimler yarattığını seçmenin iki blok etrafında kümelenmiştir. Bu kutuplardan biri artarak devam eden seküler siyasal kimlik, diğeri ise muhafazakâr sosyal kimlik. Oyların siyasi yelpazeye dağılımı temelinde incelendiğinde, 2002 genel seçimleriyle kıyasla bölge genelinde sol eğilimli partiler %6 oranında oy düşüşü ile %34,8 oy almışken, Şırnak'ta ise %5,5 artışla %58,9 oranında oy almıştır. Sağ eğilimli partiler ise bölge genelinde %5,7 oranında artışla %64 oranında oy almışken, Şırnak'ta ise %4,3 oranında artışla %41,2 oranında oy almıştır.

Tablo 41'den hareketle hem sağ eğilimli partilerin hem de sol eğilimli partilerin Şırnak'taki oy artışları seçmenin seküler siyasal kimlik ve muhafazakâr sosyal kimlik kutuplarında kümelenmiş olduğunu gösterir.

2007 genel seçimlerinde kazanan siyasal aktörlere baktığımızda üçünden ikisinin Şırnak nüfusuna kayıtlı olduğunu birinin ise Bingöl nüfusuna kayıtlı olduğunu görmekteyiz. Seçime bağımsız giren BDP %51,8 oy oranı ile iki vekil, AK Parti %26,9 oy oranı ile bir vekil çıkartmıştır.

3.3.2.1.6. 2011 Genel Seçimi

Bu başlık altında Şırnak özelinde Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye siyasal hayatında meydana gelen değişim ve dönüşümlerin seçimlere etkisini, oy kaymalarını, siyasi kırılmaları, seçmen tercihlerinin seyrini değerlendireceğiz.

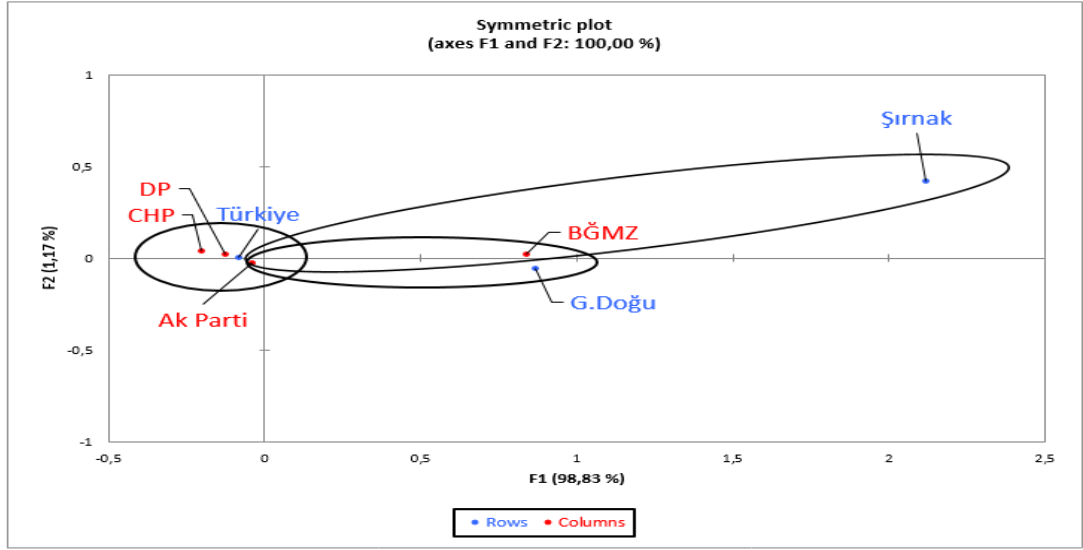
Tablo 42: 2011 Milletvekili Seçimlerinde Gözlenen Değerler

	Şırnak	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Türkiye
AK Parti	35.560	1.677.196	21.346.876
DP	490	13.517	278.774
CHP	5.138	292.256	11.117.418
BĞMZ	125.225	1.072.465	2.733.077

Tablo 43: 2011 Milletvekili Seçimlerinin YBKC Değerleri

	Şırnak	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Türkiye
AK Parti	-63.288	-142.148	211.699
DP	-734	-9.448	10.887
CHP	-43.728	-608.061	656.195
BĞMZ	108.452	762.665	-868.531

Harita 6: 2011 Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası

Seçmenlerin siyasal tercihleri odağa alınarak 2011 mütakabiliyet haritasına baktığımızda gerek farklılaşmaların gerekse benzerliklerin olduğunu gözlemlemekteyiz. Farklılaşmalara bakıldığında Türkiye geneli seçmenlerin siyasal tercihte bulunmasıyla haritada AK Parti ve CHP'nin birbirine yakın kümелendiğini, Güneydoğu ve Şırnak'ta ise seçmenlerin siyasal tercihleri ise bağımsız adayları ve AK Partiyi birbirine yakın kümелendirmiştir. Gerek Türkiye geneli gerekse Güneydoğu ve Şırnak'ta AK Partinin seçmenlerden destek aldığını gözlemlenebilirken, CHP'nin ise Şırnak ve Güneydoğu'da neredeyse varlık gösteremediğini söyleyebiliriz.

Tablo 44: 2011 Genel Seçimleri

Partilerin Oy Dağılımı - 2011						
Partiler	Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak	
	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı
AK Parti	49,8	21.346.876	49,6	1.677.196	20,6	35.560
DP	0,7	278.774	0,4	13.517	0,3	490
CHP	26	11.117.418	8,6	292.256	%3	5.138
BĞMZ	6,4	2.733.077	31,7	1.072.465	72,3	125.225
Oyların Siyasi Yelpazeye Dağılımı (%) - 2011						
	Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak	
Sağ Parti Toplamı²⁵	67,4		56,9		24	
Sol Parti Toplamı²⁶	26,4		9		3,7	
Bağımsız	6,4		31,7 ²⁷		72,3 ²⁸	
24. Dönem Şırnak Milletvekilleri						
Adı Soyadı	Doğum Tarihi	Cinsiyeti	Doğum Yeri	Eğitim Durumu	Partisi	
Mehmet Emin Dindar	1959	Erkek	Cizre	Lisans	AK Parti	
Selma Irmak	1971	Kadın	Mardin-Kızıltepe	Lise	BĞMZ-HDP	
Hasip Kaplan	1954	Erkek	İdil	Lisans	BĞMZ-HDP	
Faysal Sarıyıldız	1975	Erkek	Cizre	Lisans	BĞMZ-HDP	
Seçime Katılım Oranı (%) - 2011						
Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi			Şırnak	
87,1		83,1			86,9	

Kaynak: (TÜİK, YSK ve TBMM verilerinden derlenmiştir.)

2011 genel seçimlerine katılım oranlarını 2007 seçimleriyle mukayese ettiğimizde hem Şırnak'ta hem bölgede hem de Türkiye genelinde artış olmuştur.

Türkiye geneli katılım oranı %2,9 artış ile %87,1 bölge genelinde %4,5 artışla %83,1 Şırnak'ta ise %3,9 artışla %86,9 oranında seçimlere katılım olmuştur.

²⁵ **Sağ Partiler:** Adalet ve Kalkınma Partisi, Demokrat Parti, Millet Partisi, Liberal Demokrat Parti, Saadet Parti, Halkın Sesi Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Doğru Yol Partisi, Milliyetçi ve Muhafazakar Parti, Büyük Birlik Partisi.

²⁶ **Sol Partiler:** Cumhuriyet Halk Partisi, Emek Partisi, Türkiye Komünist Partisi, Demokratik Sol Parti.

²⁷ Seçimlere bağımsız girip %31,7 oy alan Halkların Demokratik Partisi'dir. Sol yelpazeye dahil edilmiştir.

²⁸ Seçimlere bağımsız girip %72,3 oy alan Halkların Demokratik Partisi'dir. Sol yelpazeye dahil edilmiştir.

Şırnak seçmeni bir önceki genel seçime kıyasla AK Partiye %6,3 düşüşle %20,6 oranında oy tercihinde bulunmuştur. Seçimlere bağımsız olarak giren HDP'ye %20,5 rekor artışla %72,3 oranında oy desteğinde bulunmuştur.

Tablo 44'e göre Şırnak seçmeni ile bölge geneli seçmenin siyasi partilere eğilimi paralel değildir. Bölge geneli seçmeni oransal anlamda AK Parti'ye %49,6, HDP'ye ise %31,7 oranında oy vermiştir.

Oyların siyasi yelpazeye dağılımı açısından bakıldığında, bir önceki genel seçimle kıyasla Şırnak seçmeni sağ eğilimli partilere verdiği oy desteğini %17,2 oranında geri çekerek toplamda %24 oranında oy vermiştir. Şırnak seçmeninin sol eğilimli siyasi partilere ise bir önceki genel seçimle kıyasla %17,1 artışla toplamda %76 oranında oy vermiştir.

2011 genel seçimlerinde mecliste temsiliyet hakkı kazanan siyasal aktörlere baktığımızda üçü Şırnak nüfusuna biri de Mardin nüfusuna kayıtlıdır. Seçime bağımsız giren HDP %72,3 oy oranı ile üç vekil, AK Parti ise %20,6 oranında oy ile bir vekil çıkartmıştır.

3.3.2.1.7. 2015 (Haziran) Genel Seçimi

2015 Haziran genel seçimleri gerek Şırnak'ta gerekse Türkiye genelinde siyasal kırılmaların en net belirginleştiği seçimlerden biridir. Bu minvalde bu başlık altında oyların siyasi yelpazeye dağılımı, siyasi partilerin konumlandığı yelpazeler, seçmenlerin seçime ilgisi, seçmen tercihlerini yönlendiren politik ortam değerlendirilecektir.

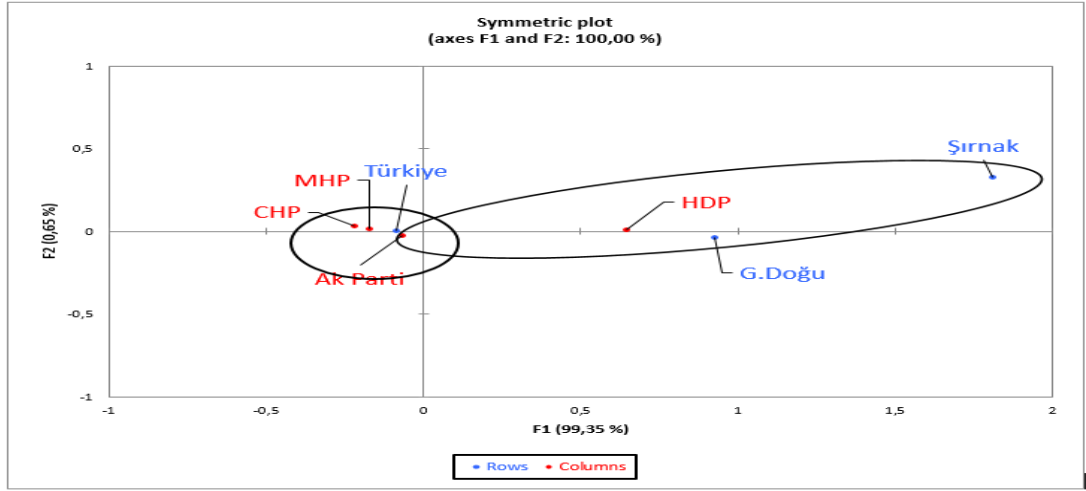
Tablo 45: 2015 (Haziran) Milletvekilliği Seçimlerinde Gözlenen Değerler

	Şırnak	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Türkiye
MHP	5.786	275.149	7.519.862
HDP	189.044	1.909.235	6.058.195
CHP	2.987	252.931	11.518.176
AK Parti	21.895	1.332.897	18.867.134

Tablo 46: 2015 (Haziran) Milletvekilliği Seçimlerinin YBKC Değerleri

	Şırnak	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Türkiye
MHP	-158	-432	138
HDP	785	1.583	-519
CHP	-219	-699	220
AK Parti	-232	-204	76

Harita 7: 2015 (Haziran) Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası

Seçmenlerin siyasal eğilimleri üzerinden 2015 Haziran seçimleri mütakabiliyet haritasını incelediğimizde AK Parti, CHP ve MHP'nin birbirine yakın kümелendiğini HDP'nin ise Türkiye geneli seçmenlerinden belirgin bir şekilde farklılaştığını söylemek mümkündür. MHP ve CHP Türkiye genelinde birbirine yakın konumlanırken Şırnak ve Güneydoğuda neredeyse varlık gösterememişlerdir. Şırnak ve Güneydoğu seçmeni Türkiye geneli seçmenlerden farklı bir seçmen eğilimi sergileyerek tercihlerini HDP ve kısmen de AK Partiden yana kullanmışlardır.

Tablo 47: 2015 (Haziran) Genel Seçimleri

Partilerin Oy Dağılımı - 2015 Haziran						
Partiler	Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak	
	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı
MHP	16,3	7.519.862	7	275.149	2,4	5.786
HDP	13,2	6.058.195	48,4	1.909.235	85,3	189.044
CHP	25	11.518.176	6,4	252.931	1	2.987
AK Parti	41	18.867.134	33,8	1.332.897	8,8	21.895
Oyların Siyasi Yelpazeye Dağılımı (%) - Haziran 2015						
	Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak	
Sağ Parti Toplamı²⁹	60,4		42,7		12,2	
Sol Parti Toplamı³⁰	39		55,1		86,5	
Bağımsız	0,6		2,2		1,3	
25. Dönem Şırnak Milletvekilleri						
Adı Soyadı	Doğum Tarihi	Cinsiyeti	Doğum Yeri	Eğitim Durumu	Partisi	
Leyla Birlik	1974	Kadın	Mardin-Derik	Lise	HDP	
Ferhat Encu	1985	Erkek	Uludere	Lise	HDP	
Faysal Sarıyıldız	1975	Erkek	Cizre	Lisans	HDP	
Aycan İrmaz	1985	Kadın	Kütahya	Lisans	HDP	
Seçime Katılım Oranı (%) 2015 Haziran						
Türkiye	Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak			
86,4	84,5		92,1			

Kaynak: (TÜİK, YSK ve TBMM verilerinden derlenmiştir.)

2015 Haziran genel seçimleri katılım oranlarına baktığımızda çarpıcı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. 2011 seçimlerine ile kıyaslandığında ülke genelinde %0,7 düşüşle %86,4 katılım, bölge genelinde %1,4 artışla %84,5 katılım, Şırnak'ta ise %5,2 artışla %92,1 oranında rekor bir katılım sergilenmiştir. 2011 genel seçimleriyle kıyaslandığında hem Şırnak'ta hem bölgede hem de ülke genelinde çarpıcı sonuçlar ortaya çıkar.

²⁹ **Sağ Partiler:** Doğru Yol Partisi, Hak ve Özgürlükler Partisi, Millet Partisi, Hak ve Adalet Partisi, Merkez Parti, Toplumsal Uzlaşma Reform ve Kalkınma Partisi, Liberal Demokrat Parti, Milliyetçi Hareket Partisi, Saadet Partisi, Adalet ve Kalkınma Partisi, Yurt Partisi, Demokrat Parti, Bağımsız Türkiye Partisi.

³⁰ **Sol Partiler:** Anadolu Partisi, Komünist Parti, Halkın Kurtuluş Partisi, Halkların Demokratik Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Demokratik Sol Parti, Vatan Partisi.

Şırnak seçmeni önceki genel seçime bağımsız olarak giren HDP'ye 2015 Haziran genel seçimlerinde %13 artışla %85,3 oranında oy desteği vererek bölgenin HDP'ye verdiği desteği ikiye, ülke genelinin HDP'ye verdiği oy desteğini ise oransal manada altıya katlamıştır. Şırnak seçmeninin AK Parti'ye verdiği oy desteği ise, %11,8 düşüşle %8,8 oranında olmuştur. Bölge genelinin AK Partiye verdiği oy desteği %5,8 düşüşle toplamda %33,8 oranında iken HDP'ye verilen oy desteği %16,7 artışla %48,4 oranında olmuştur. Türkiye geneli oy dağılımını inceleyecek olursak, bir önceki genel seçimle kıyaslandığında; AK Partiye %8,8 düşüşle %41, HDP'ye %6,8 artışla %13,2 oranında oy desteği verilmiştir.

Bu verilerden hareketle Kürt siyasi kimliğini önceleyen ve birbirinin devamı niteliğinde olan HEP-HADEP-DEHAP-BDP-HDP'nin bu güne kadar en çok oy aldığı genel seçim 2015 Haziran genel seçimleridir diyebiliriz. 2015 Haziran genel seçimlerinde oyların siyasi yelpazeye dağılımı açısından bakıldığında, Sol eğilimli partiler hem ülke geneli, hem bölge geneli hem de Şırnak'ta oy oranlarını artırırken sağ eğilimli partilerin oylarında ise tam tersi durum söz konusudur.

Sol eğilimli partiler; Şırnak'ta %10,5 artışla %86,5 oy, bölgede %14,4 artışla %55,1 oranında oy alırken sağ eğilimli partiler; Şırnak'ta %11,8 düşüşle %12,2 oy, bölgede %14,2 düşüşle %42,7 oranında almıştır.

2015 Haziran genel seçimleri sonucunda mecliste temsil hakkı kazanan siyasal aktörlere baktığımızda; dört vekilden iki Şırnak nüfusuna kayıtlı iken biri Mardin, biri de Kütahya nüfusuna kayıtlıdır. 2015 Haziran genel seçimleri sonucu Şırnak'ta kazanan siyasal aktörlerin tamamı HDP'lidir. Bu durum bütün vekilleri sadece bir partinin kazandığı ikinci seçimdir (ilki 1991 genel seçimleri olup SHP çatısı altında seçime HEP'tir).

2015 Haziran genel seçimlerinde Şırnak seçmeninin birey, hemşehri aşiret ya da daha genel bir ifadeyle sosyal kimlik temelli bir eğilim yerine tamamen siyasal kimlik temelli bir oy davranışı sergilediğini söyleyebiliriz.

3.3.2.1.8. 2015 (Kasım) Genel Seçimi

2015 Kasım genel seçimleri başlığı altında siyasal aktörlerin sosyo-ekonomik göstergelerini, seçim sonuçlarının mekândaki kümelenmesini, yerel ve ulusal

dinamiklerin şekillendiği politik ortamı, seçmen davranışlarını ve seçmen tercihlerinde etkili olan siyasal argümanlar anlamlandırılmaya çalışılmıştır.

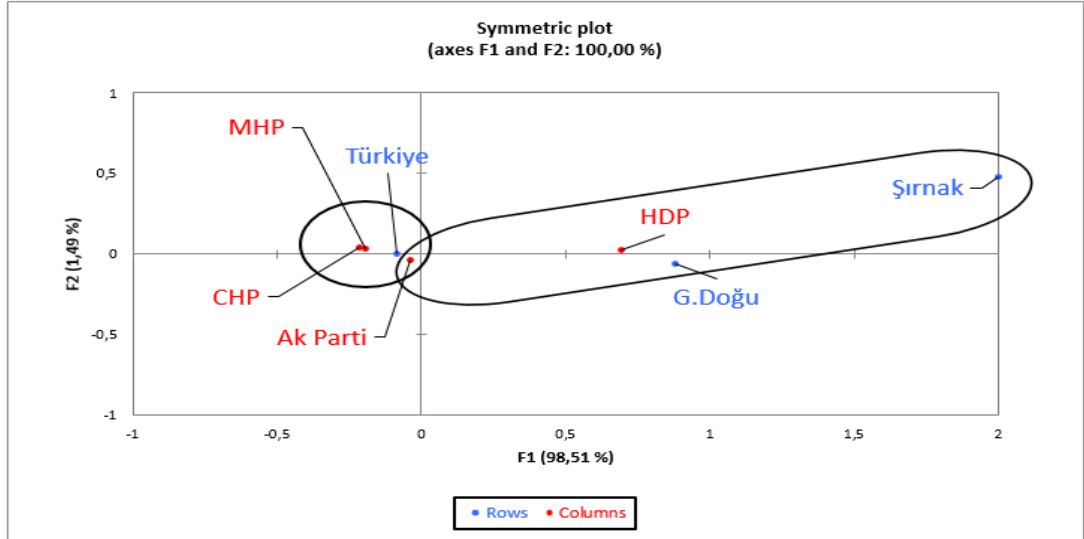
Tablo 48: 2015 (Kasım) Milletvekilliği Seçimlerinde Gözlenen Değerler

	Şırnak	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Türkiye
CHP	3.273	261.746	12.112.530
MHP	3.081	156.079	5.693.293
HDP	184.396	1.669.920	5.147.360
AK Parti	27.148	1.851.734	23.686.880

Tablo 49: 2015 (Kasım) Milletvekilliği Seçimlerinin YBKC Değerleri

	Şırnak	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Türkiye
CHP	-216	-713	222
MHP	-139	-442	138
HDP	891	1.529	-505
AK Parti	-249	-93	44

Harita 8: 2015 (Kasım) Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası

Seçmenlerin siyasal tercihleri üzerinden 2015 Kasım seçimleri mütakabiliyet haritasına baktığımızda AK Parti, CHP ve MHP'nin birbirine yakın kümelendiğini Şırnak seçmeninin ise Türkiye geneli seçmenlerden belirgin bir şekilde farklılaştığını söylemek mümkündür. MHP ve CHP Türkiye genelinde birbirine yakın konumlanırken Şırnak ve Güneydoğuda neredeyse varlık gösterememişlerdir. Şırnak seçmeni Türkiye geneli seçmenlerden farklı bir seçmen eğilimi sergileyerek

tercihlerini HDP ve kısmen de AK Partiden yana kullanmışlardır. Güneydoğu seçmeninin ise Şırnak'tan ve Türkiye geneli seçmenlerden farklı bir profil sergileyerek daha çok AK Parti ve biraz daha düşük bir seviye ile HDP'den yana siyasal tercihte bulduklarını söyleyebiliriz.

Tablo 50: 2015 (Kasım) Genel Seçimleri

Partilerin Oy Dağılımı - 2015 Kasım						
Partiler	Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak	
	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı
CHP	25,3	12.112.530	6,5	261.746	1,1	3.273
MHP	11,9	5.693.293	3,9	156.079	1,2	3.081
HDP	10,8	5.147.360	41,5	1.669.920	85,5	184.396
AK Parti	49,5	23.686.880	46	1.851.734	11,1	27.148
Oyların Siyasi Yelpazeye Dağılımı (%) - Kasım 2015						
	Türkiye	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Şırnak			
Sağ Parti Toplamı³¹	63,1	51	13			
Sol Parti Toplamı³²	36,7	48,4	86,9			
Bağımsız	0,1	0,5	0			
26. Dönem Şırnak Milletvekilleri						
Adı Soyadı	Doğum Tarihi	Cinsiyeti	Doğum Yeri	Eğitim Durumu	Partisi	
Leyla Birlik	1974	Kadın	Mardin-Derik	Lise	HDP	
Ferhat Encu	1985	Erkek	Uludere	Lise	HDP	
Faysal Sarıyıldız	1975	Erkek	Cizre	Lisans	HDP	
Aycan İrmez	1985	Kadın	Kütahya	Lisans	HDP	
Seçime Katılım Oranı (%) - 2015 Kasım						
Türkiye	Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak			
87,7	85,3		90,1			

Kaynak: (TÜİK, YSK ve TBMM verilerinden derlenmiştir.)

2015 Kasım genel seçimleri katılım oranlarını incelediğimizde hem ülke genelinde hem de bölge genelinde cüzi bir oranda artış olmuş olsa da Şırnak'ta ise %2 düşüşle %90,1 oranında katılım sergilenmiştir. 2015 Haziran seçimleriyle kıyaslandığında Şırnak seçmeni bölge ve ülke geneliyle paralel bir şekilde seçme davranışında bulunmamıştır.

³¹ **Sağ Partiler:** Millet Partisi, Hak ve Özgürlükler Partisi, Saadet Partisi, Demokrat Parti, Bağımsız Türkiye Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Liberal Demokrat Parti, Büyük Birlik Partisi, Adalet ve Kalkınma Partisi, Doğru Yol Partisi.

³² **Sol Partiler:** Vatan Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Demokratik Sol Parti, Halkın Kurtuluş Partisi, Halkların Demokratik Partisi, Komünist Parti.

Şırnak seçmeni önceki seçime oranla HDP'ye %0,2'lik bir artışla %85,5 oranında oy verirken, bölge genelinde %6,9 düşüşle %41,5 oranında, ülke geneli seçmen ise %2,4 düşüşle %10,8 oranında oy vermiştir. Bu verilerden hareketle Şırnak seçmeni oransal bazda HDP'ye verdiği oy desteği ile bölge ortalamasını ikiye ülke ortalamasını ise sekize katlamıştır.

AK Parti'ye verilen oylara baktığımızda ise, hem ülke geneli hem bölge geneli hem de Şırnak'ta oy desteğinde artış olsa da bu oran; ülke genelinde %8,5 artışla %49,5 bölge genelinde %12,2 artışla %46 ve Şırnak'ta %2,3 artışla %11,1 oranında gerçekleşmiştir. 2015 Kasım genel seçimleri ve 2015 Haziran genel seçimleri kıyaslandığında Şırnak seçmeninin az da olsa değişim sergilediği fakat seçim sonuçları dikkate alındığında aslında iki seçimde de tutarlı davrandığını, eğilimini siyasal kimlikten yana sergilediğini söyleyebiliriz. 2015 Kasım genel seçimleri sonucu kazanan siyasal aktörler 2015 Haziran seçimleriyle aynı kişilerdir.

3.3.2.1.9. 2018 Genel Seçimi

Bu kısımda yerel ve ulusal ölçekte yeni filizlenen siyasi partiler, seçmenlerin siyasi tercihleri, siyasal katılım oranları, yerelde cereyan eden politik ortam ve seçim sonuçlarına etkisi, siyasal aktörlerin değişen aritmetiği, siyasal kutuplaşmaların ve ittifakların oluşum seyri yorumlanmıştır.

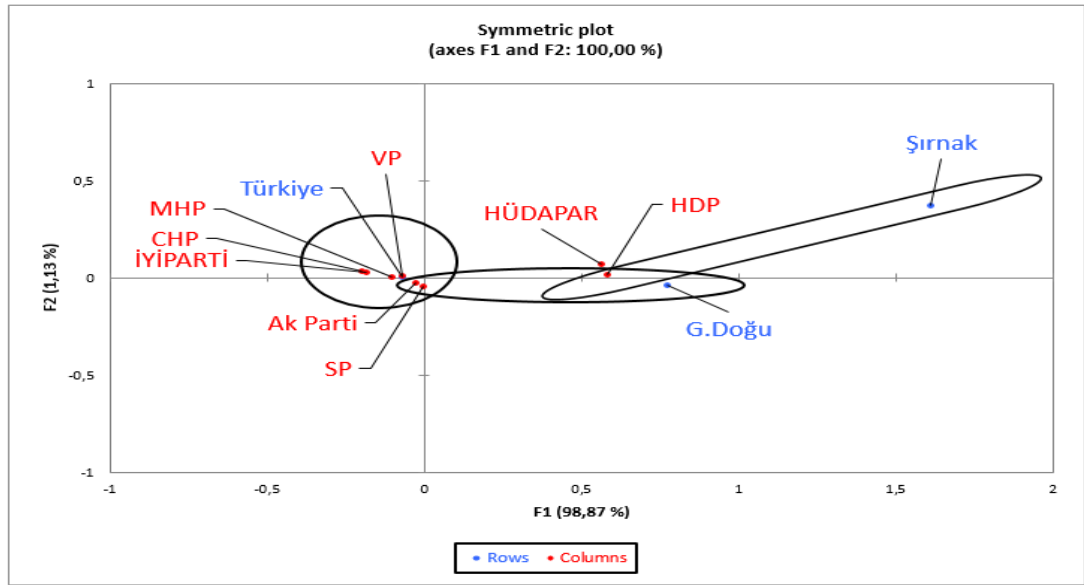
Tablo 51: 2018 Milletvekili Seçimlerinde Gözlenen Değerler

	Şırnak	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Türkiye
AK Parti	42.507	1.706.244	21.335.579
MHP	9.368	301.693	5.564.517
HÜDAPAR	4.856	41.677	157.324
VP	363	7514	117.713
HDP	164.181	1.648.212	5.866.309
CHP	6.361	295.494	11.348.899
SP	1.069	59.698	673.731
İYİPARTİ	4.629	151.133	4.990.710

Tablo 52: 2018 Milletvekili Seçimlerinin YBKC Değerleri

	Şırnak	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Türkiye
AK Parti	-179	-58	29
MHP	-100	-226	72
HÜDAPAR	135	207	-69
VP	-8	-22	7
HDP	724	1.369	-447
CHP	-195	-637	198
SP	-37	12	-1
İYİPARTİ	-117	-391	121

Harita 9: 2018 Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası

Seçmenlerin siyasal tercihleri üzerinden 2018 seçimleri mütakabiliyet haritasını incelediğimizde Şırnak ve Güneydoğu seçmeninin Türkiye geneli seçmenlerden farklılaştığı gözlemlenmektedir. AK Parti, CHP, İYİ Parti ve MHP'nin birbirine yakın kümelenişini Şırnak seçmeninin ise Türkiye geneli seçmenlerden belirgin bir şekilde farklılaştığını söylemek mümkündür. İYİ Parti, MHP ve CHP Türkiye genelinde birbirine yakın konumlanırken Şırnak ve Güneydoğuda neredeyse varlık gösterememişlerdir. Şırnak seçmeni Türkiye geneli seçmenlerden farklı bir seçmen eğilimi sergileyerek tercihlerini HDP ve kısmen de AK Partiden yana kullanmışlardır. Güneydoğu seçmeninin ise Şırnak seçmenlerinden farklı bir profil sergileyerek daha çok AK Parti ve biraz daha düşük bir eğilim ile HDP'den yana siyasal tercihte bulduklarını söyleyebiliriz.

Tablo 53: 2018 Genel Seçimleri

Partilerin Oy Dağılımı - 2018						
Partiler	Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak	
	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı
AK Parti	42,6	21.335.579	40	1.706.244	17	42.507
MHP	11,1	5.564.517	7,1	301.693	3,8	9.368
HÜDAPAR	0,3	157.324	1	41.677	2,1	4.856
VP	0,2	117.713	0,2	7514	0,2	363
HDP	11,7	5.866.309	38,6	1.648.212	71,9	164.181
CHP	22,6	11.348.899	6,9	295.494	2,2	6.361
Saadet Partisi	1,3	673.731	1,4	59.698	0,4	1.069
İYİPARTİ	10	4.990.710	3,5	151.133	1,9	4.629
Oyların Siyasi Yel pazeye Dağılımı (%) - 2018						
	Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak	
Sağ Parti Toplamı³³	65,3		53		25,2	
Sol Parti Toplamı³⁴	34,5		45,9		74,3	
Bağımsız	0,2		1,4		0,2	
Oyların İttifaklara Göre Dağılımı (%) - 2018						
	Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak	
Cumhur İttifakı³⁵	53,7		47		22,2	
Millet İttifakı³⁶	33,9		11,9		5,2	
27. Dönem Şırnak Milletvekilleri						
Adı Soyadı	Doğum Tarihi	Cinsiyeti	Doğum Yeri	Eğitim Durumu	Partisi	
Rizgin Birlik	1966	Erkek	Silopi	Ortaokul	AK Partisi	
Nuran İmir	1977	Kadın	Cizre	Önlisans	HDP	
Hüseyin Kaçmaz	1986	Erkek	Silopi	Lisans	HDP	
Hasan Özgüneş	1957	Erkek	Uludere	Lisans	HDP	
Seçime Katılım Oranı (%) - 2018						
Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi			Şırnak	
86,2		84,7			87,1	

Kaynak: (TÜİK, YSK ve TBMM verilerinden derlenmiştir.)

2018 genel seçimlerine katılım oranlarında bir önceki genel seçimleriyle kıyasla hem Türkiye’de hem bölge genelinde hem de Şırnak’ta katılım oranlarında

³³ **Sağ Partiler:** Adalet ve Kalkınma Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Hür Dava Partisi, Saadet Partisi, İyi Parti.

³⁴ **Sol Partiler:** Vatan Partisi, Halkların Demokratik Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi.

³⁵ **Cumhur İttifakı:** Adalet ve Kalkınma Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi.

³⁶ **Millet İttifakı:** Cumhuriyet Halk Partisi, İyi Parti ve Saadet Partisi.

düşüş olmuştur. Şırnak'ta ki düşüş oransal bazda bölge oranının üç, ülke genelinin ise iki katıdır.

Şırnak seçmeni 2018 genel seçimlerinde bir önceki genel seçime oranla AK Parti'ye %5,9 artışla %17 oranında oy vermiştir. Bölge genelinde %6,9 düşüşle %40, ülke genelinde ise %6,9 düşüşle %42,6 oranında AK Partiye oy verilmiştir. Ülke genelinde AK Parti gibi MHP'de %0,8 düşüşle %11,1 oy alırken, bölge genelinde %3,2 artışla %7,1 oy alırken Şırnak'ta ise %1,6 artışla %3,8 oranında oy almıştır. Daha önceki seçimlerde rekor düzeylerde HDP'ye verilen oylarda Şırnak'ta %13,6 düşüşle %71,9, bölge genelinde %2,9 düşüşle %38,6 oy verilmişken ülke genelinde ise %0,9 artışla %11,7 oranında HDP'ye oy verilmiştir.

HDP'nin bölge geneli ve özellikle Şırnak'ta oy düşüşü yaşaması, MHP'nin bölge ve Şırnak'ta oylarında artış olması, AK Parti'nin ülke genelinde oy kaybedip Şırnak'ta oylarının yükselmiş olmasının perde arkasında ciddi oranlarda can ve mal kaybına neden olan başta Şırnak'ta ve bölgenin çeşitli kentlerinde yaşanan çukur olaylarıdır. Çukur olayları HDP'ye bölge ve Şırnak'ta oy kaybettirirken AK Parti ve MHP'ye oy kazandırmıştır.

Bir önceki genel seçimle kıyaslandığında oyların siyasi yelpazeye dağılımı açısından 2018 genel seçimlerini incelersek, gerek sağ eğilimli partilerin hem ülke geneli hem de bölgede oylarının artmış olması, gerekse solun eğilimli partilerin hem ülke genelinde oylarında düşüş yaşanması ve bilhassa Şırnak için bir önceki genel seçime kıyasla sağ eğilimli partilerin %12,2 oy arttırıp %25,2 oranında oy alması, sol eğilimli partilerin ise %12,6 oy düşüşüyle %74,3 oy alması çukur olaylarıyla ilgilidir.

Oyların ittifaklara göre dağılımı temelinde incelendiğinde Şırnak'ta Cumhuriyet ittifakının %22,2 oy oranı ile Millet ittifakının (%5,2) beş katı oy alması önemli bir detaydır. Şırnak'ta seçmenin Millet ittifakına eğilim göstermediği, Cumhuriyet ittifakına ise daha yakın bir profil sergilemiştir. İttifakın dışında olan HDP'ye verilen oy oranında düşüş olsa da Şırnak seçmeninin bu seçimde de siyasal kimliği öncelediği gerçeğini değiştirmez.

2018 genel seçimlerinde kazanan siyasal aktörlere baktığımızda dördünün de Şırnak nüfusuna kayıtlı olması önemlidir. MHP ve AK Parti'nin ittifak kurduğu bu

seçimde %22,2 oy oranı ile AK Parti Şırnak'tan bir milletvekili kazanmıştır. Son iki seçim (2015 Haziran ve 2015 Kasım seçimleri) Şırnak'tan dört vekilin dördünü de alan HDP ise %71,9 oy oranı ile 2018 genel seçimlerinde dört vekilden üçünü kazanmıştır.

3.3.2.2. 2007, 2010 ve 2017 Referandum Seçimleri

Tablo 54: 2007, 2010 ve 2017 Referandum Seçimleri Oy Dağılımı

		2007	2010	2017	
ŞIRNAK	KATILIM ORANI	%73,5	%22,5	%83,9	
	EVET	Oy Oranı	%91,3	%89,1	%28,3
		Oy Sayısı	95.666	33.626	58.607
	HAYIR	Oy Oranı	%8,7	%10,9	%71,7
		Oy Sayısı	9.110	4.123	148.482
GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	KATILIM ORANI	%66	%57,7	%83	
	EVET	Oy Oranı	%90	%84	%53
		Oy Sayısı	1.787.976	1.890.378	2.101.997
	HAYIR	Oy Oranı	%10	%16	%47
		Oy Sayısı	198.075	360.916	1.866.629
TÜRKİYE	KATILIM ORANI	%67,4	%77,3	%85,3	
	EVET	Oy Oranı	%69,1	%57,9	%51,4
		Oy Sayısı	19.285.403	21.691.446	25.157.025
	HAYIR	Oy Oranı	%30,9	%42,1	%48,6
		Oy Sayısı	8.624.212	15.798.626	23.777.091

Kaynak: (TÜİK ve YSK verilerinden derlenmiştir.)

Cumhurbaşkanlığı seçiminin ilk turunda Meclis'in nitelikli çoğunluğu olan 367 milletvekili Genel Kurul'da hazır bulunmadığı için, Anayasa Mahkemesi ilk turdaki oylamayı iptal etti ve cumhurbaşkanı seçilemedi. 21 Ekim 2007'de Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesine ilişkin anayasa değişikliği halkoyuna sunuldu ve %69 oranında evet oyu ile kabul edildi. Abdullah Gül 20 Ağustos'ta yapılan cumhurbaşkanlığı seçiminin üçüncü turunda Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. Cumhurbaşkanı seçildi. Abdullah Gül Meclis tarafından seçilen son Cumhurbaşkanı oldu. 2007 referandumunda Şırnak seçmeni, Güneydoğu Anadolu Bölgesi seçmeni ile paralel bir tavır sergileyerek %91,3 oranında tercihini evet olarak kullanmıştır.

Gerek Şırnak seçmenin gerekse Güneydoğu Anadolu Bölgesi seçmeninin Türkiye ortalamasının çok üstünde bir destek sunmasının temelinde şunları sıralayabiliriz: Kürt sorununun çözümünde AK Parti dışında bir alternatifin olmadığı

inancına binaen hükümetin elinin güçlendirilmesi gerektiği görüşü, 1982 Anayasasının Kürt seçmen tarafından içselleştirilmemiş olması ve bu noktada herhangi bir anayasal değişikliğinin Kürt seçmeni heyecanlandırdığı, öte yandan başkanlık sistemine geçilmesi durumunda başkanlık için aday olan herkesin Kürt seçmenin oylarına duyacağı ihtiyaç yani Kürt seçmenin oylarının daha çok değer kazandığı ve sonuçları bire bir etkileme şansı gibi ihtimaller gerek Şırnak'ta gerek bölgede Kürt seçmenin tercihi Evet 'ten yana sergilemesini sağlamıştır.

2010 Anayasa referandumunu ise, 1982 Anayasasında bir takım değişiklikler yapmak için hazırlanan 26 maddelik mini anayasa paketinin halk oylamasına sunulmasıdır. Türkiye geneli %77,3 oranında bir katılım ile %57,9 oranında Evet sonucu çıkmıştır. Bu referandumda Şırnak başta olmak üzere Güneydoğu Anadolu Bölgesinde katılımın düşük olduğu göze çarpmaktadır. Gerek Şırnak gerekse bölgede cereyan eden siyasi atmosferin anlamlandırılması için bu sonuçların irdelenmesi hayati önem taşımaktadır.

Şırnak seçmeni bölge geneli katılım oranı olan %57,5 katılım oranına kıyasla %22,5 gibi 2010 referandum seçimine düşük bir katılım pratiği göstermiştir. Şırnak ve bölge genelinde seçime katılımın bu denli düşük olmasının temelinde BDP'nin aldığı boykot kararı etkili olmuştur.

Bir önceki 2007 anayasa referandumu seçimlerinde hükümete %73,5 katılım oranı ile %91,3 gibi rekor bir destek veren Şırnak seçmeninin 2010 referandumunda sergilediği bu tutum BDP'nin boykot kararı etkisinde sergilediği gerçeğini barındırmaktadır. BDP çizgisi siyaseti etrafında kümelenen Kürt seçmenin boykot kararını destekler nitelikte seçime katılım göstermesinin perde arkasında yatan sebepler Kürt siyasal hareketinin geldiği noktayı ve Şırnak seçmen profilindeki kırılmayı anlamlandırmak açısından önem arz etmektedir. Kimlik siyasetinde, çıkmazın muhatabı olan hükümetin ortaya koyduğu yapısal dönüşümler ile BDP'nin etrafında kümelenen Kürt seçmenin beklentileri ile tam olarak örtüşmediği için bu politik çıkışın yani boykotun bir diğer nedeni olarak yorumlanabilir. Seçim sürecine katılmayan grupların gerçekten politikleşmiş olması ve bunun iyi organize edilmiş olması sayesinde BDP, kimlik siyasetini AK Parti karşıtlığıyla birleştirerek bölgedeki gücünü korumayı ve bundan sonraki süreçlerde de ihtiyaç duyduğunda

kullanabileceği stratejileri bulabileceğinin ipuçlarını vermiştir. BDP etrafında kümelenen Kürt seçmen apolitik gibi görünerek aslında perde arkasında politik bir hamle yapmıştır.

2017 referandum seçimleri cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin halk onayına sunulup sistem değişikliğine ilişkindir. Türkiye geneli %85,3 gibi yüksek bir katılımla %51,4 oranında Evet ile sonuçlanmıştır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi %83 katılım ile %53 oranında Evet yönünde tercih beyanında bulunurken, Şırnak İli ise %83,9 katılım sağlayarak bölgenin aksine %71,7 oranında Hayır tercihinde bulunmuştur. Bir önceki 2010 referandumda seçime katılımın az sergilendiği Şırnak seçmeni 2017 referandumunda karşıtlığını bu defa seçimi boykot etmenin aksine yüksek bir katılımla sistem değişikliğine karşı tavır sergilemiştir. Bu durum Şırnak seçmen profilinin 2007'deki referandumda hükümetten yana sergilediği siyasal davranıştan 2010 referandumu ve 2017 referandumuna doğru nasıl radikal bir dönüşüm yaşadığını ve Şırnak seçmeninin daha çok Kürt siyasal hareketi eksenine doğru evrildiğinin somut göstergesidir.

3.3.2.3. Cumhurbaşkanlığı Seçimleri

3.3.2.3.1. 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimi

2011 genel seçimleri ile kıyasla 2014 Cumhurbaşkanlığı seçiminde seçime katılım oranında Türkiye geneli %11,6 düşüşle %74,15 bölge genelinde %4,4 düşüşle %73,7 katılım oranı ile katılım sağlanırken Şırnak'ta ise %4,9 düşüşle %82 oranında katılım sağlanmıştır. Şırnak'ta katılım oranında düşüş olsa da ülke geneline kıyasla daha çok katılımın olduğu, seçmenin seçime daha fazla ilgi gösterdiği söylenebilir.

Tablo 55: 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri

2014 - Cumhurbaşkanlığı Seçimi Oy Dağılımı						
	Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak	
	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı
R. T. Erdoğan	51,8	20.670.839	50	1.665.673	14,8	28.207
S. Demirtaş	9,8	3.914.391	38	1.270.739	83,2	158.569
E. İhsanoğlu	38,4	15.424.210	10	360.673	2	3.886
2014 - Cumhurbaşkanlığı Seçimine Katılım Oranı (%)						
Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak		
74,15		73,7		82		

Kaynak: (TÜİK ve YSK verilerinden derlenmiştir.)

2011 genel seçimlerinde siyasi partilerin aldığı oylar ile kıyaslanarak 2014 Cumhurbaşkanlığı adaylarının aldığı oyları incelersek; Şırnak seçmeni 2011 genel seçimlerinde AK Parti'ye %20,6 oranında oy vermişken, 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Recep Tayyip Erdoğan'a %14,8 oranında oy vermiştir. Şırnak seçmeni 2011 genel seçimlerinde HDP'ye %72,3 oranında oy vermişken, 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Selahattin Demirtaş'a %83,2 oranında oy vermiştir. Şırnak seçmeni 2011 genel seçimlerinde MHP + CHP'ye %4,2 oranında siyasal tercihte bulunmuşken, 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ise Ekmeleddin İhsanoğlu'na %2 oranında siyasal tercihte bulunulmuştur.

Bölge geneli 2011 genel seçimlerinde MHP + CHP'ye %12,7 oranında siyasal destekte bulunmuşken, 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Ekmeleddin İhsanoğlu'na %10 oranında siyasal destekte bulunulmuştur. Bölge genelinde 2011 genel seçimlerinde HDP'ye %31,7 oranında siyasal eğilimde bulunmuşken, 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Selahattin Demirtaş'a %38 oranında siyasal eğilimde bulunulmuştur. Bölge genelinde 2011 genel seçimlerinde AK Parti'ye %49,6 oranında siyasal tercihte bulunmuşken, 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Recep Tayyip Erdoğan'a %50 oranında siyasal tercihte bulunulmuştur.

Türkiye genelinde 2011 genel seçimlerinde AK Parti'ye %49,8 oranında siyasal destekte bulunmuşken, 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Recep Tayyip Erdoğan'a %51,8 oranında siyasal destekte bulunulmuştur. Türkiye genelinde 2011 genel seçimlerinde HDP'ye %6,4 oranında oy verilmişken, 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Selahattin Demirtaş'a %9,8 oranında oy verilmiştir.

Türkiye geneli 2011 genel seçimlerinde MHP + CHP'ye %39 oranında siyasal tercihte bulunmuşken, 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Ekmeleddin İhsanoğlu'na %38,4 oranında siyasal tercihte bulunulmuştur.

3.3.2.3.2. 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimi

2018 Cumhurbaşkanlığı seçimi ile 2018 genel seçimler aynı gün olduğu için katılım oranları iki seçim için de aynıdır. Katılım oranları için Tablo 53'e bakınız.

Tablo 56: 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimi Oyların Dağılımı

2018 - Cumhurbaşkanlığı Seçimi						
	Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak	
	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Oy Sayısı
R. T. Erdoğan	52,6	26.325.18	49,1	2.037.110	21,2	48.199
M. İnce	30,6	15.336.86	35,9	476.237	4,9	11.149
S. Demirtaş	8,4	4.205.243	11,5	1.491.116	72,1	163.797
M. Akşener	7,3	3.649.253	2,5	102.372	1,4	3.101
T. Karamollaoğlu	0,9	443.774	0,9	36.250	0,4	872
D. Perinçek	0,2	98.930	0,1	5518	0,1	175
2018 - Cumhurbaşkanlığı Seçimine Katılım Oranı (%)						
	Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Şırnak	
	86,2		84,4		87,1	

Kaynak: (TÜİK ve YSK verilerinden derlenmiştir.)

Şırnak seçmeni 2018 genel seçimlerinde HDP'ye %71,9 oy verirken 2018 Cumhurbaşkanlığı için Selahattin Demirtaş'a %72,1 oranında oy vermiştir. Bu durum kemikleşmiş bir seçmen tablosuna işaret etmektedir.

Bölge genelinde ise 2018 genel seçimlerde HDP'ye %38,6 oranında oy verilmişken 2018 Cumhurbaşkanlığı seçiminde Selahattin Demirtaş'a %11,5 oranında oy verilmiştir. CHP'nin 2018 genel seçimlerinde %6 oranında oy alıp 2018 Cumhurbaşkanlığı seçiminde Muharrem İnce'nin bölge genelinden %35,9 oranında oy alması HDP tabanından Muharrem İnce'ye oy kayması olarak okunabilir.

Şırnak seçmeninin Cumhur ittifakına verdiği oy desteği %20,8 iken Recep Tayyip Erdoğan'a %21,1 oranında oy vermiştir. Şırnak'taki MHP - AK Parti tabanının tutarlı davrandığını göstermektedir.

Bu verilerden hareketle Şırnak seçmeninin 2018 genel seçimlerinde ve 2018 Cumhurbaşkanlığı seçiminde sergilediği oy davranışı parareldir diyebiliriz fakat aynı yorum bölge geneli için söz konusu değildir.

Tablo 57: 2014 ve 2019 Yerel Seçimlerin Sonuçları

	2014 Yerel Seçimleri					2019 Yerel Seçimleri				
	Parti	Aday	Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazanan Aday	Parti	Aday	Oy Sayısı	Oy Oranı	Kazanan Aday
BEYTÜŞŞEBAP	BDP	Nurettin Ataman	1699	67.4%	Nurettin Ataman	AKPARTİ	Habip Aşan	2307	57.9%	Habip Aşan
	AKPARTİ	Yavuz Ataman	685	27.2%		HDP	Cahit Özkan	1535	38.5%	
CİZRE	BDP	Leyla İmret	36403	81.6%	Leyla İmret	HDP	Mehmet Zırığ	38238	77.7%	Mehmet Zırığ
	AKPARTİ	Cihan Güven	4161	9.3%		AKPARTİ	Eşraf Müjde	8755	17.6%	
İDİL	BDP	Mehmet Muhdi Aslan	7775	78.9%	Mehmet Muhdi Aslan	HDP	Songül Erden	8275	73.8%	Songül Erden
	AKPARTİ	Murat Dalmiş	1356	13.6%		AKPARTİ	İsmail Genç	1884	16.8%	
Sırtköy	BDP	Nuri Akman	429	61.1%	Nuri Akman	AKPARTİ	Abdulkadir Balıca	657	60.28%	Abdulkadir Balıca
	BGMZ	Abdullah Akhan	259	*		HDP	Asya Arslan	433	39.72%	
Karalar	AKPARTİ	Halef İnan	497	38.9%	Halef İnan	AKPARTİ	Halef İnan	871	52.88%	Halef İnan
	SAADET	Hasan Turgut	464	*		SAADET	Hasan Turgut	758	46.2%	
SİLOPI	BDP	Emine Esmir	27358	78.2%	Emine Esmir	HDP	Adalet Fidan	30147	73.2%	Adalet Fidan
	AKPARTİ	Abdulkadir Ökten	5667	16.2%		AKPARTİ	İbrahim Tayşun	8151	19.8%	
Çalışkan	AKPARTİ	Nadir Tosun	1166	68.1%	Nadir Tosun	AKPARTİ	Nadir Tosun	1618	78.20%	Nadir Tosun
	BDP	Seyfettin Kaplan	524	*		HDP	Mehmet Selçuk	418	20.20%	
Görümlü	BDP	Abdulğafur Rüzgar	843	51.1%	Abdulğafur Rüzgar	AKPARTİ	Ruşen Telliöğlü	1725	59.85%	Ruşen Telliöğlü
	AKPARTİ	Hasan Özdemir	642	*		MHP	Selim Ergin	781	27.10%	
Başverimli	BDP	Rabia Tekas	1178	62.2%	Rabia Tekas	AKPARTİ	Medeni Tatar	2626	68.01%	Medeni Tatar
	AKPARTİ	Hasan Tatar	694	*		HDP	Tahir Aytış	1096	28.39%	
ŞIRNAK MERKEZ	BDP	Serhat Kadirhan	16286	59.6%	Serhat Kadirhan	AKPARTİ	Mehmet Yarka	19718	61.7%	Mehmet Yarka
	AKPARTİ	Ahmet Hamdi Yıldırım	8009	29.3%		HDP	Hişar Osal	11194	35.5%	
Balveren	BDP	Abdullah Tunç	898	64.7%	Abdullah Tunç	HDP	Şihmus Sıdar	910	53.78%	Şihmus Sıdar
	BGMZ	Hüseyin Bayram	326	*		AKPARTİ	Abdulaziz Bayram	774	45.74%	
Kumçatı	BDP	Mehmet Demir	1456	45.5%	Mehmet Demir	AKPARTİ	Nimet Demir	2399	60.60%	Nimet Demir
	AKPARTİ	Nimet Demir	1370	*		HDP	Dursun Çakır	1509	38.12%	
Kasrik	AKPARTİ	Sadun Şanlı	631	52.1%	Sadun Şanlı	AKPARTİ	Mehmet Şanlı	864	51.46%	Mehmet Şanlı
	BDP	Abdullah Kültür	564	*		BBP	Sadun Şanlı	681	40.56%	
ULUDERE	BDP	Zeynep Üren	2242	78.5%	Zeynep Üren	AKPARTİ	Sait Ürek	1632	59.9%	Sait Ürek
	AKPARTİ	Mehmet Paksoy	477	16.7%		HDP	Selahattin Ürün	746	33.1%	
Hilal	AKPARTİ	Cehver Benek	611	56.7	Cehver Benek	AKPARTİ	Cehver Benek	1132	85.24%	Cehver Benek
	BDP	Feyzi Kara	448	*		HDP	Zübeyde Bor	196	14.76%	
Şenoba	AKPARTİ	Sabri Babat	1247	49.7%	Sabri Babat	AKPARTİ	Alihan Babat	1935	59.59%	Alihan Babat
	BDP	Feyzi Babat	1171	*		CHP	Sabri Babat	891	27.44%	
Uzungeçit	BGMZ	Haci Yıldırım	699	57.3%	Haci Yıldırım	AKPARTİ	Cemil Yıldız	838	51.25%	Cemil Yıldız
	BDP	Hesin Aydemir	483	*		SAADET	Cangir Bayram	689	42.14%	
GÜÇLÜKONAK	AKPARTİ	Bahattin Aktuğ	769	49.8%	Bahattin Aktuğ	AKPARTİ	Bahattin Aktuğ	1632	66.6%	Bahattin Aktuğ
	BDP	Ağit Aktuğ	724	47%		HDP	Mehmet Emin Kılıç	746	30.4%	
Fındık	BDP	Ahmet Ece	509	51.3%	Ahmet Ece	AKPARTİ	Abdulsalam İmre	713	55.10%	Abdulsalam İmre
	AKPARTİ	Abdulsalam İmre	460	*		HDP	Sevim İmre	575	44.44%	
* olanlara ulaşılammıştır.	Belediyelerin Partilere Göre Dağılımı	BDP	12	Belediyelerin Partilere Göre Dağılımı	AKPARTİ		15			
		AKPARTİ	6		HDP		4			
		BAĞIMSIZ	1		Toplam		19			
		Toplam	18							

Kaynak: (TÜİK ve YSK verilerinden derlenmiştir.)

Tablo 57'ye bakıp 2019 Şırnak yerel seçimlerini 2014 Şırnak yerel seçimleri ile karşılaştırarak analiz edersek;

- Beytüşşebap seçmeni 2014 yerel seçimlerinde 1699 oy sayısı ile oyların %67,4'ünü BDP'den yana kullanarak Nurettin Ataman'ı belediye başkanlığına taşımıştır. Aynı seçimde AK Parti adayı Yavuz Ataman ise 685 oy almıştır. İki partinin adaylarının akraba olması dikkat çekse de Beytüşşebap seçmeni 2014 yerel seçimlerde siyasal tercihini kimlik siyasetini önceleyen BDP'den yana kullanmıştır. 2019 yerel seçimlerinde ise Beytüşşebap seçmeni, 2307 oy sayısı ile oyların %57,9'unu AK Parti'den yana kullanarak Habip Aşan'ı belediye başkanı yapmıştır. Aynı seçimde HDP'den aday olan Cahit Özkan ise 1535 oy alarak seçimi kaybetmiştir. Seçmen tercihlerinin dönüşümünde Kayyım atamalarından sonra gerek hükümetin gerekse devletin bölge genelinde başlattığı hizmet seferberliğini AK Parti teşkilatı kendi lehine çevirmeyi başarmıştır.

2014 ve 2019 yerel seçimlerin sonuçları dikkate alındığında, Beytüşşebap ilçe seçmeninin, siyasal tercihlerinde istikrarsız ve değişken seçmen pratiği sergilediği sonucu ortaya çıkmaktadır.

- Cizre seçmeni 2014 yerel seçimlerinde BDP'den aday gösterilen Leyla İmret'e 36403 oy sayısı ile %81,6 oranında oldukça yüksek bir siyasal tercihte bulunup belediye başkanlığına taşırken, AK Parti'den aday gösterilen Meman Aşiret lideri Cihan Güven'e ise 4161 oy sayısı ile %9,3 oranında siyasal tercih sergilemiştir. Cizre seçmeni aşiret mensubiyeti veya bireyin baz alındığı seçmen davranışına eğilim göstermeyip tamamen kimlik siyaseti temelli bir eğilim sergilemiştir. Nitekim Leyla İmret aslen Şırnaklı olmasına rağmen Almanya da büyümüş olup BDP'den aday olması onu belediye başkanlığına taşımıştır. Cizre seçmenin kimlik siyasetini merkezine alan BDP'ye ilgisi oldukça yüksek olmuştur. 2019 yerel seçimlerinde ise AK Parti Eşraf Müjde ile seçime girip oylarını 2014 yerel seçimlerine göre yaklaşık iki kat arttırdığı halde 8755 oy sayısı ile %17,6 oranında oy desteği görerek seçimin kaybedeni olmuştur. 2019 yerel seçimlerinde bir dönüşümün olmadığını Cizre seçmeninin istikrarlı bir tablo çizdiğini söyleyebiliriz.

Nitekim HDP'den aday olan Mehmet Zırığ 38238 oy sayısı ile %77 oranında oy desteği ile belediye başkanlığına seçilmiştir. Cizre'de yaşanan hendek olaylarının ve ardından başlatılan hendek operasyonlarının belediye seçime etkisi HDP lehine olmuştur. Öte yandan AK Partinin kurucu üyelerinden ve aynı zamanda 22. Ve 23. Dönem AK Parti Şırnak Milletvekili Abdullah Veli Seyda'nın yanı sıra 24. Dönem AK Parti Şırnak Milletvekili Mehmet Emin Dindar'ın da Cizreli olmalarına rağmen seçim sonucunun AK Parti aleyhinde bu denli yüksek fark ile sonuçlanması Cizre seçmeninin kimlik siyasetini ne kadar öncellediğinin göstergesidir.

2014 ve 2019 yerel seçimlerin sonuçları odağa alındığında, Cizre ilçe seçmeninin siyasal tercihlerinde istikrarlı ve sabit seçmen pratiği sergilediği sonucu ortaya çıkmaktadır.

- 2014 yerel seçimlerinde BDP'nin zafer kazandığı bir diğer Şırnak ilçesi ise İdil'dir. İdil seçmeni BDP adayı Mehmet Muhdi Aslan'a 7775 oy sayısı ile %78,9 oranında oy tercihinde bulunarak belediye başkanlığına taşımıştır. AK Parti adayı Murat Dalmış ise 1356 oy sayısı ile %13,6 oy oranı ile seçimin kaybedenlerinden olmuştur. 2019 yerel seçimlerinde ise; İdil seçmeni sergilediği tutumu devam ettirmiş olup, HDP'den aday gösterilen Songül Erden'e 8275 oy sayısı ile %73,8 oranında oy tercihinde bulunurken AK Parti adayı İsmail Genç'e ise 1884 oy sayısı ile %16,8 oranında oy desteği verilmiştir. İdil seçmeni gerek 2014 gerekse 2019 yerel seçimlerinde birbirinin devamı olan ve aynı ideolojik pratiklere sahip olan siyasi yapıdan yana tercihte bulunmuştur.
- İdil'in Sırtköy beldesi 2014 yerel seçimlerinde bağlı olduğu İdil İlçesi'ne paralel bir siyasal davranış sergileyip, BDP adayı Nuri Akman'a 429 oy sayısı ile %61,1 oranında siyasal tercihte bulunmuştur. Seçime Bağımsız aday olarak giren Abdullah Akhan ise 259 oyda kalıp seçimi kaybeden taraf olmuştur. 2019 yerel seçim sonuçlarına göre ise; Sırtköy seçmenleri, AK Parti adayı Abdulkadir Balica'yı 657 oy sayısı ile %60,28 oranında oy desteği ile başkanlığa taşımış olup İdil'den farklı bir seçmen profili çizmiştir. Seçmen dönüşümünün yaşandığı bu seçimde Sırtköy seçmeni HDP adayı Asya

Arslan'a ise 433 sayısı ile %39.72 oranında oy tercihinde bulunmuştur. Kayyım atanan Sırtköy Beldesi'nde seçmen AK Partiye doğru bir dönüşüm pratiği sergilemiştir.

- İdil'in Karalar Beldesi 2014 yerel seçimlerinde AK Parti adayı Halef İnan'a 497 oy sayısında siyasal tercihte bulunurken Saadet Partisi adayı Hasan Turgut'a 464 oy sayısı ile tercihte bulunmuştur. Karalar seçmeni, muhafazakâr iki parti arasında az bir oy farkıyla AK Parti adayı Halef İnan'ı başkanlığa taşımıştır. 2019 yerel seçimlerinde ise kazanan ve seçimi kaybeden adaylar da partiler de aynı olmuştur. AK Parti adayı Halef İnan 871 oy sayısı ile %52,8 oranında seçmen desteğini alarak en yakın oy alan Saadet Partisi adayı Hasan Turgut'u (758 oy sayısı ile %46,2 oy oranı) geride bırakarak seçimin galibi olmuştur. Karalar beldesi hem 2014 hem de 2019 yerel seçimlerinde bağlı olduğu İdil ilçesinden farklı bir siyasal profil ortaya koymuştur.

2014 ve 2019 yerel seçimlerin sonuçları baz alındığında, İdil ilçe seçmeni ve Karalar belde seçmeninin, siyasal tercihlerinde istikrarlı ve sabit seçmen pratiği sergilerken, Sırtköy belde seçmeninin ise siyasal tercihlerinde istikrarsız ve değişken seçmen pratiği sergilediği sonucu ortaya çıkmaktadır.

- 2014 yerel yönetim seçimlerinde Silopi seçmeninin 27.355 oy sayısı ile %78.2 oranında oy desteğinde bulunduğu BDP adayı Emine Esmer seçimin galibi olmuştur. AK Parti'nin Silopi adayı Abdulkadir Ökten ise 5667 oy sayısı ile %16.2 oranında oy alarak seçimi kaybetmiştir. 2014 yerel seçimler ile kıyaslandığında Silopi seçmeninin 2019 yerel seçimlerinde de politik tercihinde bir değişimin olmadığı göze çarpmaktadır. 2019 yerel seçimlerinde Silopi seçmeni AK Parti adayı İbrahim Tayşun'a 8151 oy sayısı ile %19.78 oranında tercihte bulunmuş olup, HDP adayı Adalet Fidan'a ise 30.147 oy sayısı ile %73.16 oranında tercihte bulunarak seçimin galibi yapmıştır. 2019 Silopi Belediye seçimlerinde vurgulanması gereken bir diğer husus ise AK Parti adayı İbrahim Tayşun ile HDP eş başkan adayı Süleyman Şavluk'un aynı aşiret mensubu olup akraba olmaları bile Silopi seçmeninin tercihlerinde bir değişiklik getirmemiştir. Buradan hareketle Silopi seçmeninin

tercihlerinde aşiret etkisinin sonucu değiştirebilir nitelikte olmadığını, tamamen ideolojik ve siyasal kimlik perspektifinin ön planda tutulduğunu söyleyebiliriz. Kayyım atamaları Silopi seçmen tercihinde bir değişim ve dönüşüm yaratmamış, AK Parti süreci kendi lehine dönüştürecek bir performans ortaya koyamamıştır.

- Silopi Çalışkan Beldesi güvenlik korucularının yoğunlukta olduğu beldelerdendir. Çalışkan seçmeni, 2014 yerel seçimlerinde bağlı olduğu Silopi ilçesinden farklı bir profil sergileyerek AK Parti adayı ve Nadir Tosun'u 1136 oy sayısı ile %68.1 oy oranında oy vererek başkanlığa taşımıştır. BDP adayı Seyfettin Kaplan ise 524 oy sayısı ile seçimi kaybeden taraf olmuştur. 2019 yerel seçimlerinde de aynı siyasal çizgide bir pratik sergileyerek yine bağlı olduğu Silopi'den farklı bir sonuç çıkarmıştır. AK Parti adayı Nadir Tosun oy sayısını arttırarak 1618 oy ile %78.20 oranında seçmen desteğiyle tekrardan başkanlığı kazanmıştır. HDP adayı Mehmet Selçuk ise 418 oy alarak seçimi kaybeden taraf olmuştur. Çalışkan seçmenleri gerek 2014 gerekse 2019 yerel seçimlerinde aynı parti ve aynı adaydan yana bir tercih sergilemiştir.
- Silopi Görümlü Beldesi de Çalışkan Beldesi gibi güvenlik korucularının yoğun yaşadığı bir beldedir.2009 yerel seçimlerinde AK Partili Hasan Özdemir'in kazandığı Görümlü Beldesi, 2014 yerel seçimlerinde ise BDP adayı Abdulğafur Rüzgar 843 oy sayısı ile %51,1 oranında seçmen desteği alarak seçimin kazananı olmuştur. 2014 yerel seçimlerinde tekrardan AK Parti adayı olarak seçim yarışına giren Hasan Özdemir ise 642 oy sayısı ile seçimin kaybeden tarafı olmuştur. 2019 yerel seçimlerinde ise Görümlü seçmeni AK Parti adayı Ruşen Tellioğlu'na 1725 oy sayısı ile %59.85 oy oranında oy vererek belediye başkanlığını tekrardan AK Parti'ye kazandırmıştır. MHP adayı Selim Ergin ise 781 oy sayısı ile %27.10 oranında oy alarak seçimin kaybeden tarafı olmuştur. Görümlü Beldesi'ne kayyım atanması seçmen tercihinde AK Parti lehinde dönüşüm meydana getirmiştir.
- Silopi Başverimli beldesi, 2009 yerel seçimlerinde AK Parti adayı Hasan Tatar'ın seçimi kazanmasıyla sonuçlansa da, 2014 yerel seçimlerin de BDP adayı Rabia Tekas, 1178 oy sayısı ve %62,2 oy oranı ile seçimin kazananı

olmuştur. Tekrardan AK Parti'den aday olan Hasan Tatar ise, 694 oy sayısı ile seçimi kaybetmiştir. 2019 yerel seçimlerin de ise Görümlü seçmeni, AK Parti adayı Medeni Tatar'a 2626 oy sayısı ve %68.01 oy oranı ile verdiği destekle seçimin kazananı yapmıştır. HDP adayı Tahir Ayıtış ise, 1096 oy sayısı ve %28.39 oy oranı ile seçimin kaybeden adayı olmuştur. Kayyım atanması Başverimli'de de AK Parti lehinde sonuçlar doğurmuştur.

2014 ve 2019 yerel seçimlerinin sonuçlarını referans göstererek, Silopi ilçe seçmeni ve Çalışkan belde seçmeninin, siyasal tercihlerinde istikrarlı ve sabit seçmen pratiği sergilerken, Görümlü ve Başverimli seçmeninin ise siyasal tercihlerinde istikrarsız ve değişken seçmen pratiği sergilediği sonucu ortaya çıkmaktadır.

- 2014 yerel seçimlerinde Şırnak merkez ilçeyi, 16.286 oy ile oyların %59,6'sını alarak kazanan BDP adayı Serhat Kadirhan olmuştur. Aynı seçimde AK Parti adayı Ahmet Hamdi Yıldırım ise 8009 oy ile oyların %29,3'ünü alabilmiş ve seçimin kazananı BDP adayı Serhat Kadirhan olmuştur. 2019 yerel seçim sonuçlarına baktığımızda ise, bir önceki seçim sonuçlarının tam tersi bir tablo oluşmuştur. Şırnak merkez ilçe seçmeni AK Parti adayı Mehmet Yarka'ya 19718 oy sayısı ile oyların %61,7'sini vererek seçimin kazananı yapmıştır. Şırnak seçmeninin HDP adayı Hişar Osal'dan yana kullandığı tercih ise 11194 oy sayısı ile %35 oranında olmuştur. Şırnak Merkez hendek olaylarının en çok etkilendiği kent merkezlerinden biridir. Gerek Kayyım atanmış olması gerek iktidardan Şırnak kent merkezinin yeniden yapılandırılması için daha çok hizmet getirme düşüncesine olan inanç gerekse il statüsünün elinde kalması gibi kent sakinlerini doğrudan etkileyen faktörler Şırnak merkez ilçe seçmen tercihinde etkili olmakla beraber seçim sonuçlarını AK Parti lehine dönüştürmüştür.
- Şırnak merkeze bağlı Balveren Belde'sini 30 Mart 2014 yerel seçimlerinde 898 oy sayısı ile oyların %64,7'sini alan BDP adayı Abdullah Tunç seçimin kazananı olmuştur. Aynı seçimde Balveren seçmeni, seçime bağımsız aday olarak giren Hüseyin Bayram'a ise 326 oy

sayısı ile oyların %21,1'i oranında destek vermişken, AK Parti adayı Lokman Ayas'ın ise gördüğü destek 228 oy olarak kalmıştır. 31 Mart 2019 yerel seçimlerinde ise adayların ve partinin ismi farklı olsa da kazanan parti noktasında bir değişimin olmadığını söyleyebiliriz. Tablodan da bakıldığında Balveren seçmeni HDP adayı Şihmus Sidar'a 910 oy sayısı ile oyların %53.78'i oranında bir destekle seçimin galibi yapmıştır. Bir önceki yerel seçime oranla oylarında ciddi bir yükselme yapmasına karşın AK Parti adayı Abdulaziz Bayram ise 774 oy sayısı ile %45.74 oranında kalarak seçimi kazanamamıştır.

- Yine Şırnak merkeze bağlı Kumçatı Beldesi 30 Mart 2014 yerel seçimlerinde, BDP adayı Mehmet Demir 1456 oy sayısı ile oyların %45,5'ini alarak seçimin galibi olmuşken, rakibi ve aynı zamanda akrabası olan AK Parti adayı Nimet Demir ise Kumçatı seçmeninden 1370 oy sayısı alarak kıl payı seçimi kaybetmiştir. 2019 yerel seçimlerinde ise Kumçatı seçmeni bir değişim pratiği sergileyerek AK Parti adayı Nimet Demir'e 2399 oy sayısı ile %60.60 oy oranında oy tercihinde bulunup Nimet Demir'i başkanlığa taşımıştır. Önceki seçimin galibi olan HDP ise Dursun Çakır ile girdiği seçim yarışını 1509 oy sayısı ve %38.12 oy oranıyla kaybetmiştir.
- Şırnak merkeze bağlı bir diğer belde olan Kasrik seçimlerine baktığımızda bu belde de bir önceki seçimle kazanan parti noktasında bir değişim yokken aday olan isimlerde dikkat çeken ayrıntılar mevcuttur. 30 Mart 2014 yerel seçimlerinde 631 oy sayısı ile oyların %52,1'ini alan AK Parti adayı Sadun Şanlı seçimin galibi olmuşken, yakın bir oy alan BDP adayı Abdullah Kültür ise 564 oy sayısı ile oyların %46,6'sını alarak seçimi kazanamamıştır. 31 Mart 2019 yerel seçimlerini incelediğimizde, Kasrik seçmeni iki akraba adayın arasında birbirine yakın sayıda oy tercihinde bulunmuş olsa da AK Parti adayı Mehmet Şanlı'ya 864 oy sayısı ile %51.46 oranında oy vermişken, BDP adayı Sadun Şanlı'ya ise 681 oy sayısı ile %40.56 oranında oy desteğinde bulunmuştur. 2014 AK Parti adayı Sadun Şanlı iken Kasrik tercihini AK Partiden yana kullanmıştır, 2019 yerel seçimlerinde ise Sadun Şanlı Büyük Birlik

Partisinden aday olmuşsa da seçmen tekrardan tercihini AK Partiden yana kullanmıştır. Buradan hareketle Kasrik seçmeni siyasal tercihlerinde aday ve akrabayı ikinci plana atmıştır diyebiliriz.

2014 ve 2019 yerel seçimlerinin sonuçlarından yola çıkarak, Şırnak merkez ilçe seçmeni ve Kumçatı belde seçmeninin, siyasal tercihlerinde istikrarsız ve değişken seçmen pratiği sergilediğini, Balveren ve Kasrik seçmeninin ise siyasal tercihlerinde istikrarlı ve sabit seçmen pratiği sergilediği yorumunu yapabiliriz.

- 2014 yerel seçim sonuçlarına göre Uludere seçmeni, BDP adayı Zeynep Üren'i 2242 oy sayısı ile %78,5 oranında tercih ederek belediye başkanlığına taşımıştır. Aynı seçimde Uludere seçmeni AK Parti adayı Mehmet Paksoy'a 477 oy sayısı ile %16,7 oranında eğilim göstermiştir. 2019 yerel seçim sonuçlarına göre ise, Uludere seçmeni siyasal tercihlerinde bir değişime giderek AK Parti adayı Sait Ürek'i 1639 oy sayısı ile %59 oranında destekle belediye başkanlığına taşımıştır. Aynı seçimde Uludere seçmeni HDP adayı Selahattin Ürün'e 746 oy sayısı ile %33,1 oranında tercihte bulunmuştur. Kayyım atamasının Uludere seçimlerine etkisi AK Parti lehinde sonuçlar meydana getirmiştir.
- Uludere İlçesi'nin Hilal Beldesi seçmenleri 2014 yerel seçimlerinde AK Parti adayı Cehver Benek'i 611 oy sayısı ile %56,7 oranında siyasal tercihte bulunarak belediye başkanlığına taşımıştır. Aynı seçimde seçmen, BDP adayı Feyzi Kara'ya ise 448 oy sayısında destekte bulunmuştur. 2014 seçimlerinde Hilal Beldesi seçmenleri bağlı olduğu Uludere ilçesi seçmenleri ile paralel bir siyasal davranışta bulunmamıştır. 2019 yerel seçimleri sonuçlarına göre Hilal seçmeni AK Parti'den tekrar aday olan Cehver Benek'i 1132 oy sayısı ile %85.24 oranında oy desteği ile başkanlığa tekrardan taşımıştır. HDP adayı Zübeyde Bor ise Hilal seçmeninden 196 oy alarak seçimi açık ara farkla kaybetmiştir. 2019 yerel seçimlerinde Hilal seçmeni

bağlı olduğu Uludere ilçesi seçmeni ile paralel seçmen davranışında bulunmuşlardır.

- Uludere ilçesinin bir diğer Beldesi olan Şenoba, 2014 yerel seçimlerinde AK Parti aday Sabri Babat'ı 1247 oy sayısı ile %49,7 oy oranında destekleyerek belediye başkanı yapmıştır. Şenoba seçmeni BDP aday Feyzi Babat'a ise 1171 oy sayısında desteklese de az bir farkla Feyzi Babat seçimi kaybetmiştir. 2019 yerel seçimlerinde bu defa CHP'den aday olan Sabri Babat seçmenden 891 sayısında oy alarak seçimi kaybetmiş olup, Şenoba seçmeninin 195 oy sayısı ile %59.59 oranında desteklediği AK Parti aday Alihan Babat seçimin kazananı olmuştur. İki yerel seçimde de adayların akraba olması Şenoba seçmeninin AK Parti'den yana tercih ettiğine işarettir.
- Uludere'nin Uzungeçit Beldesi'nde 2014 yerel seçim sonuçlarına göre, seçimlere bağımsız aday olarak giren Hacı Yıldırım'ı 699 oy sayısı ile %57,3 oranında tercihte bulunarak başkanlığa taşımıştır. BDP aday Hesin Aydemir ise 483 oy desteği alarak seçimi kaybetmiştir. 2014 yerel seçimlerinde Uzungeçit seçmeni gerek bağlı olduğu Uludere gerekse komşu belde seçmenlerinden farklı bir profil ortaya koyarak tercihini partilerden yana değil adayın kendisinden yana kullanmıştır.

2014 ve 2019 yerel seçimlerinin sonuçları odağa alındığında, Uludere ilçe seçmeni ve Uzungeçit belde seçmeninin, siyasal tercihlerinde istikrarsız ve değişken seçmen pratiği sergilediğini, Hilal ve Şenoba seçmeninin ise siyasal tercihlerinde istikrarlı ve sabit seçmen pratiği sergilediği yorumunu yapabiliriz.

- Şırnak'ın Güçlükonak İlçe seçmenleri 2014 yerel seçimlerinde AK Parti aday Bahattin Aktuğ'u 769 oy sayısı ile %49,8 oy oranında tercihte bulunarak belediye başkanlığına taşımıştır. BDP aday Agit Aktuğ ise Güçlükonak seçmeninden 724 oy sayısı ve %47 oy oranında destek aldığı halde seçimi az bir farkla akrabası olan AK Parti aday Bahattin Aktuğ'a kaptırmıştır. 2019 yerel seçimlerinde de Güçlükonak seçmeninin tercihi tekrardan AK Parti aday Bahattin Aktuğ'dan yana olup 1632 oy sayısı ile

%66,6 oranında oy ile tekrardan belediye başkanlığına Bahattin Aktuğ'u taşımıştır. 2014 yerel seçimlerinde AK Parti adayı ile akraba olan Agit Aktuğ'u aday gösteren HDP 2019 seçimlerinde ise Mehmet Emin Kılıç'ı aday gösterip seçmenden 746 oy sayısı ve % 30,4 oy oranı alarak seçimi tekrardan kaybeden taraf olmuştur.

- Güçlükonak'ın Fındık Belde seçmenleri, 2014 yerel seçimlerinde BDP adayı Ahmet Ece'yi 509 oy sayısı ile %51,3 oranında destekle belediye başkanlığına taşımıştır. AK Parti adayı Abdulselam İmre ise, seçmenden 460 sayısında oy desteği almış olsa da az bir farkla 2014 yerel seçimlerinin kaybedeni olmuştur. 2019 yerel seçimlerinde ise Fındık seçmeni 713 oy sayısı ile %55.10 oy oranında destekle AK Parti adayı Abdulselam İmre'ni başkanlığa taşımıştır. 2019 yerel seçimlerinde HDP adayı Sevim İmre ise 575 oy sayısı ile %44.44 oranında oy desteği almış olsa da akrabası Abdulselam İmre'ye başkanlığı kaptırmıştır. Kayyım atanmasının seçmenlerin tercihlerine yansması Fındık'ta AK Parti lehine bir sonuç meydana getirmiştir.

2014 ve 2019 yerel seçimlerinin sonuçları göz önünde bulundurulduğunda Güçlükonak ilçe seçmeninin, siyasal tercihlerinde istikrarlı ve sabit seçmen pratiği sergilediğini, Fındık seçmeninin ise siyasal tercihlerinde istikrarsız ve değişken seçmen pratiği sergilediği yorumunu yapabiliriz.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışma literatürden faydalanılarak ikincil veriler üzerinden Şırnak'ta seçmen davranışlarının 1973 – 2019 yılları arasındaki değişim ve dinamiklerini hem ilçe statüsünde iken hem de il statüsüne geçtikten sonraki süreçte betimlemeyi amaçlamaktadır.

Her şeyden önce belirtmek gerekir ki, gerek Türkiye'de gerekse dünyada politik gelişmeler yurttaşların günlük hayatlarına doğrudan ya da dolaylı etki eden ve bu yüzden bireylerin gündelik olarak kısa vadeli veya uzun vadede ana gündemlerinden biridir. Politik gelişmelere yönelik toplum üyelerinin büyük çoğunluğunun reaksiyon gösterdiği (ki Türkiye'de seçimlere katılım oranlarının yüksek olması bu gerçeği desteklemektedir) bilindiğinden yurttaşların siyasal gelişmelerle olan ilgileri, seçim dönemlerinde oy kullanma saikıyla siyasal tercihlere yansımakta ve şekillenmektedir. Bu minvalde seçmenlerin siyasal tercihlerde bulunurken sergiledikleri karar pratiklerinin zaman içinde nasıl bir seyirde gerçekleştiği ve burada etkisi olan faktörlerin neler olduğu siyaset sosyolojisinde cevabı aranan önemli bir konu olarak görülmektedir.

Seçmenlerin sergiledikleri seçmen pratiğinde başka bir ifadeyle siyasal tercihte bulunurken etkilendikleri birbirinden farklı fakat birbiriyle ilişkili birçok parametre bulunmaktadır. Nitekim toplumsal yapının görece daha belirgin olduğu bir seçim coğrafyasında, seçmen kararının oluşmasında bir toplumsal etken olan aile yapısı veya aşiret mensubiyeti ne kadar etkili ise, kültürel etkenler olarak aile ya da aşiretin dini ve etnik yapısı da karar sürecinde etkili düzeyde olabilmektedir. Türkiye'de seçmen davranışlarını konu edinen çalışmalar 1960'lardan sonra nicelik olarak ivme kazansa da içerik olarak genelde metropoller ve ülkenin batısında ki kentleri odağına alan bir eğilim pratiği mevcuttur. Güneydoğu Anadolu Bölgesi üzerine seçmen davranışlarını konu edinen akademik çalışmalar yok denecek kadar az iken bilhassa Şırnak il geneli seçmen davranışlarını kapsamlı bir şekilde irdeleyen akademik çalışmalar ise hiç yapılmamıştır.

Oysa 1990'dan itibaren Türkiye seçmen davranışlarına paralel veya benzer pratikler sergilemeyen Şırnak seçmeni, oldukça farklı sonuçlar ortaya koymaktadır.

Şırnak nüfusunun geneline yakın bir oranda Kürt olması ve odağına daha çok Kürt'leri alan ve bu yönde siyaset yapan siyasi yapının yoğun destek bulması, Şırnak seçmen davranışlarının irdelenmesini gerekli kılmaktadır.

Şırnak il olmadan önce Siirt ilinin bir ilçesi olarak girdiği seçimlerde;

- 1973 ve 1977 genel seçimlerinde, Şırnak seçmen davranışında etkili olan parametreler iki blok etrafında şekillenmektedir. Bu bloklardan biri CHP iken diğer blok AP'dir. Bu seçimlerde seçmen tercihlerinde etkisi olan faktörler parti imajı ve aday profilidir.
- 1983 seçimleri 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından yapılmış olup, darbe sonrası sıkıyönetim uygulamaları gerek Şırnak seçmeni gerekse Siirt seçmeni üzerinde benzer etkiler yaratmış olacak ki iki seçimdir farklı siyasal tercihlerde bulunan Şırnak ve Siirt seçmeni 1983 seçimlerinde paralel siyasal tercihte bulunmuştur. 1983 genel seçimlerinde merkez solda konumlanan Halkçı Parti'ye %28 oranında siyasal tercihte bulunan Şırnak seçmeninin gelecekte nasıl bir siyasal eğilim sergileyeceğinin ipuçlarını veren, kırılmanın kuluçka dönemi olarak değerlendirilebilir. Bu seçimde parti imajı ve sıkıyönetim uygulamaları seçmen tercihlerinde oldukça etkili olmuştur.
- 1987 genel seçimleri Şırnak'ın ilçe olarak girdiği son genel seçimdir. Kürt siyasal hareketinin ve öte yandan İslami hareketi ön plana çıkaran Milli Hareketin varlığını 1983 seçimlerine kıyasla ivme kazandırarak hissettirdiği seçim olması bakımından önemlidir. Çünkü sistemin dışında tutulmak istenen iki kesim olan Kürtler ve muhafazakârlar daha çok politikleşmektedirler.

1973 ile 1983 arasında yapılan genel seçimlerde Şırnak seçmen davranışları iki blok olan CHP ve AP etrafında şekillenirken, 1983 ile 1987 arasında ise kırılmaların ayak seslerinin geldiği ve seçmenin siyasal kimlik ekseninde eğilim göstermeye başladığı dönem olarak görülmektedir.

Şırnak'ın il statüsünde girdiği seçimlerde ise durum şu şekilde özetlenebilir.

- Şırnak'ın il statüsünde katıldığı ilk genel seçim olan 1991 seçimlerinde Şırnak seçmeni 1983 ve 1987 genel seçimlerinde verdiği ipuçlarının vücut bulduğu seçim olması ve Kürt siyasal hareketinin mecliste temsil edilmesi

adına atılmış ilk başarılı adım olduğu için sonuçları itibariyle önemlidir. 1991 seçimlerinde kimlik siyaseti Şırnak seçmen tercihlerinde etkili olmuştur.

- 1991 seçimlerinin aksine 1995 genel seçimlerinde kimlik siyasetinin etkisi kısmen sürdürse de aşiret destekli aday profili yani sosyal kimlikler seçmen tercihlerin de görece daha etkili olmuştur.
- 1999 genel seçimleri de tıpkı 1995 seçimleri gibi sosyal kimlikler seçmen davranışında daha etkili olmuştur.
- 2002 genel seçimlerinde tekrardan seçmen tercihlerinde dönüşümlerin olduğu ve kimlik siyasetinin ivme kazandığı seçimdir.
- 2007 genel seçimleri seçmen profilinde kırılmaların olduğu önemli bir seçimdir. Bu tarihe kadar yapılan seçimlerde, seçmen tercihleri üzerinde bazen kimlik siyaseti etkili iken bazen de aday profili ve aşiret faktörü etkili idi. Fakat 2007 genel seçimi ve 2011 genel seçimlerinde Şırnak seçmen davranışlarında aşiret faktörü ve aday profilinin etkisi azalmış, seçmen kimlik siyaseti ve kimlik siyasetine karşıtlık üzerinden iki blok halinde siyasal tercihte bulunmuştur.
- 2015 Haziran genel seçimi ile 2015 Kasım erken genel seçimlerinde Şırnak seçmen davranışlarında sadece kimlik siyasetinin etkili olmuştur.
- 2018 genel seçimlerin de ise tekrardan seçmen tercihlerinde kimlik siyaseti ve kimlik siyaseti karşıtlığı etkili olmuştur.

2000 sonrasında itibaren Şırnak'ta oylar büyük oranda DEHAP-HADEP-BDP-HDP siyasi çizgisi ve AK Parti arasında dağılım gösterse de aslında bu dağılımın kaynağında dindarlık-sekülerlik ekseninde değil, etnik köken ve Kürt kimliği ekseninde şekil almaktadır. Bu minvalde Şırnak'ta oyları büyük oranda bölüşen iki politik güç olan AK Parti ve HDP arasındaki kutuplaşma, ülke genelindeki AK Parti-CHP ya da sağ-milliyetçi-muhafazakar ile sol-laik - seküler kutuplaşmasından farklı olup Kürt kimliğine ve taleplerine olan yaklaşım üzerine şekillenmektedir.

Şırnak'ta siyasal tercih ve pratiklerde 1995'ten 2007'ye kadar etkili olduğu varsayılan, aday profilleri, aşiret aidiyetleri yani sosyal kimlikler 2011 genel

seçimden itibaren tamamen etkisi azalmıştır. Çünkü aşiret liderlerine dayalı siyaset giderek arkaikleşen ve Şırnaklı seçmenlerin öncelikleri faktör olma özelliğinin etkisi azalmıştır. Örneğin 2011 genel seçimlerinde AK Parti 2. Sıra Şırnak milletvekili adayı olan aşiret lideri Mehmet Tatar kendi seçim bölgesinde milletvekili olarak seçilememiştir. Bu da bireyselleşmenin arttığını, kolektif tutumların azaldığını gösterir.

Siyasal gelişmeler, toplumsal olaylar veya Şırnak seçmenini doğrudan etkileyen ve ilgilendiren faktörler AK Parti ile HDP arasında seçmen geçişlerine neden olabilmektedir. Örneğin; 6-7 Ekim Kobani olayları HDP, Çözüm Süreci HDP, Çukur olayları ve sonrasında Belediyelere Kayyım atamaları ise AK Parti lehinde sonuçlar doğurmuştur. 2014 ve 2019 yerel seçimleri sonuçlarına baktığımızda kimlik siyasetini sahiplenme kent merkezlerinde daha yoğun olurken merkezden kırsala doğru olan belediyelerde tam tersi bir durumunun olduğunu söyleyebiliriz.

2014 yerel seçimlerinde 12 belediyeyi BDP kazanırken 6 belediyeyi AK Parti ve 1 belediyeyi ise bağımsız aday kazanmıştır. 2019 yerel seçim sonuçlarına baktığımızda ise kayyım atamalarının ve Hükümetin Şırnak genelinde başlattığı hizmet seferberliği AK Partinin lehine sonuçlar doğurmuş olup 4 belediyeyi HDP, 15 belediyeyi ise AK Parti kazanmıştır. Uzun bir süreden sonra Şırnak'ta ki en büyük siyasi güce sahip olan HDP 2019 yerel seçimlerinde bu gücü AK Parti'ye kaptırmıştır. Şırnak seçmen davranışında kırılmanın olduğu seçmen davranışının değişim sergilediği ve belki de gelecekteki siyasal tablonun değişeceğinin ilk işareti olarak yorumlanabilir.

Seçmen davranışlarını inceleyen teorik modeller ekseninde bakıldığında:

1973'ten 2000'li yıllara kadar gerçekleşen genel seçimlerde Şırnak seçmeni; kısmen sosyo-psikolojik yaklaşım modeline göre siyasal tercihte bulunsa da genel olarak sosyolojik yaklaşım modelinin ön gördüğü şekilde seçmen davranışında bulunduğunu söyleyebiliriz. Şırnak seçmeni 2000'den sonra ise partiyle özdeşleşme modeli olarak da bilinen, partinin objektif nitelikleri yerine seçmenlerin partiyi algılayış biçiminin etkili olduğu, parti kimliği şeklinde somut olarak ifade edilen sosyo-psikolojik yaklaşım modeline göre siyasal pratiklerde bulunmuştur. 2019 yerel

seçimlerinde Şırnak seçmeni tamamen çıkarların öncelendiği, seçim vaatlerinin ve hizmetin etkili olduğu, ekonomik olarak da bilinen rasyonel yaklaşım modeli ile açıklanabilmektedir.

KAYNAKÇA

Akgün, B. (2000). *Türkiye’de Seçmen Davranışı: Partizan Tutumlar, İdeoloji ve Ekonomik Faktörlerin Oy Vermeye Etkisi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler M.Y.O Dergisi, Konya.

Akgün, B. (2007). *Türkiye’de Seçmen Davranışı, Partiler Sistemi ve Siyasal Güven*, Nobel Yayın Dağıtım, 2. Baskı, Ankara.

Akyüz, İ. (2014). *Siyasal Pazarlama Yaklaşımı İle Seçim Öncesi ve Sonrası Seçmen Davranışlarının İncelenmesi*, İstanbul Üniversitesi.

Aldanmaz, O. (2010). *Küreselleşme Bağlamında Şırnak’ta Kültürel ve Sosyal Değişiklikle*, Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu, Şırnak Üniversitesi Yayınları.

Anık, C. (2000). *Siyasal İkna*, Vadi Yayınları, Ankara.

Avşar, N. (2002). *Seçmen Davranışının Sosyo-Ekonomik Boyutları ve Mesleğin Seçmen Davranışı Üzerindeki Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

Aydın, A. (1999) *Türk Seçmen Davranışında Uçuculuğun Şeklini Çizmek: Sürekli İstikrarsızlık mı Yoksa Baş Gösteren Denge mi?*

Balcı, Ş., Tarhan, A., Bal, E. (2013). *Medya ve Siyasal Katılım*, Literatürk Acedemia, Konya.

Baykal D. (1970). *Siyasal Katılma: Bir Davranış İncelemesi*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara.

Baz, İ. (2013). *Şırnak Oyunları: Oyunlar, Eğlenceler ve Şenlikler*, Mardin Sesi Gazetecilik Matbaacılık, Mardin.

Baz, İ., Şarman, N. (2015). *Şırnak Aşiretleri ve Kültürü*, Şırnak Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları, Şırnak.

Bilgin, N. (1994). *Sosyal Bilimlerin Kavşağında Kimlik Sorunu*, Ege Yayıncılık, İzmir.

Bilgin, N. (2007). *Kimlik İnşası*, Aşina Kitaplar, Ankara.

Cibo, H. (2002). *Çok Partili Dönemde Zonguldak'ta Seçmen Davranışı*, Sakarya.

Çam, E. (1990). *Siyaset Bilimine Giriş*, Der Yayınları, İstanbul.

Çam, E. (1999). *Siyaset Bilimine Giriş*, Der Yayınları, İstanbul.

Çam, E. (2002). *Siyaset Bilimine Giriş*, Der Yayınları, İstanbul.

Çinko, L. (2006). *Seçmen Davranışları ile Ekonomik Performans Arasındaki İlişkilerin Teorik Temelleri ve Türkiye Üzerine Genel Bir Değerlendirme*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt 61, Sayı 1.

Dağı, İhsan D. Polat, N. (1999). *Demokrasi ve İnsan Hakları El Kitabı*, Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, Ankara.

Damlapınar, Z. (1999). *Basının Seçmen Davranışını Etkileme Süreci (1999 Seçimleri ve Basın Haberlerinde Söylem)*.

Demir, Ö., Acar M. (1999). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, Vadi Yayınları, 3.Baskı, Ankara.

Fearon, J. (1999). *What is identity*, Stanford University Pres, California.

Genel, G.M. (2010). *Bir Siyasal İletişim Aracı Olarak Almanya'daki Türk Medyasının, Almanya'da Yaşayan Türkler'in Siyasal Tercihleri Üzerine Etkisi*, İstanbul.

Gleason, P. (1983). *Identifying Identity: A Semantic History. The Journal of American History*.

Görür, O. T. (2010). *Van'da Seçmen Davranışı: 2000-2009*, Yüksek Lisans Tezi, Van.

Güldiken, N., Aslan, M., (2006). *Güncel Gelişmeler Işığında Siyasal Katılma*, İskele Yayıncılık, İstanbul.

Gülmen, Y. (1979). *Türk Seçmen Davranışı: 1960-1970*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Gülmen, Y (1979). *Türk Seçmen Davranışında Ekonomik ve Sosyal Faktörlerin Rolü*, İstanbul Üniversitesi, Yayınları. No:2531. İstanbul.

Gümüş, H. (2009). *Türk Seçmen Davranışı ve AKP, CHP, MHP'nin Seçmen Tabanları*, Konya Selçuk Üniversitesi.

Gündoğmuş, B. (2014). *Siyasal Tercihler*, Nobel Yayıncılık, Ankara.

Gürbüz, S., Faruk Ş. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Habermas, J. (1996). *İletişimsel Eylem Kuramı*. (çev. Mustafa Tüzel), Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

Heywood, A. (2011). *Siyaset*, (Edt: Buğra Kalkan), Adres Yayınları, Ankara.

Hülür, H., Kalender, A. (2003). *Siyasal İletişim-Seçmenler ve İkna Stratejileri*, Çizgi Kitapevi Yayınları, Konya.

Kalaycı, İ. (1999). *Seçim Ekonomisi ya da Siyasal Konjonktür: 18 Nisan Seçimleri Üzerine Kısa Bir Not*, Banka & Ekonomik Yorumlar, Cilt. 36, No.1.

Kalaycıoğlu, E. (1984). *Çağdaş Siyasal Bilim*, Beta Yayınları, İstanbul.

Kalender, A. (2000). *Siyasal İletişim-Seçmenler ve İkna Stratejileri*, Çizgi Kitapevi Yayınları, Konya.

Kalender, A. (2005). *Siyasal İletişim: Sosyo – Politik Tutumlar ve Din, Konya*: Çizgi Yayınevi.

Karakurt, G. (2016). *Siyasi Partilerin Doğuş Teorileri, Parti Tipolojileri ve Kurumsallaşmaları Bağlamında Milliyetçi Hareket Partisi Üzerine Bir Değerlendirme*. <https://dergipark.org.tr/tr.download/article-file/583522> (Erişim Tarihi 28.09.2019)

Kiriş, H. (2005). *Kent ve Köy Ayırımının Seçmen Davranışlarının Şekillenmesine Etkisi Isparta Kenti ve Köyleri Örnek olay Araştırması*, Yüksek Lisans Tezi, SDÜ, Isparta.

Koçak, A. (1996). *Siyasal Davranış ve Kamuoyu Kuramsal ve Uygulamalı Bir Çalışma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk, Konya.

Korkmaz, G. (2005). *Siyasal Katılma ve Üniversite Gençliği Bilkent, Başkent, Ankara Gazi Üniversiteleri Örnekleri*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.

Marie, J. E., Cotteret C. (1991). *Seçim Sistemleri*, (Çev. T. Gökçel), Gelişim Yayınları, İstanbul.

Doğan, D. M. (2018). *Türkiye’de Kimlik ve Öteki: Sultanbeyli – Kadıköy Örneği*, Doktora Tezi, Eskişehir.

Nergiz, N. ve Akyıldız, F. (2012). *Yerel Seçimlerde Seçmen Tercih Üzerinde Aday İmajının Etkisi: Uşak Örneği*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.

Okçu, D. (2010). *Şırnak İlinin Kaybolan Dini Zenginliklerinden Yezidilik*, Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu, Şırnak Üniversitesi Yayınları.

Oktay, C. (2003). *Siyaset Bilimi İncelemeleri*, Alfa Basım Yayınları, İstanbul.

Özbudun, E. (1975). *Türkiye’de Siyasal Değişme ve Siyasal Katılma*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara.

Özçakmak, T. T. (2015). *Doğu Karadeniz Bölgesindeki Seçmen Davranışlarının 1991-2011 Yılları Arası İncelenmesi*.

Özer İ. ve Meder M. (2008). *Siyasal Katılma ve Seçmen Davranışı*. Ege Yayınları, İstanbul.

Özkan, A. (2004). *Siyasal İletişim (Partiler, Seçimler, Stratejiler*, Nesil Yayınları, İstanbul.

Öztekin, A. (2003). *Siyaset Bilimine Giriş*, Siyasal Kitabevi, Ankara.

Öztekin, A. (2011). *Siyaset Bilimine Giriş*, Siyasal Kitabevi, Ankara.

Peşkircioğlu, H. İ. (2017). *Türkiye’de Seçmen Davranışı Literatürü Üzerine Analitik Bir Çalışma*, Bahçeşehir Üniversitesi.

Sarıbay, A.Y. (1994). *Siyasal Sosyoloji*, Der Yayınları, 4.Basım, İstanbul.

Sarıbay, A. Y. (1998). *Siyasal Sosyoloji*, Der Yayınları, İstanbul.

Sezen, S. (1994). *Seçim ve Demokrasi*, Gündođan Yayınları, Ankara.

Şırgev, (1996). *1196 Yılında Şırnak*, ŞIRGEV Yayın No.1.

Şimşir, B., *İngiliz Belgelerinde Atatürk*, C.1.

T.C. Dicle Kalkınma Ajansı (2010), *Dicle Bölgesi (TRC3) Turizm Mevcut Durum Raporu*.

Tekin, Y. (2009). *Avrupa Birliği’nin Kimlik Yaratma Çabaları*, Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluđu Enstitüsü, Avrupa.

Temizel, M. (2012). *Türkiye’de Seçmen Davranışlarında Sosyo- Psikolojik, Kültürel ve Dinsel Faktörlerin Rolü: Kuramsal ve Ampirik Bir Çalışma*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Tuna, T. (2009). *Türkiye’de Seçmen Davranışları: İstanbul Gazi Osman Paşa’da 2007 Genel Seçimleri Örneği*, Fatih Üniversitesi.

Turan, İ. (1986). *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış*, Der yayınları, İstanbul.

Türk, H. S. ve Erol T. (1995). *Türkiye İçin Nasıl Bir Seçim Sistemi*, Ankara: Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı (TESAV) Yayınları.

Türköne, M. (2003). *Türk Modernleşmesi*. Lotus Yayınevi, Ankara.

Türküne, M. (2007). *Siyaset*, Lotus Yayınevi, Ankara.

Uysal S. (1984). *Siyasal Katılma ve Katılma Davranışına Ailenin Etkisi: İki Çimento Fabrikası Örneğinde Bir Deneme*, Todaie Yayınları, Ankara.

Üçer, P. (2015). *Seçmen Davranışı Üzerine Bir İnceleme: Muğla'da Genel Seçimler*, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi.

Vatandaş, C. (2004). *Ulusal Kimlik: Türk Uluşculuğunun Doğuşu*, Açılımkitap, İstanbul.

Yalçinkaya, N. (2013). *Politik Pazarlama Yaklaşımlarının Siyasal Partiler Açısından Değerlendirilmesi ve Seçmen Davranışları Üzerine Etkileri*, Celal Bayar Üniversitesi.

Yavaşgel, E. (2004). *Temsilde Adalet ve Siyasal İstikrar Açısından Seçim Sistemleri ve Türkiye'deki Durum*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Yıldırım, U. (2010). *Şırnak'ta Göç ve Kentsel Bütünleşme*, Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu, Şırnak Üniversitesi Yayınları.

Yücekök, A. N. (1987). *Siyasetin Toplumsal Tabanı*, Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınları, Ankara.

<https://www.yenisafak.com/secim-referandum-1982>. Erişim Tarihi: 20.01.2019 – 25.04.2019.

<https://sonuc.ysk.gov.tr/sorgu>. Erişim Tarihi: 20.01.2019 – 25.04.2019.

<https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/sorguSayfa.do?target=degisken>. Erişim Tarihi: 20.01.2019 – 25.05.2019.

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.arama. Erişim Tarihi: 10.11.2018.

www.yerelnet.org.tr . Erişim Tarihi: 15.12.2018.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>. Erişim Tarihi: 01. 10. 2018.

<http://www.sirnak.gov.tr/>Erişim Tarihi: 15.03.2019

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Şırnak İli Nüfus Verileri	33
Tablo 2: Şırnak İli Genç ve Çocuk Nüfusunun Toplam Nüfus İçindeki Oranı.....	34
Tablo 3: Yıllara Göre Şırnak'ta Kaba-Doğum, Kaba Ölüm ve Kaba Evlenme Hızı	34
Tablo 4: 2018 Yılında Cinsiyete Göre Evlenme Yaşı.....	35
Tablo 5: 2017 Yılı Şırnak Eğitim Verileri	35
Tablo 6: 2019 Yılı Cinsiyete Göre Şırnaklı Akademisyen Sayıları.....	36
Tablo 7: 2017 Yılı Şırnak'ta Kütüphane, Tiyatro ve Sinema Salonu Sayıları.....	36
Tablo 8: 2018 Yılı Şırnak'ta Ölümle Sonuçlanan Hastalık Türleri ve Ölüm Sayıları	37
Tablo 9: Şırnak'ta Konaklayan Yabancı Turist Sayısı (2018)	37
Tablo 10: 2017 yılı Şırnak İlinde Suç Türüne Göre Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlü Sayıları.....	38
Tablo 11: 2017 Yılı Eğitim Durumlarına Göre Cezaevine Giren Hükümlülerin Sayıları	39
Tablo 12: Yıllara Göre Şırnak'ta Cezaevine Giren Hükümlü Sayıları	39
Tablo 13: 2018 Yılı Şırnak Tarım ve Hayvancılık Verileri	40
Tablo 14: 2017 Yılı Şırnak İlinde Kullanım Yerlerine Göre Elektrik Tüketim Verileri	40
Tablo 15: 2017 Yılı Şırnak'ta Sanayi ve İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayıları	41
Tablo 16: Şırnak İli Aile Yapısı Verileri	42
Tablo 17: Yıllara Göre Şırnak'ta Doğum, Evlenme ve Boşanma Sayıları	42
Tablo 18: Yıllara Göre Şırnak'ta Göç Verileri	43
Tablo 19: 2018 Yılı Şırnak İlinde Yerleşim Yeri Göre Nüfus Dağılımı.....	47
Tablo 20: 1973'ten 1987'e Kadar Genel Seçimlere Katılım Oranları	48
Tablo 21: 1973 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı.....	49
Tablo 22: 1977 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı.....	49
Tablo 23: 1983 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı.....	50
Tablo 24: 1987 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı.....	51
Tablo 25: 1982, 1987 ve 1988 Referandum Seçimleri Katılım Oranları ve Oy Dağılımı	52
Tablo 26: 1991 - 2019 Genel Seçimlerine Katılım Oranları.....	54
Tablo 27: 1991 Milletvekili Seçimlerinde Gözlenen Değerler.....	55
Tablo 28: 1991 Milletvekili Seçimlerinin YBKC (Yön Belirtir Ki Kare) Değerleri.....	55
Tablo 29: 1991 Genel Seçimleri	56
Tablo 30: 1995 Milletvekili Seçimlerinde Gözlenen Değerler.....	58
Tablo 31: 1995 Milletvekili Seçimlerinin YBKC Değerleri.....	59
Tablo 32: 1995 Genel Seçimleri	60
Tablo 33: 1999 Milletvekili Seçimlerinde Gözlenen Değerler.....	62
Tablo 34: 1999 Milletvekili Seçimlerinin YBKC Değerleri.....	63
Tablo 35: 1999 Genel Seçimleri	65
Tablo 36: 2002 Milletvekili Seçimlerinde Gözlenen Değerler.....	67
Tablo 37: 2002 Milletvekili Seçimlerinin YBKC Değerleri.....	67
Tablo 38: 2002 Genel Seçimleri	69
Tablo 39: 2007 Milletvekili Seçimlerinde Gözlenen Değerler.....	71
Tablo 40: 2007 Milletvekili Seçimlerinin YBKC Değerleri.....	71

Tablo 41: 2007 Genel Seçimleri	72
Tablo 42: 2011 Milletvekili Seçimlerinde Gözlenen Değerler	74
Tablo 43: 2011 Milletvekili Seçimlerinin YBKC Değerleri.....	74
Tablo 44: 2011 Genel Seçimleri	76
Tablo 45: 2015 (Haziran) Milletvekili Seçimlerinde Gözlenen Değerler.....	77
Tablo 46: 2015 (Haziran) Milletvekili Seçimlerinin YBKC Değerleri	78
Tablo 47: 2015 (Haziran) Genel Seçimleri.....	79
Tablo 48: 2015 (Kasım) Milletvekili Seçimlerinde Gözlenen Değerler	81
Tablo 49: 2015 (Kasım) Milletvekili Seçimlerinin YBKC Değerleri.....	81
Tablo 50: 2015 (Kasım) Genel Seçimleri	82
Tablo 51: 2018 Milletvekili Seçimlerinde Gözlenen Değerler	83
Tablo 52: 2018 Milletvekili Seçimlerinin YBKC Değerleri.....	84
Tablo 53: 2018 Genel Seçimleri	85
Tablo 54: 2007, 2010 ve 2017 Referandum Seçimleri Oy Dağılımı	87
Tablo 55: 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri	90
Tablo 56: 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimi Oyların Dağılımı	91
Tablo 57: 2014 ve 2019 Yerel Seçimlerin Sonuçları	93
Tablo 58: 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde Gözlenen Değerler	119
Tablo 59: 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin YBKC Değerleri	119
Tablo 60: 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde Gözlenen Değerler	119
Tablo 61: 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin YBKC Değerleri	120
Tablo 62: 2007 Referandum Seçimlerinde Gözlenen Değerler	120
Tablo 63: 2007 Referandum Seçimlerinin YBKC Değerleri.....	120
Tablo 64: 2010 Referandum Seçimlerinde Gözlenen Değerler	121
Tablo 65: 2010 Referandum Seçimlerinin YBKC Değerleri.....	121
Tablo 66: 2017 Referandum Seçimlerinde Gözlenen Değerler	122
Tablo 67: 2017 Referandum Seçimlerinin YBKC Değerleri.....	122

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1: 1991 Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası.....	55
Harita 2: 1995 Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası.....	59
Harita 3: 1999 Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası.....	63
Harita 4: 2002 Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası.....	68
Harita 5: 2007 Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası.....	71
Harita 6: 2011 Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası.....	75
Harita 7: 2015 (Haziran) Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası	78
Harita 8: 2015 (Kasım) Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası.....	81
Harita 9: 2018 Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası.....	84
Harita 10: 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası ..	119
Harita 11: 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası ..	120
Harita 12: 2007 Referandum Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası	121
Harita 13: 2010 Referandum Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası	121
Harita 14: 2017 Referandum Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası	122

EKLER

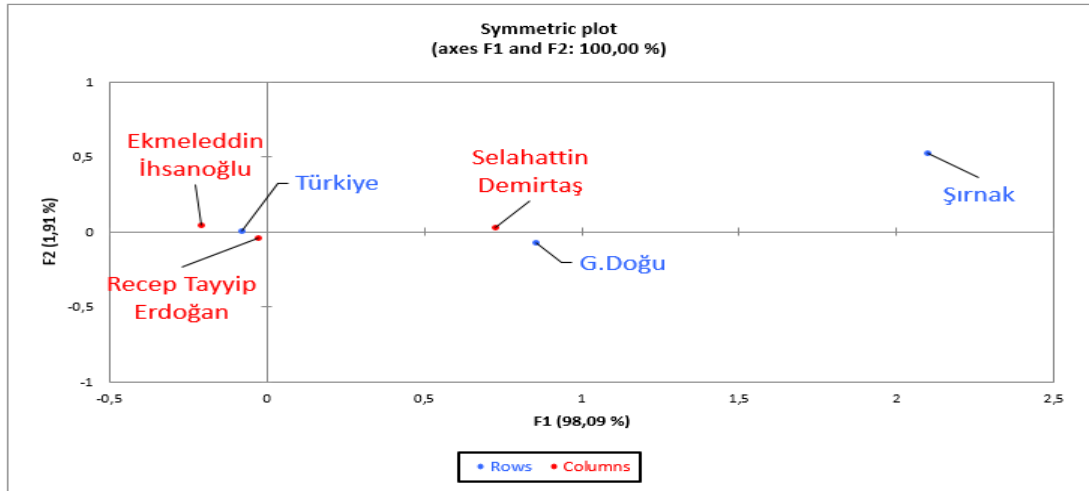
Tablo 58: 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde Gözlenen Değerler

	Şırnak	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Türkiye
R. T. Erdoğan	28.207	1.665.673	20.670.839
S. Demirtaş	158.569	1.270.739	3.914.391
E. İhsanoğlu	3.886	360.673	15.424.210

Tablo 59: 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin YBKC Değerleri

	R. T. Erdoğan	S. Demirtaş	E. İhsanoğlu
Şırnak	-223	883	-248
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	-23	1.360	-764
Türkiye	22	-451	237

Harita 10: 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası

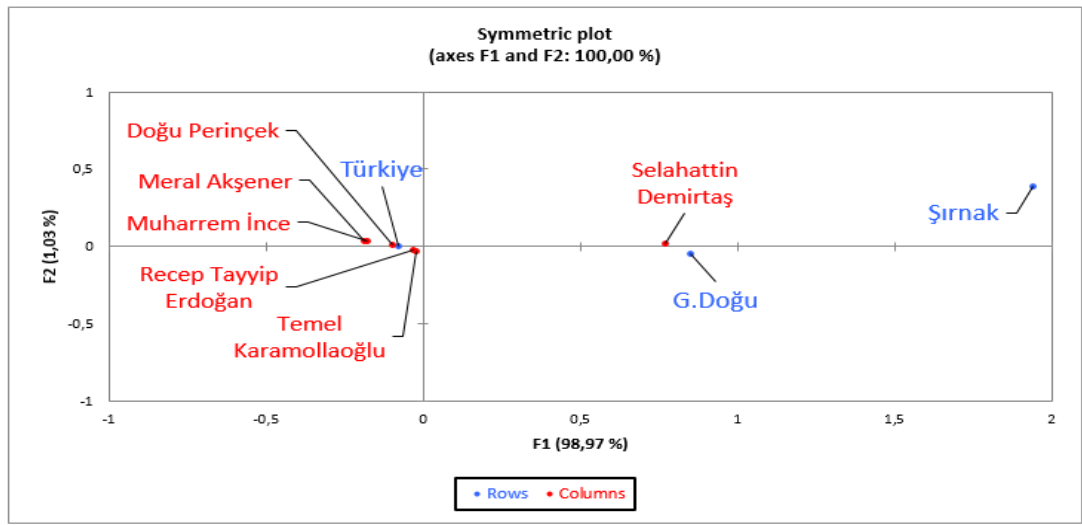
Tablo 60: 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde Gözlenen Değerler

	Şırnak	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Türkiye
Recep Tayyip Erdoğan	48.199	2.037.110	26.325.188
Muharrem İnce	11.149	476.237	15.336.861
Selahattin Demirtaş	163.797	1.491.116	4.205.243
Meral Akşener	3.101	102.372	3.649.253
Temel Karamollağlu	872	36.250	443.774
Doğu Perinçek	175	5518	98.930

Tablo 61: 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin YBKC Değerleri

	Şırnak	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Türkiye
Recep Tayyip Erdoğan	-376	-1.037	-3.355
Muharrem İnce	-453	-1.803	-4.908
Selahattin Demirtaş	-133	-1.305	-6.481
Meral Akşener	-470	-1.987	-6.559
Temel Karamollaoğlu	-475	-2.019	-7.013
Doğu Perinçek	-476	-2.034	-7.061

Harita 11: 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası

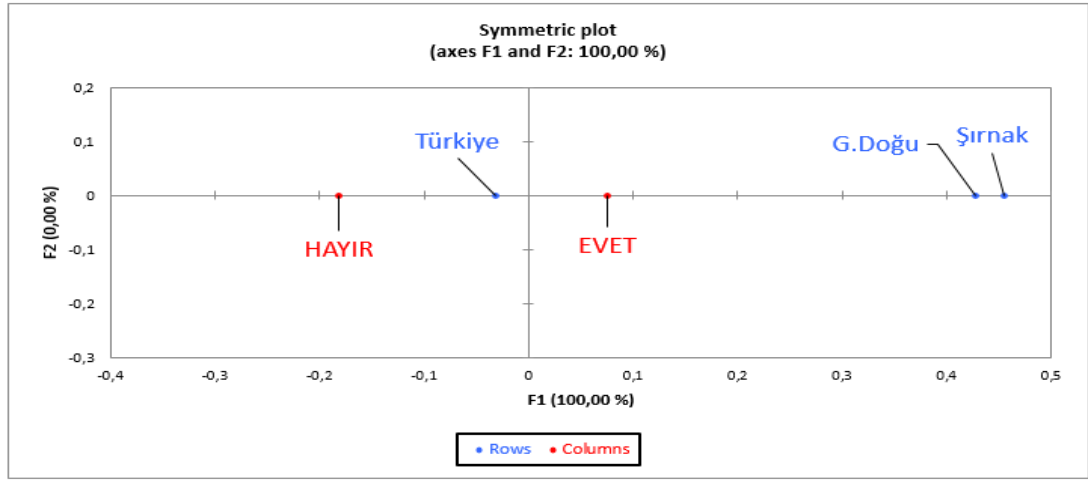
Tablo 62: 2007 Referandum Seçimlerinde Gözlenen Değerler

	EVET	HAYIR
Şırnak	95.666	9.110
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	1.787.976	198.075
Türkiye	19.285.403	8.624.212

Tablo 63: 2007 Referandum Seçimlerinin YBKC Değerleri

	EVET	HAYIR
Şırnak	80	-124
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	327	-506
Türkiye	-92	142

Harita 12: 2007 Referandum Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası

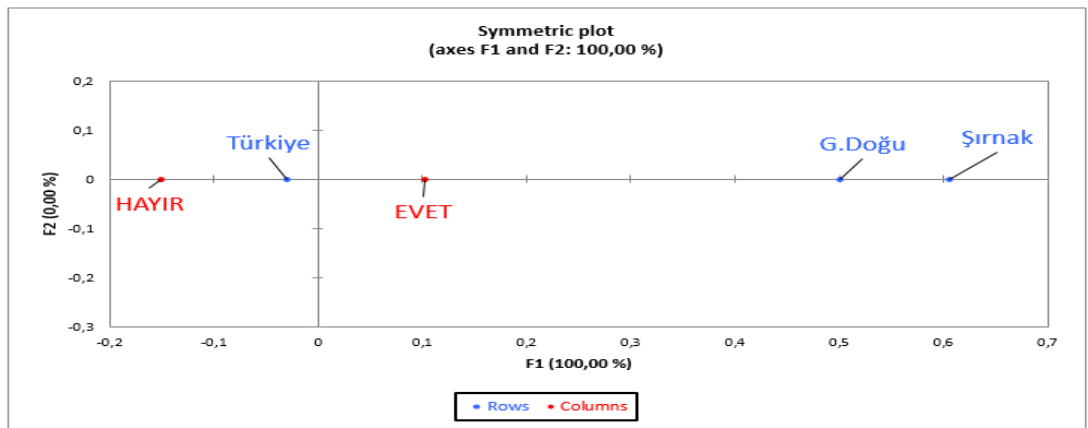
Tablo 64: 2010 Referandum Seçimlerinde Gözlenen Değerler

	EVET	HAYIR
Şırnak	33.626	4.123
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	1.890.378	360.916
Türkiye	21.691.446	15.798.626

Tablo 65: 2010 Referandum Seçimlerinin YBKC Değerleri

	EVET	HAYIR
Şırnak	75	-91
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	479	-579
Türkiye	-120	145

Harita 13: 2010 Referandum Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası

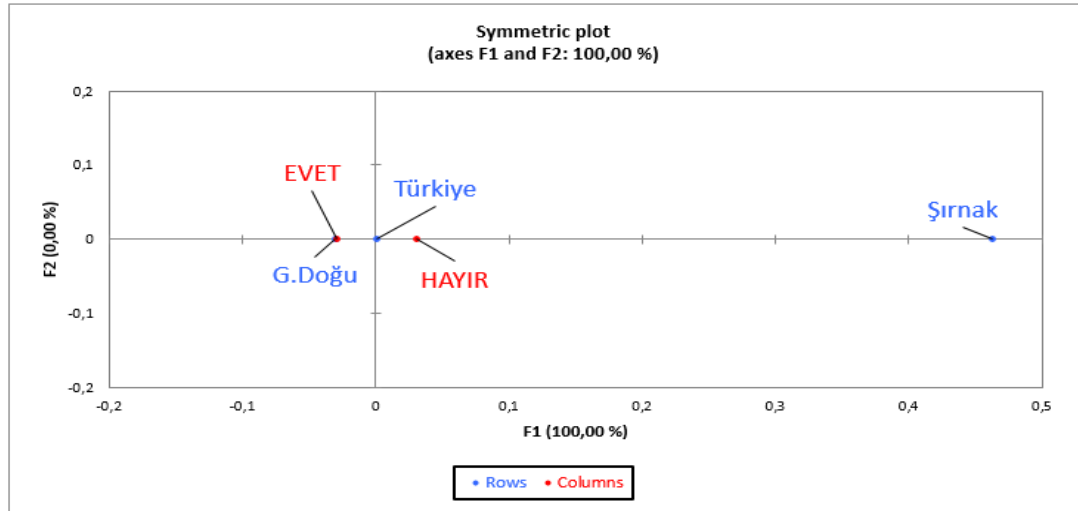
Tablo 66: 2017 Referandum Seçimlerinde Gözlenen Değerler

	EVET	HAYIR
Şırnak	58.607	148.482
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	2.101.997	1.866.629
Türkiye	25.157.025	23.777.091

Tablo 67: 2017 Referandum Seçimlerinin YBKC Değerleri

	EVET	HAYIR
Şırnak	-147	151
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	42	-44
Türkiye	-3	3

Harita 14: 2017 Referandum Seçimleri Mütakabiliyet (Correspondence) Haritası

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı :Güneş, Celal
Uyruğu :T.C.
Telefon :05457879818
E-mail :sosyologcelalgunes@hotmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Yüzüncü Yıl Üniversitesi / Sosyoloji ABD	2019
Lisans	Pamukkale Üniversitesi / Sosyoloji ABD	2013

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Ünvanı	Görev
2017 +	Van/İpekyolu Belediyesi	Sosyolog	Gençlik ve Spor Müdürü

Yabancı Dil

İngilizce

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

ŞIRNAK'TA SEÇMEN DAVRANIŞI (1973 – 2019)

Yukarıda başlığı belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 135 sayfalık kısmına ilişkin, 07/11/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Tuncatko... intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 14. (ciddet..) dir.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim

07/11/2019

Celal Güneş, İmza

Adı Soyadı : Celal GÜNEŞ
Öğrenci Numarası : 179209001
Programı : Sosyoloji Anabilim Dalı
Statüsü : Y. Lisans Doktora

DANIŞMAN

Doç. Dr. Suvat PARİN
07/11/2019

ENSTİTÜ ONAYI

Doç. Dr. Bekir KOÇLAR
07/11/2019
Enstitü Müdürü: Doç. Dr. Bekir KOÇLAR